

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

Participace mladých lidí na politickém životě na Kapverdách

Diplomová práce

Autor: Mgr. Ivana Vejsadová, LL.M.
Studijní program: Politologie
Studijní obor: Politologie - africká studia
Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Hradec Králové 2024

Zadání diplomové práce

Autor:	Mgr. Ivana Vejsadová
Studium:	F21NK0038
Studijní program:	N6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie - africká studia
Název diplomové práce:	Participace mladých lidí na politickém životě na Kapverdách
Název diplomové práce AJ:	Young people's political participation in Cape Verde

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se zaměřuje na politickou účast mladých lidí na Kapverdách a její analýzu. Cílem je zjistit, jak se mladí lidé v této zemi účastní politického života, jaké formy účasti preferují a co jim případně brání v aktivní politické účasti. Věnuje se také motivacím mladých lidí pro politickou angažovanost a faktorům ovlivňujícím jejich účast či neúčast v politickém procesu.

Práce vychází z toho, že politická účast mladých lidí v posledních letech získala pozornost politologů a sociologů. Mladí lidé jsou důležitou částí populace, avšak mnohdy jsou považováni za pasivní účastníky politického dění. Z tohoto důvodu se autorka práce rozhodla zkoumat politickou účast mladých lidí na Kapverdách. Práce se dotýká historického a kulturního kontextu Kapverd, který může ovlivňovat jejich politickou angažovanost.

V teoretické části práce autorka představuje různé teoretické modely politické účasti a aplikuje je na specifický kontext Kapverd. Zabývá se také novými formami politické účasti, včetně online politické participace, a zkoumá, jak se mladí lidé mohou zapojovat do politického procesu mimo tradiční rámec.

Praktická část práce zahrnuje tvorbu a distribuci dotazníkového šetření mezi mladými lidmi na Kapverdách a rozhovory s lidmi z cílové skupiny z různých sociálních skupin. Cílem dotazníku je získat konkrétní data o politické účasti mladých lidí, včetně volebního chování, členství v politických stranách a organizacích a překážek bránících účasti. Výsledky dotazníkového šetření budou následně použity k vyhodnocení a diskuzi v závěru práce. Dále autorka využívá metodu instrumentální případové studie, kdy zkoumaný jev aplikuje na případy, které ho reprezentují a to prostřednictvím rozhovorů. Cílem rozhovorů je získat hlubší informace a kontext a jejich obsah bude také shrnut a zanalyzován.

Důležitou součástí práce je také analýza nekonvenčních a moderních forem politické a sociální participace, jako je například angažovanost v rapové hudbě, která může hrát roli v politickém vyjádření mladých lidí.

Celkově tedy práce kombinuje teoretický rámec s praktickým výzkumem a má za cíl přispět k lepšímu porozumění politické účasti mladých lidí v Kapverdách a identifikaci faktorů ovlivňujících jejich účast. Získané poznatky by mohly být využity k podpoře využití konvenčních forem politické participace.

1. Baker, B. (2006). Cape Verde: The most democratic nation in Africa? *The Journal of Modern African Studies*, 44(4), 493-511.

2. Barnes, S. H. a Kaase, M., eds. (1979). *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. Thousand Oaks, CA: Sage.
3. Borges, Aleida Mendes. (2019). Youth and Politics: Is there space for youth in Cabo-Verdean Politics?. *Journal of Cape Verdean Studies*, 4(1), 75-91. Available at: <https://vc.bridgew.edu/jcvs/vol4/iss1/6>
4. Bumsoo Kim & Jennifer Hoewe (2020) Developing contemporary factors of political participation, *The Social Science Journal*, DOI: 10.1080/03623319.2020.1782641
5. Canhanga, N. D. J. V. (2021). *Democratisation and state-building in Lusophone African states: the cases of Cape Verde and Mozambique* (Doctoral dissertation, University of the Free State).
6. Cardina, M., & Nascimento Rodrigues, I. (2022). Remembering the Liberation Struggles in Cape Verde: A Mnemohistory (p. 179). Taylor & Francis.
7. Cheeseman, N., Lynch, G., & Willis, J. (2021). *Why Do Elections Matter in Africa?: Democracy, Voting and Virtue*. Cambridge University Press.
8. Clemente-Kersten, Ana Catarina, 'Cape Verde', in Dieter Nohlen, Bernard Thibaut, and Michael Krennerich (eds), (1999) *Elections in Africa: A Data Handbook* (Oxford, 1999; online edn, Oxford Academic, 1 Nov. 2003)
9. Évora, R. (2022). The Political System, the Transition to Democracy, and the Challenges of Democratic Consolidation in Cabo Verde. *Economic Growth and Democracy in Post-Colonial Africa: Cabo Verde, Small States, and the World Economy*, 127.
10. Évora, R. (2021). The Effects of the Closed List on Representation by Gender, Political Participation, and Civil Society in Cape Verde's Democratic Regime. *Cabo Verdean Women Writing Remembrance, Resistance, and Revolution: Kriolas Poderosas*, 91.
11. Graham, S., & Graham, V. (2019). Quality political participation and the SDGs in African small island developing states. *Regions and Cohesion*, 9(2), 1-30.
12. Fernandes, O. L. D. C., Paiva Junior, F. G. D., Fernandes, N. C. M., & Costa, M. F. D. (2022). The political logic of E-Government and the Discourses of Innovation in the Public Sector in Cape Verde. *Public Organization Review*, 1-15.
13. Honwana, A. M. (2012). *The time of youth: Work, social change, and politics in Africa*. Sterling, VA: Kumarian Press.
14. Honwana, A. (2014). Youth, waithood, and protest movements in Africa. In *African Dynamics in a Multipolar World: 5th European Conference on African Studies—Conference Proceedings* (pp. 2428-2447). Centro de Estudos Internacionais do Instituto Universitário de Lisboa (ISCTE-IUL).
15. Lima, R. W. *From Gangs to Street Organizations: Armed Youth Groups and the Building of a Culture of Resistance*.
16. Mendes Borges, A. C. (2020). Youth Agency in Civic Education: Contemporary Perspectives from Cabo Verde. *Societies*, 10(3), 53.
17. Pereira, J. S., Nina, S. R., & Delgado, D. (2019). Elections in Cape Verde, 1991-2016: Testing the second-order election model in a consolidated semi-presidential African democracy. *Cadernos de Estudos Africanos*, (38), 67-91.
18. Theocharis, Y., & Van Deth, J. W. (2017). *Political participation in a changing world: Conceptual and empirical challenges in the study of citizen engagement*. Routledge.

Zadávací pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 5.2.2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala (pod vedením vedoucího diplomové práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 5. července 2024.

Anotace

VEJSADOVÁ, IVANA. Participace mladých lidí na politickém životě na Kapverdách. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2024, 156 s. Diplomová práce.

Tato diplomová práce zkoumá politickou participaci mladých lidí na Kapverdách. Zkoumá, jak se zapojují do politického života, jaké formy participace preferují a jaké jsou jejich motivace a překážky. Teoretická část se zaměřuje na vývoj a různé definice politické participace a ukazuje, že tento koncept dnes zahrnuje širokou škálu aktivit, včetně příspěvků na sociálních médiích a rapových písni. Práce se také zabývá tím, jak globalizace a technologie ovlivňují nové způsoby politické participace mezi mladými lidmi.

Empirická část je založena na průzkumu a strukturovaných rozhovorech s mladými Kapverdany. Výsledky ukazují, že se zapojují jak do konvenčních, tak do nekonvenčních forem politické participace. Volební účast mladých Kapverdánů je relativně vysoká a mnoho z nich považuje volby za důležité, přestože jsou skeptičtí ohledně skutečného dopadu jejich hlasů. Rapová hudba je významným prostředkem pro vyjadřování politických názorů a identity, zatímco využívání sociálních médií pro politické účely není tak běžné kvůli obavám z konfrontace nebo pronásledování.

Práce dochází k závěru, že mladí Kapverdané nedůvěřují politickým institucím, jsou často skeptičtí k možnosti změny společenského nastavení a váhají s veřejným vyjadřováním svých názorů. Přesto však mají zájem o politickou participaci a věří v důležitost voleb a politických stran. Studie poskytuje komplexní pohled na jejich politickou participaci, zdůrazňuje její různorodou povahu a navrhuje další možnosti výzkumu, včetně politické participace žen a pohledů napříč generacemi.

Klíčová slova: nekonvenční politická participace, politická participace, politický skepticismus, rapová hudba, zapojení mládeže na Kapverdách.

Annotation

VEJSADOVÁ, IVANA. Political Participation of Young People in Cape Verde. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2024, 156 pp. Master Thesis.

This thesis explores the political participation of young people in Cape Verde. It examines how they engage in political life, the forms of participation they prefer, and their motivations and obstacles. The theoretical part focuses on the evolution and various definitions of political participation, demonstrating its broad scope, including social media posts and rap songs. It also looks at how globalization and technology influence new ways of political participation among young people.

The empirical part is based on a survey and structured interviews with young Cape Verdeans. The results show that they engage in both conventional and unconventional forms of political participation. Voter turnout among young Cape Verdeans is relatively high, and many consider elections important, despite scepticism about the actual impact of their votes. Rap music is a significant means of expressing political views and identity, while the use of social media for political purposes is less common due to fears of confrontation or persecution.

The thesis concludes that young Cape Verdeans do not trust political institutions, are often sceptical about changing the social setting, and hesitate to express their views publicly. Nevertheless, they are interested in political participation and believe in the importance of elections and political parties. The study provides a comprehensive view of their political participation, highlighting its diverse nature and suggesting further research possibilities, including the political participation of women and perspectives across generations.

Keywords: Political Participation, Political Scepticism, Rap Music, Unconventional Political Participation, Youth Engagement in Cape Verde.

Obsah

Úvod.....	11
1 Koncept politické participace	19
1.1 Konvenční politická participace.....	19
1.2 Nekonvenční politická participace.....	22
2 Politická participace mladých.....	29
2.1 Faktory ovlivňující politickou participaci mladých	31
2.2 Politická účast mladých lidí v Afrických zemích	33
3 Politická účast mladých lidí na Kapverdách.....	42
3.1 Demokracie na Kapverdách a jejich politický vývoj a postavení v rámci lusofonní Afriky.....	42
3.2 Politická účast mladých Kapverd'anů	49
3.3 Hudba jako způsob nekonvenční politické participace na Kapverdách.....	55
3.4 Shrnutí teoretické části	60
4 Praktická část	62
4.1 Ověřované teze.....	62
5 Sběr dat pomocí dotazníků	63
5.1 Příprava dotazníků	63
5.2 Výsledky dotazníkového šetření	63
6 Strukturované rozhovory	69
6.1 Příprava rozhovorů.....	69
6.2 Provedení rozhovorů a odpovědi	72
Závěr	82
Reference	88
Seznam příloh	93
Přílohy.....	I
Příloha 1: Dotazník o politické aktivitě a vnímání volebního procesu mezi studenty posledního ročníku střední školy	I
Příloha 2: Dotazník o politické aktivitě studentů univerzit	X
Příloha 3: Dotazník o politické aktivitě a vnímání politiky mezi mladými pracujícími	XIX
Příloha 4: Strukturované rozhovory – přepisy s překladem do češtiny	XXVIII

Příloha 5: Respondent č. 2	XXXIV
Příloha 6: Respondent č. 3	XLI
Příloha 7: Respondent č. 4	XLIX
Příloha 8: Respondent č. 5	LIX

Úvod

Kapverdský rapper Rapaz 100 Juiz¹ vyzývá mladé Kapverd'any ke změně, když zpívá:

„Pasa, pasa mo guerero, nu podi mudo tudo si nu uni ku kumpanhero. Nu podi korigi tudo lado mal si nu pensa ma kada un di nos e un Cabral... Nu arma nos voz!“,
v češtině: *„Pohni se vpřed, jako bojovník, spolu dokážeme změnit vše zlé, když si uvědomíme, že každý z nás je Cabral... vyzbrojme se svým hlasem!“*

Je jedním z mnoha kapverdských rapperů, co své tety využívají nejen ke kritice společnosti, ale zároveň k mobilizaci zejména mladších generací k občanské uvědomělosti a politické participaci. Stejně tak jedním z mnoha, kteří k tomu využívají odkaz tolik uznávaného a obdivovaného národního hrdiny Amílcara Cabrala.

Politická účast mladých lidí se v posledních letech stala předmětem zájmu politologů a sociologů. Mladí lidé jsou významnou částí populace, avšak často jsou vnímáni jako pasivní účastníci politického procesu.

V Africe, označované jako „nejmladší kontinent“ (průměrný věk obyvatel Afriky činí přibližně 19 let!), se tento fenomén jeví ještě důležitějším a naléhavějším. Mladí lidé v rámci afrického kontinentu tvoří největší a nejdůležitější skupinu obyvatel, která by teoreticky měla mít sílu ovlivnit vývoj politického směřování svých zemí, a která zároveň bude tímto nejvíce ovlivněna v období svého produktivního věku. Z toho vyplývá, že jejich občanská participace je velmi důležitá, dokonce bych řekla, že nezbytná.

Tato práce se zaměřuje na politickou účast mladých lidí na Kapverdách a klade si za cíl zjistit, (1) zda se mladí lidé na politickém životě v zemi skutečně účastní, případně (2) jakou formu účasti preferují a (3) jaké konkrétní faktory mají vliv na (ne)účasť mladých lidí na politickém životě.

Motivací pro zvolení tohoto tématu je pro mě, kromě celkového zájmu o oblast Afriky, a zvláště pak portugalsky mluvících afrických zemí, mé studium v Lisabonu, a stáž v Covilhã, kde jsem měla vzácnou příležitost setkat se s kolegy a profesory z Kapverd, kteří ve mně vzbudili zájem poznat o něco více tamní kulturu a politickou

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=Igj56V962WM>

situaci. Tato setkání mě zaujala zejména tím, že všichni výrazně upozorňovali na vysokou účast mladých lidí během předvolebních kampaní, avšak paradoxně nízkou účast v samotných volbách.

Tato tvrzení potvrzují dostupná data (tento údaj uvádí například databáze worlddata.info² nebo The World Fact Book³(World Data 2022, The World Fact Book 2023), ze kterých lze zjistit, že většina aktivních politiků na Kapverdách je ve věku kolem padesáti let, přestože průměrný věk obyvatel je 26,6 let.⁴ Kapverdy mají celkově mladou populaci, kdy dle souhrnné zprávy pro Afrobarometr, vypracované Aleidou Cristinou Mendes Borges e José Antóniem Vaz Semedem z roku 2021 tvoří mladí lidé do 34 let 72,24 % populace.⁵ Podle informací z roku 2021 je průměrný věk ministrů 49,9 let, tedy téměř dvojnásobek průměrného věku všech obyvatel.

Podle databáze IPU Parline v současném parlamentním shromáždění Kapverd není jediný poslanec mladší 30 let, průměrný věk poslanců je 47,9 let.⁶

Tato práce má část teoretickou, kde se zaměřím na dosavadní definice politické participace, přehled dosavadního zkoumání a z něj vyplývající teze, a část praktickou, kde tyto teze ověřím prostřednictvím dotazníkového šetření a podrobných rozhovorů s lidmi z dané věkové skupiny a zároveň různého sociálního původu.

Mým hlavním cílem v teoretické části je pečlivé prozkoumání konceptu politické participace jako takové, i v rámci daného regionu a v rámci dané věkové skupiny. Zabývám se tím, jak se mladí lidé zapojují do volebního hlasování, jak projevují své názory a jak se účastní politického procesu. Skrze tento výzkum mám za cíl získat hlubší vhled do faktorů ovlivňujících účast mladých lidí, zejména v kontextu Kapverd, a to jak aktivní, tak pasivní účast, a odhalit případné bariéry či motivace, které mohou hrát roli v tomto procesu.

² <https://www.worlddata.info/africa/cape-verde/populationgrowth.php>

³ <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/cabo-verde/>

⁴ Toto číslo vychází z demografického sčítání na Kapverdách, které se konalo v roce 2021, ale například na stránce www.dataportal.com můžeme najít vyšší číslo 27,3, přičemž tato stránka uvádí, že data čerpají od spolehlivých třetích zdrojů a nic dalšího

⁵ Borges, A. C. M., & Semedo, J. A. V. (2021). Juventude (des) Interessada? Perspetivas dos Jovens Sobre a Democracia e a Governança em Cabo Verde/Youth (un) Interested? Young People's Perspectives on Democracy and Governance in Cape Verde.

⁶ https://data.ipu.org/node/29/data-on-youth?chamber_id=13361

Využiji zejména data z Národního statistického ústavu v Kapverdách a dále data dostupná z webových stránek Světové banky, Statistické komise OSN a Skupiny Africké rozvojové banky.

Budu čerpat z děl klasických jako například výzkum Verby, Nie a Kim, kteří ve své průlomové práci v sedmdesátých letech upozornili na to, že politická participace je multidimenzionální fenomén⁷, dále pak z prací Samuela H. Barnes a Maxe Kaase⁸, kteří ve svém výzkumu reflektovali masové protestní bouře šedesátých let, které se odehrály v pěti „západních demokraciích“, konkrétně v Rakousku, Německu, Holandsku, Velké Británii a Spojených státech amerických, a ukázaly, že protest se stává standardně využívanou formou politického vyjádření, vzhledem k tomu, že se jedná o projev názoru, a poukázali tím tak na existenci nekonvenčních forem politické participace.

Protože v dnešní době je třeba politickou participaci vnímat i v kontextu globalizace a digitalizace, zaměřím se dále na pozdější výzkum s širším pojetím politické participace, kdy budu čerpat zejména z práce Theocharise a Van Detha (2019): *Political participation in a changing world: Conceptual and empirical challenges in the study of citizen engagement*,⁹ kteří se podrobně zabývají tím, co všechno lze v dnešní době považovat za politickou participaci, a jakým způsobem případně nově se objevující formy politické participace vlastně měřit.

Příspěvek na Twitteru (sít' X)¹⁰ může dnes vyvolat větší ohlas a motivovat více lidí k volbám než tištěný volební program vhozený do schránky, stejně tak reakce a způsob projevu účasti či názoru nabral zcela jiné podoby a je zapotřebí toto vzít v úvahu. Nejen s návazností na pandemii dnešní svět funguje jinými způsoby a je důležité toto v rámci politologického výzkumu „nezaspat“. Příkladem toho je například níže v této práci popsané jihoafrické hnutí Rhodes Must Fall.

⁷ Verba, S., N. Nie, and J. Kim (1978) Participation and Political Equality: A Seven-Nation Comparison. New York: Cambridge University Press.

⁸ Barnes, S. H. a Kaase, M., eds. 1979. Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies. Thousand Oaks, CA: Sage.

⁹ Theocharis, Y., & Van Deth, J. W. (2017). Political participation in a changing world: Conceptual and empirical challenges in the study of citizen engagement. Routledge.

¹⁰ Vzhledem k tomu, že práci jsem začala psát v době, kdy se tato sociální síť jmenovala „Twitter“, používám v textu práce „Twitter“ i když se už jedná o „X“

Redy Wilson Lima (2014), z jehož prací budu také čerpat, je výzkumníkem na několika portugalských a kapverdských univerzitách a zabýval se mimo jiné i skrytými sférami politické participace mládeže ve městě Praia, kde sledoval různé nekonvenční a neformální projevy politické angažovanosti a vyjadřování názorů.¹¹ Limův výzkum bude jedním z klíčových pramenů pro tuto práci, a to zejména vzhledem k jeho vnímání politické participace, jež se zdá být rozporuplné, zároveň však odráží realitu současné situace. Lima (2014) pozoruje rozdíl mezi participací mladé části populace Kapverd na předvolebních kampaních a následných volbách a uvádí, že zatímco předvolební akce jsou plné lidí, k volbám pak mladí lidé nejdou. Podle něj je na vině nedostatečná důvěra obyvatel v politické instituce (včetně politických stran), nespokojenost s politickými vůdci a jejich praktikami či pocit, že jejich hlas nemá význam. Podle Limy (2014) většina občanů Kapverd nepřísluší k žádné politické straně.

Kromě prací Limy (Lima, 2014) je pro mě klíčovou autorkou Aleida Mendes Borges, která se politickou participací v Kapverdách zabývá dlouhodobě a ve své práci nazvané „*Youth and Politics: Is there space for youth in Cabo-Verdean Politics?*“¹² (Borges, 2019) na rozdíl od Limy dochází k závěru, že přestože po celé Africe čelí mladí lidé vážným ekonomickým, sociálním a emocionálním výzvám ve svém každodenním životě, přebírají roli politicky aktivních občanů a v občanské společnosti se angažují.

Na základě rozhovorů s obyvateli ostrovů Sao Vicente a Santo Antao¹³, jsem pozorovala, že kapverdská společnost je společností velmi aktivní, a to v různých oblastech. Tato skutečnost vyplývá i z prací několika autorů, kdy například Nardi Sousa a Marcília Fenandes v rámci výzkumu role zapojení občanů v reformě

¹¹ Varela, A., & Lima, R. W. (2014). Esferas (ocultas) de participação política dos jovens na cidade da Praia, Cabo Verde: do político ao parapolítico. *Revista Debates*, 8(2).

¹² Borges, A. M. (2019). Youth and politics: Is there space for youth in Cabo-Verdean politics?. *Journal of Cape Verdean Studies*, 4(1), 6.

¹³ Rozhovory jsou součástí praktické části mé práce. Není nadsázka říct, že každý den jsem se setkala hne s několika lidmi, kteří mi vyprávějí o svých projektech ať už ve sféře politické participace, podpory lidských práv, vzdělávání či umění. Místní lidé kromě toho, že tyto projekty vymýšlí i činí veškeré kroky k jejich realizaci a využívají kreativně zdroje financování, ať už z mezinárodních grantů, crowdfundingových kampaní nebo prostřednictvím podpory lokálního podnikání.

zdravotnictví dochází k závěrům, že zapojení přímo občanů v této sféře bylo obrovské a mělo velmi kladné výsledky.¹⁴(Fernandes M., Sousa, 2022).

Stejně tak například Susana Bernardino, J. Freitas Santos a Maryzette Soares při zkoumání sociálního podnikání uvádí, že role místních organizací je klíčová a zapojení občanů v nich je aktivní a společnost je otevřená vůči inovaci v rámci podnikání.¹⁵ (Santos, Soares; 2017).

Proti sobě tak stojí tvrzení o tom, že mladí Kapverdáné se občansky nezapojují a nemají zájem o politické dění a tvrzení o tom, že aktivní společnost je jedním z klíčových faktorů utváření socioekonomických a politických podmínek v Kapverdách. Mnozí z citovaných autorů se obávají toho, že přesun pozornosti mladší generace k nekonvenčním formám politické participace bude znamenat nemožnost hájit jejich zájmy v národních či mezinárodních institucích.

Vzhledem k postpandemickému období, ve kterém celý svět funguje mnohem více online než kdy předtím, zmiňuji i formy politické participace online, kdy inspirací je mi mimo jiné článek *Online political participation: the evolution of a concept, Information, Communication & Society* autorů Christiny Ruess, Pietera Hoffmanna, Shelley Boulianne a Kathariny Heger, který zkoumá, jak konceptualizovat politickou účast v digitálním věku.¹⁶ (Ruess, Hoffmann, Boulian, Heger; 2023) V poslední době lze najít zmínky o tom, že je ve společnosti pozorován nárůst politické aktivity mladých lidí, zejména v důsledku zvyšujícího se vzdělávacího standardu a šíření informací a nových technologií. Budu se tedy zabývat tím, zda v rámci zkoumané skupiny a regionu k změnám v politické účasti v návaznosti na vyšší vzdělání obyvatel a šíření nových technologií, a to konkrétně tím, zda se osoby s vyšším vzděláním zapojují více a zda (případně jak) mladí lidé v Kapverdách využívají nové technologie ať už k získávání informací či aktivnímu projevu svých názorů týkajících se politického dění a občanského zapojení.

¹⁴ Fernandes M., Sousa N.: DA CIDADANIA, O. E. ESTUDO SOBRE O EXERCÍCIO DA CIDADANIA EM SAÚDE EM CABO VERDE, Rozvojový program OSN 2022.

¹⁵ Bernardino, S., Santos, J. F., & Soares, M. (2017). Contribution of social entrepreneurship to the development of cabo verde: an exploratory study. *International Journal of Innovation*, 5(1), 132-155.

¹⁶ Christina Ruess, Christian Pieter Hoffmann, Shelley Boulianne & Katharina Heger (2023) *Online political participation: the evolution of a concept, Information, Communication & Society*, 26:8, 1495-1512, DOI: 10.1080/1369118X.2021.2013919

Zároveň se dotknu neformálních, a to i nelegálních způsobů politické participace. Zaměřím se na hudbu jako způsob politické participace, přičemž vycházet budu především z knihy Johna Streeta *Music and Politics*¹⁷ (Street, 2015) a dále pak na kapverdský rap, protože rapová scéna Kapverd je velmi aktivní a má silný vliv na mladou generaci. Mnoho kapel se snaží oslovit mladé lidi tím, že vkládají politické poselství do svých textů a aktivně se angažují v sociálních a politických otázkách. Některé z těchto kapel se také účastní volebních kampaní, aby podpořily své kandidáty.

Rapová hudba se stala důležitým prostředkem pro sdílení sociálních a politických názorů v Kapverdách a umožňuje mladým lidem sdílet své zážitky a názory na různá témata. Rapová hudba v Kapverdách je většinou spojována s kladnými poselstvími, jako je například podpora sociální spravedlnosti, emancipace a boj proti diskriminaci, a to zejména v souvislosti s místními sociálními a politickými problémy.

Zmíním některé rapové autory z Kapverd, a i přímo z Mindela jako například Victora Duarte, který sám tvrdí, že rap v rámci Kapverd lze považovat za společenské hnutí, díky kterému mohou mladí lidé vyjádřit svůj názor či protest nebo Leninea Melo známého jako „DJ Letra“, který svoji rapovou kariéru zahájil již v 80. letech (v té době mu bylo 13 let) pro kterého je jedním ze způsobů, jak projevit moderní panafrikanismus a vyjádřit svůj názor vůči společnosti či státu.

Praktická část práce bude zaměřena na aplikaci teoretických poznatků v praxi. Tato část bude sestávat zejména z tvorby a distribuce dotazníkového šetření mezi cílovou skupinu mladých lidí v Kapverdách a v provedení podrobných rozhovorů s několika z nich Stanovila jsem si čtyři jednoduché teze k ověření, a to na základě informací shrnutých v teoretické části méj práce:

- 1) *Mladí Kapverdčané nejsou politicky aktivní prostřednictvím metod konvenční politické participace.*
- 2) *Mladí Kapverdčané nedůvěřují politickým institucím.*

¹⁷ Homan S. *Music and Politics*. By John Street. Cambridge and Malden, UK: Polity Press, 2012. 195 pp. ISBN 978-0-7456-3544-6. Popular Music. 2013;32

- 3) *Mladí Kapverdáné pro vyjádření svých politických názorů a postojů využívají především nekonvenční způsoby politické participace.*
- 4) *Mladí Kapverdáné vidí rapovou hudbu jako způsob vyjádření jejich identity a politických přesvědčení a věří, že rap může ovlivnit občanskou společnost.*

Závěr, že mladí lidé dávají přednost nekonvenčním formám politické participace je společný prakticky pro všechny autory, jež cituji v teoretické části mé práci, stejně tak Lima uvádí, že mladí Kapverdáné se neúčastní voleb. Ráda bych proto toto tvrzení ověřila prostřednictvím mé první teze. Stejně tak druhá teze vychází z literatury týkající se politické účasti mladých lidí celkově bez ohledu na geografické ohraničení. Mým cílem je ověřit, zda toto tvrzení bude platit i v rámci Kapverd. Třetí teze navazuje na tezi první, nicméně je uvedena samostatně z toho důvodu, že v podrobných rozhovorech se zeptám i na různé druhy nekonvenční politické participace a jeví se tak vhodné pro přehlednost tato dvě tvrzení zkoumat samostatně. Závěrem pak čtvrtá teze je tvrzení založené na specifickém kulturním prostředí Kapverd a navazuje i na to, že dle Streeta a dalších, může být i hudba vnímána jako forma politické participace.

Pro účely této práce budu pracovat s různými skupinami mladých lidí, a to jak ze sociálního pohledu, kdy zapojím různé skupiny pocházející z různých prostředí, ale i věkově, kdy budu zjišťovat názory, jak lidí, kteří jsou aktivně ve věku, kdy mohou volit, tak i studenty a mládež těsně před dosažením volebního věku.

Jednotlivé skupiny budou podobněji popsány v kapitole o provedení dotazníkového průzkumu a rozhovorů, nicméně obecně se zaměřím na lidi ve věkovém rozmezí 17–35 let.

Cílem dotazníku bylo získat konkrétní data o politické účasti mladých lidí v zemi, zejména tedy v rámci ostrovů Sao Vicente a Santo Antao, včetně informací o jejich volebním chování, členství v politických stranách, spolcích a organizacích, a o překážkách, které brání jejich aktivní účasti na politickém životě, ale i o možných nekonvenčních způsobech participace,

Výsledky dotazníkového šetření budou následně použity k vyhodnocení a diskuzi v závěru práce.

Kromě ověření stanovených hypotéz uvedených zde výše, data z dotazníkového šetření a provedených rozhovorů slouží též k získání dalších podrobností, a to konkrétně informací o tom, co vede mladé lidi k jejich rozhodování, a zda se jejich volby či jejich zdůvodnění budou nějak lišit v rámci různých sociálních skupin.

Rozhodování mladých lidí o tom, zda a jak projeví svůj politický názor může být ovlivněno různými faktory, já se zaměřila na několik z nich. Jedním z takových faktorů může být to, že v zemi existuje silná tradice respektu k autoritám a starším, což může mít vliv na to, zda mladí lidé budou volit nebo se zapojovat do politických aktivit, například když mají pocit, že mladým lidem často není nasloucháno.

Dále, v některých částech Kapverd, jako jsou venkovské oblasti a menší ostrovy, jsou sociální sítě velmi důležité a mohou hrát klíčovou roli při utváření politických postojů a chování bude užitečné provést hloubkové rozhovory s mladými lidmi, abychom lépe porozuměli tomu, jaký vliv mají sociální a kulturní faktory na jejich politickou účast. Příslušnost k určitým skupinám, ať už sociálním či například etnickým, bude pravděpodobně mít vliv na utváření identity, a s ní i politického názoru.

Využiji proto dotazníky i k zaměření se na otázky týkající se kulturních a sociálních hodnot a postojů, abych tak jejich prostřednictvím získala informace o tom, jak tito mladí lidé vnímají a chápou politiku a účast v ní, a to i s ohledem na různé nekonvenční formy politické participace v kontextu sociálních skupin či tradičního nastavení společnosti, jež je patrnější v některých venkovských oblastech.

Získané poznatky by následně ve spolupráci se všemi zapojenými neziskovými organizacemi mohly být využity k podpoře politické účasti mladých lidí v zemi, a to zejména konvenčními způsoby, a k posílení demokratických procesů v regionu motivováním mladých k efektivnějšímu zapojení se v občanské společnosti a politické oblasti způsobem, který by umožnil dosažení výsledků odpovídajících současnému myšlenkovému a politickému nastavení společnosti i v rámci konvenční, zejména volební, politické účasti.

1 Koncept politické participace

Koncept politické participace je vnímán a definován různými autory často velice odlišně. K rozdílnosti definic dochází jednak v souvislosti s časovým obdobím či geografickým vymezením výzkumu, jednak s daným tématem, na které se autor zaměřuje. Pro různé fenomény si autoři vybírají různé způsoby měření, a tím pádem mohou být definice i závěry výzkumu značně odlišné. Pokud budeme politickou participaci chápat jako nejen aktivní zájem o politické dění, ale i sílu svůj názor prosadit či něco ve společnosti změnit, bude potřeba vzít v úvahu státní zřízení a celkový stav společnosti, k tomu, abychom zjistili, zda jednotlivec má šanci politickou situaci ovlivnit. Vystává též otázka, zda aktivita jednotlivce, vedoucí k prosazení jeho politického názoru, může být považována za politickou participaci, i v případě, že nemá reálný dopad. Například v nedemokratických státních zřízeních může být snaha o projev názorů a dosažení změn potlačována takovým způsobem, že se nikam viditelně nepromítne. Bude důležitější aktivita, anebo skutečný dopad? A jak takový dopad na společnost či státní zřízení zjistíme třeba u příspěvku na Twitteru? I na tyto otázky ještě musí výzkum odpovědět. Možností projevení našich názorů a zapojení se aktivně do společenského dění neustále přibývá a přestože na ně politologický výzkum reaguje a snaží se s nimi vypořádat, dnešní doba internetu a globalizace je stále o malinko napřed a nové možnosti se nepřestávají objevovat. Je třeba, aby ve výzkumu byla vzata v úvahu i tato skutečnost, tedy, že změny v pojetí politické participace se budou neustále vyvíjet. Definice politické participace by tak měla odrážet tuto řekněme fluidnost, kdy na jeden způsob politické participace naváže deset dalších nových způsobů. Je zároveň dost možné, že dnes netušíme, jaké nekonvenční formy politické participace se vyvinou třeba jen během pouhých pěti následujících let.

1.1 Konvenční politická participace

Snadněji měřitelnou je politická participace konvenční, vzhledem k datům, která můžeme získat například z průběhu voleb. Můžeme vidět volební účast v procentech, poměr různých skupin voličů, zastoupení různých věkových skupin v politické reprezentaci země apod.

V současnosti nicméně zcela nepopíratelně existuje mnoho nekonvenčních způsobů, jak vyjádřit svůj politický názor, protest či zájem o danou problematiku. Otázkou je, co vše je dnes možné považovat za politickou participaci a s jakými výsledky, respektive s jakým skutečně měřitelným dopadem na občanskou společnost.

Když se podíváme na vývoj výzkumu politické participace a jeho počátky, obecně lze říci, že první výzkumy spojené s politickou participací můžeme sledovat v průběhu 40. -50. let 20. století. V rámci výzkumu politické participace se nejprve začaly analyzovat volební výsledky a volební účast.¹⁸ Politickou participací ve formě volebního chování se zabývali například Bernard Berelson¹⁹ (Berelson, 1952) nebo Angus Campbell²⁰ (Campbell, Gurin, Miller; 1954). Vznikaly první studie zaměřené na volební chování, spočívající především ve zjišťování, na základě čeho se voliči rozhodují. Jocelyn Evans ve své knize o volebních studiích uvádí, že o několik let později se do zájmu výzkumníků dostala i další témata spojená s politickou participací, a to konkrétně kandidáti a samotné volební kampaně pořádané těmito kandidáty. Nicméně nad rámec uvedeného se politická participace běžně nezkoumala a okruh aktivit považovaných za politickou participaci byl tedy v dané době značně omezený. (Evans, 2003)²¹ Počáteční studie politické participace jsou podle Lestera W. Milbratha²² (Milbrath, 1981) také omezené co do teritoriálního rozsahu. Většinou se týkají jednoho národu, a to nejčastěji Spojených států anebo nějaké z evropských zemí. Také metody se postupně rozšiřují, když na začátku byly využívána většinou jen data z tabulek o volební účasti a podobné „tabulkové“ metody a až s postupem času se objevují metody sofistikovanější – korelace či využívání různých kvantitativních modelů.²³

Až od sedmdesátých let 20. století dochází ke změnám ve vnímání politické participace. Podle Jany Dubové se „za politickou participaci se ve výzkumu od konce

¹⁸ Van Deth, J. W. (2001, April). Studying political participation: Towards a theory of everything. In Joint sessions of workshops of the European consortium for political research (str. 6). Grenoble.

¹⁹ Berelson, B. (1952). Democratic Theory and Public Opinion. *The Public Opinion Quarterly*, 16(3), 313–330. <http://www.jstor.org/stable/2745778>

²⁰ Campbell, A., Gurin, G., & Miller, W. E. (1954). *The voter decides*.

²¹ Evans, J. (2003) *Voters and Voting*. 1st edn. SAGE Publications. Available at: <https://www.perlego.com/book/860393/voters-and-voting-an-introduction-pdf>.

²² Milbrath, L.W. (1981). Political Participation. In: Long, S.L. (eds) *The Handbook of Political Behavior*. Springer, Boston, MA. dostupné na: <https://doi.org/10.1007/978-1-4684-3878-9>

²³ Milbrath, L.W. (1981). Political Participation. In: Long, S.L. (eds) *The Handbook of Political Behavior*. Springer, Boston, MA. dostupné na: https://doi.org/10.1007/978-1-4684-3878-9_4

70. let 20. století považuje mimo jiné zejména i podpis petice, účast na protestu, demonstraci a stávce, či finanční příspěvek na kampaň preferovanému kandidátovi“.²⁴ (Dubová, 2021). Jan W. van Deth vidí v rozšíření zkoumání politické participace odraz toho, jak důležité bylo zapojení občanů ve společnosti a při tvorbě demokracie během druhé poloviny dvacátého století.²⁵ (Van Deth, 2001)

Jedním z obecně nejvíce vnímaných a dnes připomínaných mezníků ve výzkumu politické participace byla práce z roku 1978, autorů Verba, Nie a Kim²⁶, kteří definovali politickou participaci jako „soubor zákonných aktivit soukromých občanů, které jsou více či méně přímo zaměřeny na ovlivnění výběru vládních kádrů a/nebo opatření, které je přijímají.“ (Verba, Nie, Kim, 1978; Vráblíková 2008; Römer 2023; Dědič 2023) Definice tak zahrnuje mimo volební ovlivňování vlády a další důležitá do té doby nezahrnovaná kritéria.

Síla svůj názor prosadit či nějakým způsobem politické dění ovlivnit, případně alespoň jednat s tímto záměrem je podle mého názoru důležitou složkou politické participace. S tímto přístupem se setkáváme i ve zmíněné studii, když Verba, Nie a Kim²⁷ (Verba, Nie, Kim, 1978) zde poprvé v politologickém výzkumu zahrnují i nevolební ovlivňování vlády, čímž se dostávají mimo sféru voleb a rozšiřují tím rozsah chování potencionálně patřících do politické participace. Jejich pojetí je však stále velmi omezené ve srovnání s dnešním pohledem na občanskou společnost. Participace je v této práci brána výhradně jako zákonná aktivita, čímž jsou vyloučeny například postoje nebo názory, ať už by byly projevené v jakékoliv formě, a jakékoliv další formy nespádající pod uvedenou definici. Vymezení Verby, Nie a Kima se dále nevztahovalo na profesionální politiky, a nezahrnovalo ani vyjádření podpory vládě například v průvodu nebo shromáždění. (Verba, Nie, Kim, 1978; Vráblíková 2008). Autoři sami uvádí, že jsou si vědomi toho, že by mohli zahrnout i další formy, ale chtějí svůj výzkum směřovat vybraným směrem, a proto si vytýčili omezený okruh

²⁴ Dubová, J. (2021). Mladí lidé v politických stranách a participace mladých lidí na veřejném životě v ČR.

²⁵ Van Deth, J. W. (2001, April). Studying political participation: Towards a theory of everything. In Joint sessions of workshops of the European consortium for political research (str. 6). Grenoble.

²⁶ Verba, S., N. Nie, and J. Kim. 1978. Participation and Political Equality: A Seven-Nation Comparison. New York: Cambridge University Press, str. 46-47.

²⁷ Verba, S., N. Nie, and J. Kim. 1978. Participation and Political Equality: A Seven-Nation Comparison. New York: Cambridge University Press, str. 46-47.

zkoumání a záměrně vyřazují ze zkoumání nezákonné čili i protestní formy participace. Způsoby politické participace zde uváděné lze dle dnešního pohledu považovat za konvenční politickou participaci. Před jejich výzkumem tomu tak však nebylo. Nejen na tomto případě lze vidět, že docházelo k postupnému a pozvolnému vývoji výzkumu politické participace a zahrnování postupně dalších možných forem v reakci na dění ve společnosti, ale i v reakci na příchod a rozšiřování globalizace.

Vývoj pojetí konceptu politické participace byl celkově poměrně spontánní (reagující na aktuální dění a ne plynulý). Různí autoři tak postupně zkoušeli prozkoumat různé nové formy politické participace, nicméně nejspíše právě vzhledem k původnímu rigidnímu pojetí politické participace se zaměřili na velmi omezené množství forem. Nebylo by ani možné pojmout všechno najednou vzhledem k tomu, že začaly vyvstávat neustále nové možnosti politické participace. Kateřina Vráblíková uvádí, že klasická definice politické participace používaná Verbou, Niem a Kimem již není pro současný výzkum vhodná, a to z toho důvodu, že došlo k mnoha změnám, konkrétně, že *„se změnil adresát, vůči kterému je politická aktivita vedena, zároveň se transformoval i prostor, v rámci kterého se občané politicky angažují, a konečně došlo i k proměně cílů, kterých má být politickou akcí dosaženo. Zároveň byly všechny tyto tři roviny změny politické participace prováděny postupující diverzifikací a expanzí repertoáru politických aktivit.“* (Vráblíková, 2008). Mimo jiného Vráblíková upozorňuje například na vznik různých mezinárodních institucí, se kterými exekutiva sdílí moc.²⁸ Politická participace dnes má už i mezinárodní, globální význam, kdy občané už mohou svými rozhodnutími ovlivňovat nejen politické dění ve svém státě, ale i v nadnárodních institucích jako jsou různá regionální mezinárodní společenství.

1.2 Nekonvenční politická participace

Později se výzkum tedy dostává k dalším formám, a to včetně prvních nekonvenčních forem politické participace. Ve srovnání s dřívějšími studii, které definovaly politickou participaci jako účast na politických aktivitách konvenčně, jsou aktivity jako podpis petice a vyjádření politického přesvědčení demonstrací v tomto kontextu

²⁸ Vráblíková, K. (2008). Politická participace–koncepty a teorie. Politologický časopis-Czech Journal of Political Science, 15(4), 376-377.

vnímány jako takzvané nekonvenční formy politických aktivit. Jedni z prvních autorů, kteří jsou zmiňováni v naprosté většině prací o politické participaci, jsou Samuel H. Barnes a Max Kaase, zahrnující do svého výzkumu nekonvenční formy politické participace.²⁹ Tito dva autoři jdou ještě dále než do té doby existující studie, když hodnotí protest jako vyjádření názoru, kdy občané sdělují či projevují svůj postoj k politické situaci, a tudíž podle nich není možné nevnímat jej jako projev politické participace, zvláště pak když je evidentní, že má pozorovatelný dopad. (Barnes, Kaase; 1979).

Podle Theocharise a Van Detha³⁰ (Theocharis, Van Deth; 2017) je v dnešní době seznam způsobů a prostředků, jak vyjádřit sociální a politické názory, a jak ovlivnit rozhodovací procesy doslova nekonečný a může zahrnovat odevzdání hlasů, psaní blogu, demonstrování nebo třeba i podporu určité značky nějakého produktu či podněcování ostatních k tomuto na sociálních médiích. Autoři zmiňují také Twitter jako oblíbenou formu projevu politických názorů. Autoři připouštějí též, že objevování se nových hybridních forem, prostřednictvím kterých lze projevit názory ve společnosti, je výzvou pro empirický výzkum, neboť ne vždy tyto formy můžeme napasovat na existující koncepty a teorie a zařadit je odpovídajícím způsobem, a to zvláště pokud mluvíme o politické participaci mladých lidí, kteří neustále nacházejí nějaké nové prostředky vyjadřování. Tito autoři ukazují sílu kampaní na sociálních médiích, na jejich dosahu, a to jak co se týče zapojených osob, tak i získaných finančních prostředků, dosahu a rychlosti šíření informací atd. Autoři také uvádí, že témata, kterými se lidé nejvíce zabývají online, bývají nemoci, finanční krize, policie, násilí, prezidentské volby, rasová diskriminace, imigrace či globální oteplování. Lidé se o taková témata zajímají z pozice svého postavení ve společnosti a jejich zájmu tuto svoji pozici nějak ovlivnit, vyjádřit svůj názor či dosáhnout nějakého záměru. Podle autorů tak lidé projevují svůj zájem jakožto občané, členové států a členové společnosti.

²⁹ Budge, I. (1981). *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. By Samuel H. Barnes, Max Kaase and Associates. (Beverly Hills, Calif.: Sage Publications, 1979. Str. 609, *American Political Science Review*, 75(1), 221-222. doi:10.2307/1962222

³⁰ Theocharis, Y., & Van Deth, J. W. (2017). *Political participation in a changing world: Conceptual and empirical challenges in the study of citizen engagement*. Routledge.

Theocharis a Van Deth též zmiňují práci autorů Verba, Nie a Kim, uvedenou zde výše, s tím, že srovnávají, že jimi zmiňované aktivity jako tweet nebo návrh na vybudování nového města sdílený prostřednictvím kampaně na sociálních sítí nemají za cíl ovlivnit výběr vládních kádrů či jimi přijímaná opatření (jako tomu bylo v práci Verby, Nie a Kima), ale i tak se podle jejich názoru jedná o politickou participaci, která podle nich a mnoha dalších autorů, expandovala do dalších oblastí, a to například do životního stylu občanů.³¹ Svůj politický názor dáváme najevo nejen při vhození hlasovacího lístku, ale i při projevu našeho politického názoru, a takový tweet dnes můžeme mít velkou sílu například ovlivnit postoje dalších lidí. (Theocharis, Van Deth; 2017).

Výzkum politické participace tak postupně zkoumá a rozšiřuje prostor, ve kterém se vymezuje a dále hledá cesty, kudy by se mohl ubírat. Podle Vráblíkové v tom hraje důležitou roli normativní rámec, který vytyčuje rozhraní pro vymezení konceptů jednotlivých autorů, a s tím je třeba počítat. Současný výzkum politické participace se snaží propojit tyto dvě doposud oddělené větve studia politické participace – normativní a empirickou rovinu. Právě díky různým normativním východiskům jednotlivých autorů jedna skupina výzkumníků tvrdí, že *„lidé nejsou v politice aktivní a předpovídají, že se tento stav bude ještě zhoršovat, a naopak druhý tábor (dokonce někdy na stejných datech) dokazuje, že s aktivitou lidí v politice to není tak špatné a co víc, trend se podle nich bude zlepšovat.“* (Vráblíková, 2008)³²

Tuto skutečnost lze pozorovat i na výzkumu politické participace mládeže, jak obecně, tak i v kontextu Kapverd. Záleží na tom, na jakou oblast politické participace se autoři zaměřují, jakou její definici si vyberou a jakou moc přisuzují jednotlivým projevům, jež mohou být v určitých situacích za politickou participaci považovány. Pokud studie hodnotí politickou participaci konvenční, dost často dojdou k závěru, že mladá generace nemá o politiku zájem, zatímco při hodnocení nekonvenčních forem politické participace často zjišťují, že mladí lidé jsou aktivní a kreativní v projevech svých politických názorů.

³¹ Theocharis, Y., & Van Deth, J. W. (2017). Political participation in a changing world: Conceptual and empirical challenges in the study of citizen engagement. Routledge.

³² Vráblíková, K. (2008). Political Participation—Concepts and Theories. Czech Journal of Political Science/Politologický časopis, (4).

Je pravdou, že mladí dnes nacházejí nespočet kreativních způsobů, kterými se vyjadřují k politickému dění, k jejich postavení ve společnosti a k jejich představám o budoucnosti. Obava mnoha autorů je především ta, že pokud se mladí lidé přesouvají do sféry nekonvenční participace, nebudou mít možnost skutečně ovlivnit politickou situaci v zemi prostřednictvím účasti ve volbách, která je klíčová pro volbu jejich reprezentantů.

Jedním z nejvíce využívaným způsobem či prostorem pro projevení politických názorů jsou dnes sociální sítě. Stefano Passini (2012) ve své práci *The facebook and Twitter revolutions: Active participation in the 21st century* shrnuje výzkumy více autorů, jež se zabývali rolí sociálních médií ve vyjádření protestu, šíření informací a možnosti projevu jednotlivce v souvislosti s revolucemi v několika různých zemích. Passini upozorňuje na to, jak existence internetu umožňuje lidem projevit svůj názor takřka bez jakýchkoliv výdajů, zároveň rychlost a volnost šíření informací na (či prostřednictvím) sociálu umožňuje udržovat informovanost občanů. Internet je tak podle Passiniho vnímán jako způsob podpory aktivní účasti mladých lidí na politických otázkách a mnozí autoři vidí jeho roli jakožto prospěšnou při procesu demokratizace, například v průběhu revolucí arabského jara. Passini naproti tomu mluví i o nebezpečích sociálních médií v případě protidemokratických hnutí v demokratických zemích a vymezuje podmínky, jakým způsobem by měl internet být využit k politické participaci, když říká, že: „*Pokud jde o protestní hnutí, lidé by měli být vychováváni k tomu, aby rozpoznali ty myšlenky a ideologie, které podporují demokracii a které ji neohrožují. Tato forma výchovy k občanství orientované na hodnoty by měla vycházet z koncepce společenské odpovědnosti a morálního začlenění a měla by vést k přeměně "mlčící většiny" v "aktivní a participativní většinu"*“³³ (Passini, 2012). V souhrnu Passini vidí v internetu a sociálních sítích možnost pro efektivní zapojení se do občanské společnosti, dostupnou většině populace, a zejména mladým lidem, mající značný dopad na občanskou společnost.³⁴

³³ Passini, S. (2012). The facebook and Twitter revolutions: Active participation in the 21st century. *Human Affairs*, 22(3), 310. <https://doi.org/10.2478/s13374-012-0025-0>

³⁴ Passini, S. (2012). The facebook and Twitter revolutions: Active participation in the 21st century. *Human Affairs*, 22(3), 301-312. <https://doi.org/10.2478/s13374-012-0025-0>

V kontextu Afriky se využitím sociálních sítí zabývá například Funmilola Omotayo (2020), která koumala používání sociálních médií pro politickou účast mezi mládeží ve státě Oyo v Nigérii a zjišťovala, jaké typy sociálních médií jsou pro politickou účast využívány, jaké politické aktivity jsou na sociálních médiích prováděny a jaké faktory ovlivňují jejich používání pro politickou účast. Závěry ukazují, že: „*mládež intenzivně využívá sociální média pro politickou účast, přičemž nejvíce používanou platformou je Facebook, následovaný WhatsAppem, Instagramem, Twitterem a Yahoo Messengerem. Mládež využívá sociální média hlavně pro politické kampaně, komunikaci s politiky, politické diskuse, monitorování a hlášení volebních nesrovnalostí, veřejné konzultace, připojování se k zájmovým skupinám, blogování o politických tématech a psaní dopisů veřejným činitelům.*“³⁵

Jak jsem zmínila v úvodu, Kapverdy mají rozsáhlou rapovou scénu a mnoho rapperů se ve svých textech věnuje především stavu spoomolečnosti. Najdeme písničky o sociální či politické situaci, kritiku státu či ekonomické situace apod. Těžko bychom objevili nějakého Kapverd'ana, který by neměl nějakého oblíbeného rapera. Z rozsáhlosti tohoto fenoménu lze usuzovat na to, že rapeři a rapová scéna mají potenciál ovlivnit obyvatelstvo Kapverd. Jak se ale na hudbu jako nástroj politické participace dívá současný politologický výzkum?

John Street, Seth Hague a Heather Savigny ve výzkumu nazvaném *Playing to the Crowd: The Role of Music and Musicians in Political Participation* tvrdí, že hudba a politická participace byly odjakživa spojeny a poukazují například na Jubilee 2000 nebo Rock against Racism. Tito autoři hledají podmínky, které musí být spojeny proto, aby byla hudba považována za nástroj politické participace a využívají k tomu výzkum různých sociálních hnutí provedený v minulosti. Autoři dochází k závěru, že hudba může být způsobem jak projevit svůj politický názor a může ovlivnit značnou část populace.³⁶ (Street, Hague, Savigny; 2008).

John Street následně v knize *Music and Politics* zkoumá tento fenomén podrobněji. Svoji analýzu začíná příklady z politické historie, kdy hudba prokazatelně měla velkou

³⁵ Omotayo, F., & Folorunso, M. B. . (2020). Use of Social Media for Political Participation by Youths . *JeDEM - EJournal of EDemocracy and Open Government*, 12(1), 132–157.

³⁶ Street, J., Hague, S., & Savigny, H. (2008). *Playing to the Crowd: The Role of Music and Musicians in Political Participation*. *The British Journal of Politics and International Relations*, 10(2), 269-285. <https://doi.org/10.1111/j.1467-856x.2007.00299.x>

moc ovlivnit společnost a politická rozhodnutí. Jako první zmiňuje případ Simona Bikindi, jenž byl obviněn z toho, že jeho hudba podněcovala příslušníky kmene Hutu ke genocidě vůči příslušníkům kmene Tutsi ve Rwandě. Bikindi byl souzen Mezinárodním trestním tribunálem pro Rwandu kvůli textům jeho písní. Street dále odkazuje na práce Tii De Nora, která hudbu vidí jako nástroj sociálního řádu, který může sloužit jak k útlaku, tak i k povzbuzení a posílení občanské participace. Ve čtvrté kapitole své knihy se Street zabývá pojmem politické participace a snaží se aplikovat různé definice právě na hudbu. Zabývá se tím, zda politická participace musí být aktivní či může mít i pasivní formy, zmiňuje autory jako například Hay nebo Habermas, a nakonec dochází k tomu, že hudba může být chápána jako politická participace, a to jak ze strany autora, tak i performerů či osoby účastníci se koncertu. Street se dostává až k Puttmanovu sociálnímu kapitálu a zjištění, že účast ve spolcích a podílení se na společenských volnočasových aktivitách vede k aktivní občanské účasti, a to včetně účasti na hudebních kroužcích, kde objevil pozitivní korelaci mezi účastí v hudebních kroužcích a občanskou angažovaností v pozdějším věku.³⁷(Street, 2013)

Z prací uvedených autorů vyplývá, že za určitých podmínek může hudba být nástrojem k projevení a ovlivnění politického názoru a může mít značný vliv, ať už pozitivní či negativní. Na základě shora uvedeného je možné tvorbu a šíření hudby, a dokonce v určitých situacích i jen pouhou účast na koncertě, považovat za nekonvenční nástroj politické participace.

V Africkém kontextu můžeme spojení hudby a politického aktivismu pozorovat též na případu legendárního Fela Kutiho, nigerijského hudebníka, skladatele a politického aktivisty, jež je mnohými považován za zakladatele hudebního stylu zvaného afrobeat. Fela Kuti využíval svou hudbu jako platformu pro kritiku korupce, nespravedlnosti a autoritářských režimů. Jeho texty a veřejné vystupování byly zaměřeny na zvyšování povědomí o sociálních a politických problémech, což inspirovalo mnoho dalších umělců a aktivistů, aby využívali svou popularitu pro sociální změnu. Tendayi

³⁷ Street, J. (2013) *Music and Politics*. 1st edn. Polity Press. Dostupné online na: <https://www.perlego.com/book/1535168/music-and-politics-pdf> .

Sithole³⁸ ve svém článku Fela Kuti and the oppositional lyrical power uvádí, že Fela Kuti byl schopen získat takovou podporu a vydržet navzdory snaze státního aparátu o jeho umlčení díky jeho „*politice závazku*“ („*politics of commitment*“, SITHOLE 2012). Ať už byla reakce státu jakákoliv, včetně násilí, Fela Kuti vždy pokračoval ve své tvorbě a nikdy nepřestal, přestože byl mnohokrát uvězněn. Na tomto případě je zřejmé, že Fela Kuti prostřednictvím hudby dokázal projevit svůj politický názor a ovlivnit spousty lidí. Není tedy pochyb, že se v jeho případě jednalo o politickou participaci prostřednictvím hudby.

³⁸ Sithole, T. (2012). Fela Kuti and the oppositional lyrical power. *Muziki*, 9(1), 1–12. <https://doi.org/10.1080/18125980.2012.737101>

2 Politická participace mladých

Politická participace mladých byla často vnímána a analyzována jako nedostatek angažovanosti – jako například úpadek sociálního kapitálu podle Putnama³⁹ (Putnam, 2001) či politická marginalizace podle Bessant⁴⁰ (Bessant, 2016). Nicméně podle Borges aktuálnější výzkumy dochází naopak k tomu, že mladí lidé jsou angažováni a často i hrají v politice klíčovou roli. Borges přichází s pojmem „*emancipatory politics*“, který zavedl Neocosmos⁴¹ v roce 2014, a to především protože podle ní mladí lidé z důvodu sociální a politické nespokojenosti přichází s novými způsoby zapojení se do společnosti a politických aktivit.⁴²(Borges, 2019).

Pippa Norris zkoumá politickou participaci v souvislosti s modernizací společnosti a ve své knize *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism* se zabývá tím, jak se změnila politická participace v návaznosti na změny společnosti. Norris uvádí, že především mladí lidé si vybírají ke sdělení a dosažení svých politických cílů raději různé speciální a kontextové formy, jako je například aktivita na internetu či jeho prostřednictvím, či účast v nových politických hnutích. Mladí tak podle Norris využívají nekonvenční formy politické participace, kterým dávají přednost před tradičními formami participace, kterými jsou například účast v politické či náboženské organizaci.⁴³ Výzkum i závěry Pippy Norris ohledně zdánlivé apatie mladých vůči politickému dění či občanské angažovanosti, ve kterém nakonec ale zjišťuje, že mladí lidé aktivní jsou, jen jinde a jinak, než starší generace, se dá přirovnat k výzkumu Borges zmíněnému výše. Norris také vidí jako příčinu přesunu pozornosti mladých od konvenčních způsobů politické participace k nekonvenčním, v jejich životní zkušenosti a z ní vyplývající nedůvěře k politickým institucím. (Norris, 2022)

³⁹ Putnam, Robert D. 2001. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. 1. touchstone ed. New York, NY: Simon & Schuster.

⁴⁰ Bessant, Judith. 2016. 'Democracy Denied, Youth Participation and Criminalizing Digital Dissent'. *Journal of Youth Studies* 19 (7): 921–37.

⁴¹ Neocosmos, Michael. 2014. 'Thinking Political Emancipation and the Social Sciences in Africa: Some Critical Reflections'. *Africa Development* 39 (1): 125–158.

⁴² Borges, Aleida Mendes. (2019). Youth and Politics: Is there space for youth in Cabo-Verdean Politics?. *Journal of Cape Verdean Studies*, 4(1), 75-91. Available at: <https://vc.bridgew.edu/jcvs/vol4/iss1/6>

⁴³ Norris, P. (2002). *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. New York: Cambridge University Press, kapitola 10.

Sarah Pickard provedla zajímavý výzkum, když v roce 2015 zkoumala volební účast a politickou participaci ve vztahu k volbám, které se konaly týž rok ve Velké Británii. I Pickard uvedla, že mladí lidé byli médií často prezentováni jako neaktivní a nemající zájem o politické dění. Podle jejích závěrů však šlo o přesun pozornosti mladých k novým formám participace. Mladí občané dle Sarah Pickard⁴⁴ raději vyhledávají nekonvenční formy politické participace a věnují se spíše jim oproti formám tradičním, jako je členství v politických stranách. Zajímavým poznatkem bylo i to, že vysoká aktivita na sociálních médiích se neodrážela ve volební účasti, tj. ti, co byli nejvíce aktivní na sociálních sítích neměli největší volební účast. (Pickard, 2015).

Dietlind Stolle, Marc Hooghe a Michele Micheletti se také věnují nekonvenčním formám politické participace, kdy tyto studují na vzorku mezinárodních studentů. Tvrdí, že politický konzumerismus byl vždy přítomen v politice, ale nebyl nikdy změřen, a že je spojen s nedůvěrou v instituce. Podle nich mladí lidé volí spíše účast na demonstracích, účast prostřednictvím podpisu peticí, či právě politický konzumerismus. Tržní mechanismus je podle nich motivem, který mobilizuje mladé lidi, a především ženy k politické participaci. Politicky angažovaní lidé podle ní ale využívají jak konvenční, tak nekonvenční formy politické participace. Tímto tvrzením se Stolle s kolegy rozchází s předchozími autory, nicméně shodu můžeme najít v tvrzeních ohledně důvěry v tradiční instituce. ⁴⁵ (Stolle, Hooghe, Micheletti 2005).

Mnoho autorů tedy dochází k závěru, že využívání nekonvenčních forem politické participace je spojeno s nedůvěrou v tradiční instituce, a v to, že tradiční forma účasti může být efektivní.

Důvěra v instituce a v efektivitu tradičních způsobů politické participace tak bude jedním z faktorů, který bude ovlivňovat rozhodování mladých lidí ohledně toho jakým způsobem se budou projevovat v rámci společnosti.

⁴⁴ PICKARD, Sarah. 2015. Trying to Turn up the Turnout: Youth Wings and the Youth Vote in the 2015 General Election. In: *Revue Française de Civilisation Britannique*, str. 8.

⁴⁵ STOLLE, Dietlind, Marc HOOGHE a Michele MICHELETTI (2005). Politics in the Supermarket: Political Consumerism as a Form of Political Participation. In: *International Political Science Review*, 26(3), str. 245-269.

2.1 Faktory ovlivňující politickou participaci mladých

Pippa Norris tvrdí, že obecně faktory ovlivňující vyšší či nižší politickou aktivitu lze rozdělit do tří různých kategorií. „*Faktory, které se užívají pro vysvětlení politické participace se rozlišují na mikro (individuální charakteristiky a vlastnosti jednotlivců), meso (sociální sítě a vztahy, které se odehrávají v občanské společnosti) či makro (tzv. národní)*“ (Norris, 2002; Vráblíková, 2008).⁴⁶ Na Norris navazují mnozí další autoři, například Regina Weber⁴⁷, která aplikuje tuto teorii na účast mladých lidí v politických stranách.

K podobným závěrům dochází například i výzkum Martyna Barretta and Dimitry Pachi, kteří postupným analyzováním různých faktorů dochází k obdobným závěrům, s tím rozdílem, že tito dva autoři se zaměřují právě na společenskou množinu mladých lidí. Martyn Barrett and Dimitra Pachi ve své knize *Youth Civic and Political Engagement*⁴⁸ zkoumají různé faktory, které ovlivňují občanskou participaci mladých lidí. Mezi sociální faktory podle nich patří rodina, konkrétně zájem o politiku a zapojení se do ní v rodině, odkud mladí lidé pochází. Kladný přístup rodičů k politické participaci je spojen se zájmem mladých lidí o politické dění a aktivnějším přístupem k občanské angažovanosti. Tento závěr nicméně není všeobecný a vždy aplikovatelný, Barrett a Pachi zjistili rozdíly mezi mladými lidmi v rámci jednotlivých zemí a etnických skupin, jež zkoumali. (Barrett, Pachi; 2019). Z toho vyplývá, že existuje značná pravděpodobnost, že rodinný postoj ovlivní občanskou participaci mladých lidí, ale nemusí tomu tak být vždy, případně toto „*ovlivnění*“ nemusí být vždy pozitivní. vzhledem k tomu, že se závěr autorů mění pro různé země a etnické skupiny, i v rámci Kapverd tak je třeba posoudit tento vliv v rámci dané geografické lokality a tamější společnosti, a to s ohledem na to, že rodina může ovlivňovat

⁴⁶ Norris, P. (2002). *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. New York: Cambridge University Press, str. 19-31.

⁴⁷ Weber, R. (2017). Political participation of young people in political parties: A literature review of influencing factors on the macro, meso and micro level of participation, dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/320533814_Political_participation_of_young_people_in_political_parties_A_literature_review_of_influencing_factors_on_the_macro_meso_and_micro_level_of_participation

⁴⁸ Barrett, M., & Pachi, D. (2019). Social and demographic factors linked to youth civic and political engagement. In *Youth Civic and Political Engagement*. Taylor & Francis, dostupné z: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/oa-mono/10.4324/9780429025570-3/social-demographic-factors-linked-youth-civic-political-engagement-barrett-martyn-pachi-dimitra>

politickou participaci jak pozitivně, tak i negativně, a jakým způsobem se tak děje souvisí podle autorů i s dalšími společenskými a kulturními faktory.

Dalším faktorem, který Barrett a Pachi zmiňují je solidarita s vrstevníky, tedy skupiny stejně starých lidí, ve kterých se mladí pohybují. Autoři opět uvádí rozdíly podle zemí a zde i podle toho, zda se jedná o ženy či muže, nicméně obecně dochází k tomu, že dobrovolnictví během střední školy je spojováno s aktivním politickým zapojením v dospělosti, a že mladí věnující se dobrovolnické aktivitě, mají často přátele s podobnými aktivitami.

Kromě rodiny a vrstevníků Barrett a Pachi (2019) zahrnuli dále faktory jako čtvrtě, ve které mladí vyrůstají nebo škola a výchova a náboženské organizace, kdy opět dochází k obdobným záměrům. K zajímavému závěru dochází při zkoumání mládežnických sekcí politických stran, kdy podle nich tyto mají potenciál značně ovlivnit a vychovat své budoucí členy, nicméně na druhou stranu nejsou mladými moc vyhledávány a vůči celkovému počtu mladých lidí, je členů mládežnických sekcí pouze zanedbatelné množství mladých. Autoři doporučují politickým stranám, aby investovaly do rozvoje svých mládežnických sekcí, neboť právě tam vidí potenciál k tomu, jak mladé lidi vést k aktivní politické účasti. Pozitivní korelaci také zmiňují u sledování zpráv v období střední školy a aktivní politickou účastí v dospělosti.

Kromě shora uvedeného Barrett a Pachi uvádí jako důležitý sociální faktor, který bude ovlivňovat občanskou participaci mladých lidí hudbu. Hudba podle nich: *„může sloužit buď k mobilizaci, nebo k odrazování mládeže od zapojení a účasti na občanském a politickém životě. Populární hudba hraje v životě mladých lidí nesmírně důležitou roli: denně tráví poslechem hudby značné množství času, sdílejí informace o hudbě a umělcích se svými přáteli a sledují své oblíbené umělce prostřednictvím sociálních médií.“*⁴⁹(Barret, Pachi, 2019). Tito dva autoři sami v rámci svého výzkumu provedli rozhovory s mládeží žijící v Londýně, a to konkrétně anglického, bangladéšského, konžského původu, ve věku 16 až 26 let. Protože hip-hop byl pro tyto mladé lidi nejdůležitějším hudebním žánrem, Pachi a Barrett analyzovali texty několika písní Jay-Z a Tupaca. Tito dva umělci byli vybráni proto, že je mládež

⁴⁹ Barrett, M., & Pachi, D. (2019). Social and demographic factors linked to youth civic and political engagement. In *Youth Civic and Political Engagement*. Taylor & Francis, str. 64.

uváděla jako ty, kteří měli na jejich myšlení mimořádný vliv. Tito dva rapeři nevyzývali k občanské či politické participaci, naopak ve svých textech viděli společnost jako negativní a s nemožností změny či velkou námahou k dosažení změny. Autoři píší, že: *„Oba umělci odkazovali na náboženství jako na způsob, jak snášet krutost společnosti (diskriminaci, sociální nespravedlnost, chudobu atd.)“* a *„Nejčastějším očekáváním, které oba umělci vyjádřili v reakci na diskriminační a nespravedlivý sociální a politický systém, bylo posílení postavení jednotlivce prostřednictvím získání osobního bohatství.“*, a: *„Pozoruhodné bylo zejména to, že ani jeden z umělců neměl od mládeže velká očekávání, pokud jde o politickou nebo občanskou participaci. Texty přinášely bezútěšný a negativní obraz společnosti, v níž je obtížné dosáhnout nějaké změny prostřednictvím činů.“* Podle autorů tedy z jejich zkoumání vyplynulo, že *„tito umělci namísto mobilizace mládeže podporují a posilují pasivní postoj vůči společnosti, státu a jeho institucím“*. (Barret, Pachi, 2019).⁵⁰

Autoři nicméně upozorňují na to, že je třeba opatrnosti při určování směru kauzality mezi těmito faktory a angažovaností mládeže, která sama může svým vlastním diskurzem a chováním recipročně působit na některé z těchto faktorů. Je otázkou, do jaké míry jsou mladí lidé ovlivněni pasivně těmito faktory a do jaké míry si sami aktivně vybírají svoje prostředí a média či hudbu, co konzumují.

2.2 Politická účast mladých lidí v Afrických zemích

Politická účast mladých lidí v Africe má různé úrovně napříč jednotlivými zeměmi a regiony. Nelze ji jednoznačně označit jako pouze nízkou nebo vysokou, protože se jedná o komplexní a proměnlivý jev. V některých částech Afriky se mladí lidé aktivně zapojují do politických procesů, účastní se voleb, protestují a hledají cesty, jak ovlivnit rozhodování ve své zemi. Jejich účast může být motivována touhou po změně, aktivním zapojením do společenského rozvoje a touhou po zlepšení životních podmínek.

⁵⁰ Barrett, M., & Pachi, D. (2019). Social and demographic factors linked to youth civic and political engagement. In *Youth Civic and Political Engagement*. Taylor & Francis, str. 66.

Na druhé straně však některé regiony mohou trpět nízkou politickou účastí mladých lidí z důvodu demotivace, pocitu beznaděje nebo nedostatku možností pro zapojení. Ekonomické problémy, korupce, nedostatek politického vzdělání a nízká důvěra v politické instituce mohou ovlivňovat jejich angažovanost.

Celkově lze říci, že politická účast mladých lidí v Africe zahrnuje širokou škálu odlišných situací a závisí na mnoha faktorech, přesto lze v současné literatuře najít mnohé prvky, které jsou mnohým africkým zemím společné.

V literatuře týkající se zapojení mladých lidí v Africe do společnosti se často setkáváme s pojmem „*Waithood*“, což znamená „*čekání na dospělost*“, jež slouží k popisu prodlouženého období „*pozastavení jejich sociálního zapojení se*“, kdy je mladým lidem přístup k sociální dospělosti umožněn opožděně anebo vůbec. Zatímco podle jejich chronologického věku bychom je mohli a měli označovat jako dospělé, sociálně dospělí tito lidé nejsou, a to protože nemohli dosáhnout sociálních znaků dospělosti: vydělávat si na živobytí, být nezávislí, zakládat rodiny, zajišťovat své potomky a další příbuzné a stát se daňovými poplatníky. Jsou odkázáni na hraniční prostor, v němž nejsou ani závislími dětmi, ani samostatnými dospělými. Pojem *Waithood* poprvé použila Dianne Singerman (2007) ve své práci o mládeži na Blízkém východě, když se zabývala opožděným zakládáním rodin a rostoucí mírou nezaměstnanosti mladých lidí v rámci daného regionu. Právě podle Dianne Singerman mnozí mladí lidé vidí příčinu v národních a globálních politikách, respektive vládách, které „*selhaly při snižování chudoby a podpoře spravedlivého a široce rozděleného hospodářského růstu*“ (Singerman 2007; Honwana 2014; Stasik 2020; Lipenga 2022), což se může odrážet v jejich přístupu k politickým institucím a důvěře v ně.⁵¹

Ancinda Manuel Honawana zkoumá právě toto spojení mezi obdobím *Waithood* současné generace Afričanů a jejich zapojením v občanské společnosti, sleduje jejich zapojení do protestů a využití mobilních telefonů a sociálních sítí k projevování jejich politických názorů. Zabývá se mimo jiné otázkou, zda současná generace bude právě díky frustraci z nemožnosti plně se sociálně zapojit a díky možnosti využití nových technologií tou, co bude mít dostatečnou sílu k tomu, aby změnila nedemokratická

⁵¹ Honwana, A. (2014). Youth, waithood, and protest movements in Africa. In *African Dynamics in a Multipolar World: 5th European Conference on African Studies—Conference Proceedings* (str. 2428-2447). Centro de Estudos Internacionais do Instituto Universitário de Lisboa (ISCTE-IUL).

státní zřízení či nefungující státní systémy, kdy jedním z témat je tak nekonvenční politická participace a její případný (ne)možný vliv na politické dění.⁵² Honawana dochází k závěru, že mladí se v občanské společnosti angažují a jsou společensky aktivní, přestože ne vždy je toto měřitelné konvenčními způsoby prostřednictvím zkoumání volební účasti. Jako ukázkou politické participace vidí především hromadné protesty. (Honwana, 2014).

Mladí podle Honowany přinášejí nové způsoby sociální angažovanosti, využívají média, jako třeba interakce na sociálních sítích, k budování online občanského prostoru, veřejnými akty občanské neposlušnosti a vytvářením a šířením myšlenek prostřednictvím místních sdružení. Cílem těchto nekonvenčních iniciativ je podle Honowany reagovat na lokální společenské výzvy, které stát často přehlíží, jako je násilí gangů, nerovnost, chybějící podpora v oblasti péče o děti a podpora odborného vzdělávání, mladí tedy hledají jiný způsob, jak na tyto problémy upozornit či jak je vyřešit jinak než prostřednictvím konvenčních metod politické participace, které shledávají na základě svých zkušeností nefunkčními.⁵³ (Honwana, 2014).

Ken Lipenga (2022) potom pracuje se závěry Honowany (2014) a aplikuje tyto na rapovou hudbu v Malawi, kdy podle něj rapová hudba, kterou tvoří malawijská mládež, vyjadřuje jejich potřebu vymanit se ze stagnujícího stavu (myšleno „*Waithood*“). Po zařazení malawijského hip hopu mezi ostatní hudební žánry v zemi a jeho kulturní význam, ukazuje, jak mládež využívá rapovou hudbu k vytváření pocitu komunity.⁵⁴

Elvis Bisong Tambe a Elizaveta Kopacheva⁵⁵ v úvodu své práce uvádí, že mají za to, že zkoumání politické participace mladých je především doménou západních států, a že v Africe mnoho takových výzkumů provedeno nebylo, přestože by podle nich mohly takové výzkumy mít význam normativní i v rámci vytváření teorií. Celkově autoři shledávají, že míry i formy politické participace se budou značně lišit napříč

⁵² Honwana, A. M. (2012). The time of youth: Work, social change, and politics in Africa. Sterling, VA: Kumarian Press, str. 4-18, dostupné z: <https://www.riener.com/uploads/553a96eedf501.pdf>

⁵³ Honwana, A. M. (2012). The time of youth: Work, social change, and politics in Africa. Sterling, VA: Kumarian Press, str. 4-18, dostupné z: <https://www.riener.com/uploads/553a96eedf501.pdf>

⁵⁴ Lipenga Jr, K. (2022). Verses of Youth Political Participation. In Rap Music and the Youth in Malawi: Reppin'the Flames (pp. 63-94). Cham: Springer International Publishing.

⁵⁵ Tambe, E. B., & Kopacheva, E. (2023). Age and political participation in Africa's electoral regimes. Representation, 1-19.

kontinentem, a že během posledních let došlo ke změně ve volených prostředcích či způsobech politické participace. Na rozdíl od předchozích výzkumů autoři rozdělují politickou participaci na institucionální a neinstitutonální a mezi formy participace zahrnují i protest, společenskou aktivitu a kontroverzní formy politické participace. V úvahu jsou vzaty též ekonomický rozvoj země a státní zřízení, s tím, že autoři tvrdí, že Afriče půjde spíše o formu státního zřízení než stupeň hospodářského rozvoje. Autoři zastávají názor, že to, zda a jakým způsobem se bude člověk podílet na politickém životě záleží na tom, v jaké fázi životního cyklu se daná osoba nachází. Jako první tezi tedy autoři zkoumají předpoklad, že mladí lidé by měli být méně nakloněni politické účasti prostřednictvím institucí, oproti tomu by však měli být nakloněnější neinstitutonalizovaným formám politické participace a jako druhou tvrzení, že státní zřízení a politická charakteristika země bude mít vliv na politickou participaci mladých lidí. Výsledky studie ukázaly, že mladší lidé (18-35 let), ale i naopak lidé staršího věku (více než 68 let) se budou účastnit méně institucionálními formami (volební účastí), a že celkově v rámci afrického kontinentu budou nejaktivnějšími voliči lidé ve věku mezi 45 a 68 lety. (Tambe, Kopacheva; 2023).

V zapojení do komunitních aktivit převládali třicátníci a čtyřicátníci, mladší lidé byli více nakloněni k účasti prostřednictvím protestu a podobných radikálnějších forem. Autoři také došli k tomu, že značné rozdíly jsou mezi severní Afrikou a Afrikou subsaharskou, ale i v rámci subsaharské Afriky našli rozdíly mezi různými regiony, a uvádí, že vliv věku na politickou participaci se bude měnit i podle politické svobody v zemi, míry korupce, efektivity vlády a poctivost a spravedlivost voleb. Bez ohledu na věk tak bude platit, že lidé v zemích s nízkou mírou volební poctivosti a spravedlnosti se budou účastnit voleb méně, v zemích, kde je větší politická svoboda budou lidé spíše přemýšlet o zapojení se do protestu apod. Autoři potvrzují svým výzkumem tezi, že mladí lidé se méně účastní voleb, méně využívají kolektivní akce a kontaktování. (Tambe, Kopacheva; 2023).

Podle Borges⁵⁶ často závěry o tom, že se mladí lidé nezajímají o politiku, vychází z výzkumu, který se zaměřuje na státy, které jsou bohatší a demokracie v nich

⁵⁶ Borges, A. M. (2019). Youth and politics: Is there space for youth in Cabo-Verdean politics?. *Journal of Cape Verdean Studies*, 4(1), 6.

dlouhodobě fungují a zároveň je ovlivněn celkovým selháváním západního ekonomicko-politického systému, které se projevuje nefunkčností institucí a z toho vyplývající nedůvěry v ně. Borges uvádí, že v zemích, kde se zřízení teprve ustavuje nebo jsou lidé nuceni za svá práva bojovat, může být situace jiná, a že by výzkum politické participace mladých neměl tedy být omezený. Borges zmiňuje protesty v Angole, Jihoafrické republice a právě i na Kapverdách, kde mladí lidé vycházejí do ulic, aby bránili svoje práva. (Borges, 2019).

Je pravdou že původní teze o politické ignoranci mladé generace se soustřeďovaly více na západní a demokratické státy, nicméně tak tomu bývá často s valnou většinou témat, je přeci jen jednodušší sbírat data v Evropě či ve Spojených státech amerických než na africkém kontinentu. Nicméně mnoho afrických autorů již na západní výzkum navázalo a politická participace mladých Afričanů tak dnes již není neprobádaným tématem. Zdá se tedy, že spíše, než o krizi západní by se mohlo jednat o krizi generační, kdy v návaznosti na rychle se měnící svět je třeba systém přizpůsobovat, tak, aby instituce mohly odpovídajícím způsobem reagovat na požadavky mladých lidí.

Borges⁵⁷ přestože začíná poukazováním na západní výzkum a jeho neaplikovatelnost na Afriku sama nakonec připouští, že černobílé vnímání toho, zda mladí volí, či nevolí a tak se účastní, nebo neúčastní politického života je spíše pokusem, jak mladou generaci vtěsnat do starého systému a namísto připuštění nových směrů politického projevu umlčet jejich názory, které by se zdály být projevovány pro starý systém nestandardně. Socioekonomická změna je tak podle ní řešením dichotomie v pohledu na politickou participaci mladých. (Borges, 2019).

Je ironií, že zatímco některé studie dochází k tomu, že mladí se nezajímají o politickou situaci ve své zemi či ve světě, metodami, které využívají vlastně popírají nespočet způsobů, jakým se mladá generace svoje názory vyjádřit snaží, protože tyto způsoby nezapadají do tradičních schémat. Pokud autoři uvádí, že mladí lidé by měli formovat budoucnost světa, bylo by na místě jim k tomu dát prostor.

⁵⁷ Borges, A. M. (2019). Youth and politics: Is there space for youth in Cabo-Verdean politics?. *Journal of Cape Verdean Studies*, 4(1), 6.

Zatímco ona zkosnatělost systému neodpovídajícího rychlému vývoji světa bude nejspíše do jisté míry přítomna na všech kontinentech, je pravdou, že mladí Afričané čelí mnohdy specifickým životním výzvám oproti mladým lidem v západních zemích, a že kvůli celkově mladému věku obyvatel kontinentu se od nich tak nějak očekává více, když oni jsou to generací, která by měla aktivně rozhodovat o budoucnosti jejich země. Často tak dochází k tomu, že na jednu stranu jsou na ně kladena vysoká očekávání, na druhou stranu je omezován prostor, kde by se měli či mohli projevit.

Borges⁵⁸ zmiňuje protesty během kterých byli mladí Afričané aktivní a vyšli do ulic za účelem požadování společenské změny, a to konkrétně případy Arabského jara a hnutí Indignados a Occupy a v subsaharské Africe pak skupiny jako senegalské Y'en a Marre či kapverdskou skupinu MAC114. Podle Borges tato hnutí slouží k vyjádření politických postojů mladých lidí a ve své politické agendě dosáhla úspěchů. (Borges, 2019).

V tomto výčtu nesmí chybět ani Rhodes Must Fall, protestní hnutí, které začalo v březnu 2015 na University of Cape Town v Jihoafrické republice. Hnutí požadovalo odstranění sochy Cecila Rhodese, britského kolonizátora a politika, který je považován za symbol kolonialismu a rasové nadvlády. Protesty se rozšířily do dalších univerzit v Jihoafrické republice a později i do Velké Británie, na Oxfordskou univerzitu, která také měla svoji sochu Rhodese. Hnutí Rhodes Must Fall zvýšilo povědomí o nutnosti dekolonizace vzdělávacích institucí a veřejného prostoru. Hnutí inspirovalo mnoho studentů k angažování se v politickém aktivismu a k tomu, aby požadovali změny nejen ve svých univerzitách, ale i ve společnosti. Od původního házení hnoje na sochy se aktivismus přesunul do společnosti, kdy se studenti začali se svými protesty obracet na odpovědné politiky.

Hnutí přimělo univerzity přehodnotit své vzdělávací programy a zohlednit potřebu inkluzivnějšího a dekolonizovaného kurikula. Twitter hrál klíčovou roli v šíření informací o protestech a mobilizaci podpory. Hashtag #RhodesMustFall umožnil aktivistům rychle sdílet aktualizace, fotografie a videa z protestů, což zvýšilo viditelnost hnutí na mezinárodní úrovni.

⁵⁸ Borges, A. M. (2019). Youth and politics: Is there space for youth in Cabo-Verdean politics?. *Journal of Cape Verdean Studies*, 4(1), 6.

V říjnu roku 2015 se objevila nová vlna hnutí využívající Hashtag #FeesMustFall, a to v návaznosti na zdražování studentských poplatků pro rok 2016. Studenti vzhledem k nepříznivé ekonomické situaci protestovali proti zvyšování poplatků, a nakonec dosáhli skutečně toho, že pro rok 2016 poplatky zvýšeny nebyly a pro rok 2017 po další vlně protestů sice zvýšení bylo navrženo, ale univerzitám bylo ponecháno uvážení, zda zvýšit či ne. Díky využití Twitteru aktivisté mohli sdílet své zkušenosti, strategie a zdroje, čímž se vytvořila silná online komunita podporující cíl hnutí. Využití sociálních médií, zejména Twitteru, zároveň vyvinulo tlak na univerzity a veřejné instituce, aby reagovaly na požadavky protestujících. Vysoká viditelnost a podpora na sociálních médiích znamenaly, že instituce nemohly ignorovat požadavky hnutí.

Tanja Bosch ve svém článku *Twitter activism and youth in South Africa: the case of #RhodesMustFall*⁵⁹ tvrdí, že navzdory horší dostupnosti internetu byla úloha Twitteru naprosto klíčová při organizaci a šíření protestů, a dodává, že by diskuze na sociálních médiích neměly být vnímány odděleně od politických dění. Podle Bosch sociální média jsou schopna určovat agendu „hlavních“ médií, k čemuž v tomto případě docházelo. (Bosch, 2016).

Shora uvedené úspěchy nejsou ojedinělé a v posledních letech se začaly objevovat studie zabývající se právě úspěchy politické participace mladých jako například článek „*Youth demonstrations and their impact on political change and development in Africa*“ od Tafadzwy Magangy⁶⁰, kde je mimo jiné popisována důležitá role mladé generace při protestech v roce 2019 v Súdánu. V súdánské revoluci byli mladí lidé jednou z nejdůležitějších a nejaktivnějších skupin, v rámci revoluce dokonce vytvořili nový jazyk, který sloužil k předávání kódovaných zpráv. Opozice mezi mladými lidmi vznikala po dobu několika let a docházelo k systematickému plánování a organizaci revoluce, která nakonec byla úspěšná. (Maganga, 2020).

Dalším příkladem může být například článek zabývající se rolí mladých lidí při hledání nových cest k demokratické společnosti v nigerijském Sokoto nazvaný

⁵⁹Tanja Bosch (2016): *Twitter activism and youth in South Africa: the case of #RhodesMustFall*, Information, Communication & Society, DOI: 10.1080/1369118X.2016.1162829

⁶⁰Maganga, T. (2020). *Youth demonstrations and their impact on political change and development in Africa*. Conflict Trends, 2020(2), 28-35.

„*Youth Political Participation in Sokoto: Breaking the Stronghold and Creating Pathways*“ od autorů Sulaimana Y. Balarabe Kury, Muhammada Shehu a Murtala Umar Ladana z roku 2023, který se zabývá přístupem a možnostmi mladých lidí k dosažení změn ve společnosti vedoucích k větší socioekonomické situaci a demokratičtější vládě. Tento článek podrobně zkoumá i překážky, se kterými se mladí setkávají, pokud chtějí být politicky aktivní a upozorňuje na tzv. kmotry v politice, kteří chtějí mít kontrolu nad společností. Přes všechny překážky a mnohdy těžké podmínky článek vidí u mladé generace velký potenciál, schopnosti a i sebedůvěru, co se týká pozitivních změn do budoucna. Autoři vidí mladé lidi jako schopné a jednající za účelem dosažení svých cílů.⁶¹ (Kura, Shehu, Ladana; 2023).

O něco méně optimistický ale ne méně zajímavý je článek „*Gerontocracy in African Politics, Youth and the Quest for Political Participation*“ od Josepha Oluseguna Adebayo, ve kterém na místo tradičního obviňování mladší generace z nezájmu o politiku a neschopnosti prosadit změny ve společnosti, autor nahlíží na možnost politické participace z druhé strany. Tedy z pohledu toho, zda vlastně mladí mají podmínky a prostor k tomu, aby mohli sdílet a prosazovat svoje názory. Adebayo popisuje africkou společnost jako nenakloněnou mladým, ba naopak ovládnutou tzv. „otci zakladateli“, tedy staršími generacemi politiků, kteří se snaží zůstat u moci stůj co stůj. Podle Adebaya starší generaci politiků nenechává místo mladším a už vůbec nedochází k tolik potřebnému předávání znalostí a zkušeností z jedné generace na druhou, když mladí jsou vytěšňováni z veřejného prostoru.

Jako pozitivní změnu Adebayo zmiňuje změnu nigerijské ústavy, kde věk pro kandidaturu do politických pozic byl snížen tak, aby mohli kandidovat i mladší občané, ze 40 let na 35 let pro prezidenta a ze 35 let na 30 let pro guvernéra a senátora. Určitým způsobem tak k uvolňování prostoru mladší generaci přeci jen dochází, nicméně opravdu velmi pomalu.⁶² (Adebayo, 2018).

Většinu autorů také spojuje stejný názor na problém nezaměstnanosti mladých a shodují se, že aby mladí měli šanci se uplatnit ve společnosti je potřeba vytvořit

⁶¹ Kura, S. Y. B., Shehu, M., Ladan, M. U., & Africa, Y. (2023). Youth Political Participation in Sokoto: Breaking the Stronghold and Creating Pathways.

⁶² Adebayo, J. O. (2018). GERONTOCRACY IN AFRICAN POLITICS. *Journal of african ELEctions*, 140.

pracovní místa, která by jim umožnila mít dostatečný příjem k tomu, aby bylo nezávislí.

3 Politická účast mladých lidí na Kapverdách

3.1 Demokracie na Kapverdách a jejich politický vývoj a postavení v rámci lusofonní Afriky

Kapverdy byly portugalskou kolonií a nezávislost získaly v roce 1975, na „osamostatnění“ se ale připravovaly už od roku 1974 ještě pod správou Portugalska za vedení Africké strany pro nezávislost Guineje a Kapverd - PAIGC (*Partido Africano da Independência da Guiné e Cabo Verde*). Nicméně počátky demokracie můžeme vidět již na počátku dvacátého století, kdy v Portugalsku padla monarchie a začalo období republiky, a údajně i na Kapverdách se začaly objevovat protesty a stávky, například v souvislosti s pracovními podmínkami, v Lisabonu se mluvilo o právech pro Afričany a dokonce přicházely nápady na založení programu Afrických studií. Toto vše však skončilo záhy ve dvacátých letech dvacátého století a se Salazarovým režimem už se nic takového nekonalo.⁶³(Davidson, 2017).

Podle Alexandra Keese⁶⁴ (2007) měli Kapverdáné mezi ostatními Afričany důležitou pozici při vyjednávání nezávislosti vůči Portugalsku, a to z toho důvodu, že mnozí byli vzdělaní. Mnozí byli Portugalskem považováni za loajální, mnozí však byli vůdčími postavami afrického odporu. Vůdčí členové PAIGC byli vzdělaní úředníci s odborným vzděláním, které často získali díky vysoké míře emigrace. Po tom, co získali „západní vzdělání“ se mnozí vrátili zpět do Afriky, ať už na Kapverdy či do Guineje nebo na ostrovy Svatého Tomáše a Prince.

Podle Keese byli Kapverdáné aktivní v Guineji ve vůdčích pozicích v povstání, ale i třeba v Angole v rámci výkonu jejich na první pohled běžného zaměstnání. Keese například zmiňuje soudce kapverdského původu, žijící a soudící v Angole, jež byli

⁶³Davidson B.(2017): No Fist Is Big Enough to Hide the Sky: The Liberation of Guinea-Bissau and Cape Verde, 1963-74 (druhý dotisk). Bloomsbury Publishing (str. 12).

⁶⁴Keese, A. (2007). The Role of Cape Verdeans in War Mobilization and War Prevention in Portugal's African Empire, 1955-1965. The International Journal of African Historical Studies, 40(3), str. 499. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/40034040>

sledování Portugalci, protože soudili takovým způsobem, že jejich rozsudky „téměř poškozovaly tradiční prestiž bílé rasy“.⁶⁵ (Keese, 2007).

Kapverdáné se podle Keese mnohdy dostávali do složitých situací, kdy ze strany Portugalska existovaly obavy, že mají proti-portugalské názory a chtěli by převzít vládu od Portugalců a na druhé straně ostatní Afričané je viděli jako poevropštěné, více vzdělané a proto nebezpečné.⁶⁶ (Keese, 2007).

Obecný pohled na Kapverdány jak ze strany Portugalska, tak ze strany ostatních portugalských kolonií byl tedy ten, že se jedná o vzdělaný, aktivní a schopný národ, který by mohl být oběma stranám nebezpečný. Z toho lze usuzovat, že Kapverdánům byla přisuzována síla vyplývající z jejich vzdělání a zájmu podílet se na rozhodování.

Důraz na vzdělání se ale neobjevuje jen v literatuře zaměřující se na období získávání nezávislosti a vývoje nezávislého státu, například Crisanto Barros popisuje reformy vzdělávání na Kapverdách již v době portugalské monarchie (19. století), kdy sice původně vzdělání bylo přístupné pouze elitám, nicméně na základě požadavků místních obyvatel se podařilo zavést reformy, jež jej přece jen dostaly k větší části populace. S příchodem sociálních služeb poskytovaných církví se vzdělání mnohdy dostávalo i chudým obyvatelům.⁶⁷ Podle Barrose již v období 19. století dochází v kapverdské společnosti k uvědomění si soudržnosti jakožto národa a s tím souvisejícím požadavkem na vytvoření občanské společnosti. Z toho vyplývá, že v době získání nezávislosti už existovaly jakési základy pro demokracii a další krok ve vývoji demokracie mělo být vyjednávání o jejím fungování, nikoliv vytváření základů. (Barros, 2022).

Po pádu diktatury v Portugalsku a získání nezávislosti Kapverdy původně usilovaly o sjednocení s Guineou-Bissau, záhy však došlo k vojenském převratu v Guineje v roce 1981 a opětovnému rozdělení. Vůdčí strana PAIGC (*Partido Africano da*

⁶⁵ Keese, A. (2007). The Role of Cape Verdeans in War Mobilization and War Prevention in Portugal's African Empire, 1955-1965. *The International Journal of African Historical Studies*, 40(3), str. 508. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/40034040>

⁶⁶ Keese, A. (2007). The Role of Cape Verdeans in War Mobilization and War Prevention in Portugal's African Empire, 1955-1965. *The International Journal of African Historical Studies*, 40(3), str. 511. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/40034040>

⁶⁷ Barros, C. (2022). Revisiting State-Building and the Challenges of Democracy in Cape Verde. *Economic Growth and Democracy in Post-Colonial Africa: Cabo Verde, Small States, and the World Economy*, str. 45.

Independência da Guiné e Cabo Verde, Africká strana pro nezávislost Guineje a Kapverd) byla v této době podporována Portugalskem a při konečném oddělení Kapverd od Portugalska, měla tedy díky tomu pevnější postavení, nicméně zároveň měla spoustu odpůrců. Po převratu v portugalské Guineji z původní společné politické strany vznikla na Kapverdách oddělením samostatná Africká strana nezávislosti Kapverd (PAICV), původně prosazující socialismus. Tato politická strana převzala veškerou politickou moc v zemi a nastolila vládu jedné strany, kterou udržovala až do roku 1991. Nicméně v průběhu osmdesátých let 20. století došlo k postupnému otevírání politického systému, což zahrnovalo nezbytné ústavní a právní změny.⁶⁸(Tolentino, 2022).

Podle Barrose byl režim jedné strany zdůvodňován potřebou sjednocení národa a ochrany nezávislosti vůči vnějším silám, strana tedy neměla legitimaci k tomu, aby u moci setrvala déle⁶⁹.

Snaha o otevření politického systému dosáhla vrcholu v roce 1991, kdy byly vyhlášeny prezidentské a parlamentní volby. Kromě stávající strany PAICV se v těchto volbách poprvé objevila i nová pravicová strana, Hnutí za demokracii - MPD (*Movimento para democracia*). MPD získalo 63 % hlasů na úrovni parlamentních voleb a 70 % procent pro svého prezidentského kandidáta Antónia Mascarenhase Monteiro. Tím se tedy tato politická strana stala vedoucí silou v počáteční fázi demokratického procesu na Kapverdách.⁷⁰ (Clemente-Kersten, 2003).

Barros uvádí, že přechod moci mezi PAICV a MPD byl konsensuální a očekávaný a postupný vývoj vedl i k omezení pravomocí většinové strany, kdy průběžně došlo k přizpůsobení se multipartismu.⁷¹

⁶⁸ Tolentino, A. C. (2022). Cabo Verde in the World. Economic Growth and Democracy in Post-Colonial Africa: Cabo Verde, Small States, and the World Economy.

⁶⁹ Barros, C. (2022). Revisiting State-Building and the Challenges of Democracy in Cape Verde. Economic Growth and Democracy in Post-Colonial Africa: Cabo Verde, Small States, and the World Economy, str. 52.

⁷⁰ Clemente-Kersten, Ana Catarina, 'Cape Verde', in Dieter Nohlen, Bernard Thibaut, and Michael Krennerich (eds), (1999) Elections in Africa: A Data Handbook (Oxford, 1999; online edn, Oxford Academic, 1 Nov. 2003)

⁷¹ Barros, C. (2022). Revisiting State-Building and the Challenges of Democracy in Cape Verde. Economic Growth and Democracy in Post-Colonial Africa: Cabo Verde, Small States, and the World Economy, str. 57.

Rozhodujícím krokem v konsolidaci nového demokratického režimu bylo přijetí demokratické ústavy v roce 1992.⁷² V průběhu historie byla ústava změněna několikrát, a to konkrétně v letech 1995, 1999, 2009 a 2010, přičemž nejvýznamnější revize proběhla v roce 1999, když byl zřízen Ústavní soud a zavedena instituce *Provedor de justica*, což je v podstatě ombudsman. Změny také přinesly posílení pravomocí prezidenta, včetně práva rozpustit vládu a omezeného práva veta. Text ústavy i následující vývoj změn v ústavě a jejich pojetí poukazuje na to, že v této zemi je demokracie myšlena vážně a ne „na oko“ jako v některých jiných afrických zemích.

Michael Bogdan zmiňuje určité rozpory v ústavě, co se týká práv zaměstnanců a zaměstnavatelů, například to, že ústava připouští právo na stávku, ale zakazuje výpadky ve výrobě.⁷³ Právě oblast pracovněprávních práv je jednou z opakovaně kritizovaných oblastí, ať už politologickými výzkumníky nebo samotnými Kapverdány. (Bogdan, 2000).

Bruce Baker (2006) ve svém výzkumu došel k závěru, že jedinečná geografie a historie Kapverdských ostrovů (ve srovnání s jinými částmi Afriky) sehrály klíčovou roli v tom, že umožnily „dobrou správu věcí veřejných a otevřenou a nenásilnou společnost, která si cení skutečných politických zisků z roku 1991“. Baker uvádí, že většina obyvatel se dle průzkumů cítí na prvním místě Kapverdány, neexistuje zde důraz na etnickou příslušnost jako v jiných zemích, což obyvatele spojuje. Demokracie však podle něj v době psaní jeho práce dosud neodstranila ani diskriminaci na základě pohlaví, ani závislost na diaspoře, ani chudobu.⁷⁴ (Baker, 2006). Baker se zabývá politickým vývojem země a popisuje mimo jiné tranzice mezi různými politickými stranami a vládami a upozorňuje na skutečnost, že v průběhu 15 let před jeho výzkumem se při střídání politické reprezentace nestaly žádné překvapivé události, nedošlo k převratům, ani k násilnostem, naopak všechno proběhlo zcela v klidu, což podle něj svědčí o důvěře ve volební instituce. Baker dále upozorňuje na nízkou volební účast Kapverdánů žijících v diaspoře, která se jeví být opravdu minimální, zvláště pak v kontrastu s tím, že celkově počet Kapverdánů

⁷² <https://www.iir.cz/kapverdy-africky-demokraticky-zazrak>

⁷³ Bogdan, M. (2000). The Law of the Republic of Cape Verde after 25 Years of Independence. *Journal of African Law*, 44(1), 91. <http://www.jstor.org/stable/1587440>

⁷⁴ Baker, B. (2006). Cape Verde: The most democratic nation in Africa? *The Journal of Modern African Studies*, 44(4), 493-511.

v diaspoře překračuje počet obyvatel žijících na souostroví Kapverd. Oproti celkovému kladnému hodnocení voleb ale zmiňuje volební podvody, ke kterým došlo při volbách v letech 2001 i 2006. Volební podvody byly následně předmětem soudních řízení, nicméně už skutečnost, že k nim došlo, mohla mít vliv na důvěru obyvatel ve spravedlnost voleb.

Jedním ze zajímavých faktů, který Baker zmiňuje je, že vzhledem k vysoké míře emigrace především mužské populace, je odhadováno, že téměř 40 % domácností je „vedeno ženami“, zároveň podle něj práva žen jsou společně s právy pracovníků dvěma oblastmi, ve kterých se nedaří zajistit dodržování rovnoprávnosti a zajistit ochranu práv. Ženy jsou často pod nátlakem mužů v rodině a mnohokrát jsou donuceny vzdát se svých práv.⁷⁵ (Baker, 2006). Obě problematické oblasti se navíc setkávají, když mluvíme o profesionálním životě žen, kdy rozdíl mezi platy a možnými kariérními postupy mužů a žen je často propastný. Kromě obecně přítomného respektu ke starším a ovlivněním příslušností k určitým skupinám, se tak může objevit i strach projevit svůj názor kvůli obavě z mužských příbuzných či nadřízených v práci. Baker zmiňuje též, že novináři často „cenzurují sami sebe“ pokud se pohybují v oblasti, která je pod dohledem vlády.

Baker píše, že z jím dotazovaných mladých nezaměstnaných Kapverd'ánů byli všichni registrováni k volbám a měli v plánu se voleb účastnit, přestože někteří Kapverd'ané si spojují pojem demokracie s ekonomickým výkonem země a mohou tak někdy mít pochyby o správnosti volby demokratického režimu. Přes zmiňované přetrvávající potíže je podle Bakera demokracie v Kapverdách „hluboce zakořeněná ve společnosti“. (Baker, 2006).

Stejně jako Kapverdy, i Angola, Mosambik a Svatý Tomáš a Princův ostrov získaly nezávislost v roce 1975 v návaznosti na proces dekolonizace zahájený po demokratické revoluci v Portugalsku v dubnu 1974. Tyto čtyři země jsou proto považovány za africké nové demokracie, které jsou součástí toho, co Samuel Huntington (1991)⁷⁶ popsal jako "*třetí vlnu demokratizace*", která začala na počátku

⁷⁵ Baker, B. (2006). Cape Verde: The most democratic nation in Africa? *The Journal of Modern African Studies*, 44(4), 493-511.

⁷⁶ Huntington, Samuel P. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Oklahoma: University of Oklahoma Press.

90. let 20. století. Po téměř dvou desetiletích vlády jedné strany byly v těchto čtyřech zemích skutečně zahájeny některé demokratické reformy, konkrétně přijetí demokratických ústav, zavedení systému více stran a příslib konání pravidelných a spravedlivých voleb.⁷⁷ Susana Salgado porovnává všechny tyto státy ve své práci *Political participation, alternative media and citizen journalism in Lusophone Africa. In Participatory Politics and Citizen Journalism in a Networked Africa: A Connected Continent* a při zkoumání nezávislosti a objektivnosti médií, Salgado dochází k tomu, že Kapverdy jsou spíše výjimkou mezi lusofonními státy, když prostor médií odpovídá bipolárnosti politického systému. Ve všech lusofonních zemích je podle Salgado zvykem mnoha občanů psát si svůj blog nebo novinky online, což umožnil internet. Podle Salgado: „*Díky internetu - především prostřednictvím blogů, ale v některých případech také ve spolupráci s hlavními sdělovacími prostředky - hrají občané aktivní roli v procesech shromažďování, podávání zpráv, analýzy a šíření informací a zpráv.*“ (Salgado, 2016).

Salgado (2016) vyzdvihuje Kapverdy mezi ostatními zeměmi jako demokratičtější, vzdělanější, s lepším přístupem k internetu atd., nicméně uvádí, že co se týká žurnalistiky, ve všech lusofonních zemích je třeba zlepšit kvalitu, a co chybí obecně je investigativní žurnalistika, neboť autoři většinou píšou to, co je jim „dodáno“, vzhledem k problémům s financováním. Jako problém zmiňuje také cenzuru sama sebe, se kterou se často setkáme u lusofonních novinářů.

Ve svojí předchozí knize *The Internet and Democracy Building in Lusophone African Countries*⁷⁸ Salgado (2016) zkoumá vliv internetu na demokracii a zájem občanů o vytvoření demokratického státu v rámci lusofonních zemí. Zabývá se tak jednak pojetím demokracie, jednak významem internetu v šíření informovanosti. Salgado (2016) uvádí, že v afrických lusofonních zemích „*výzkumy ukázaly, že i v případech, kdy jsou volby pravidelné, obvykle existuje určitý typ politické organizace, která podporuje ovlivňování a manipulaci s hlasy za účelem dosažení nebo udržení politické*

⁷⁷ Salgado, S. (2016). Political participation, alternative media and citizen journalism in Lusophone Africa. In Participatory Politics and Citizen Journalism in a Networked Africa: A Connected Continent (pp. 187-201). London: Palgrave Macmillan UK.

⁷⁸ Salgado, S. (2016) *The Internet and Democracy Building in Lusophone African Countries*. 1st edn. Taylor and Francis. Dostupné na: <https://www.perlego.com/book/1631494/the-internet-and-democracy-building-in-lusophone-african-countries-pdf>

a ekonomické kontroly. Politici velmi často získávají podporu tím, že výměnou za hlasy nabízejí výhody (pracovní místa, podniky) a peníze nebo dary (auta, motocykly, televizory, oblečení atd.). Velmi časté je také hluboké prolínání státních a vládnoucích stranických struktur na všech úrovních moci a zájmy podniků a politických stran jsou běžně prioritami těch, kteří jsou u moci, zatímco vlády často nejsou schopny poskytnout odpovědi na nejdůležitější potřeby obyvatelstva nebo zajistit základní služby. To je patrné zejména v Angole a na Svatém Tomáši a Princově ostrově. (Salgado 2012, 2013)

I v této knize však Salgado (2012, 2013) uvádí Kapverdy jako zářnou výjimku, kdy stát systematicky a kontinuálně investuje do vzdělání obyvatel (Salgado uvádí, že míra gramotnosti je 96 %), systém médií je pluralitní a u politických zástupců můžeme vidět zodpovědnost a smysl pro politickou odpovědnost. Kapverdy jsou zde v rámci budování demokracie viděny jako nejlepší ze států lusofonní Afriky, zatímco Angola je umístěna na opačnou stranu spektra.

Nejen Salgado je shora uvedeného názoru, v současném výzkumu jsou Kapverdy často označovány jako „*africká jednička v demokracii*“. Podle indexu Freedomhouse Kapverdy dosáhly v posledních dvou letech skóre 92/100⁷⁹, a to konkrétně 38 ze 40 v oblasti politických práv a 54 z 60 v občanských svobodách.⁸⁰

Podle průzkumu provedeného Afrobarometrem v roce 2019 většina občanů (58 %) tvrdí, že na Kapverdách je úplná demokracie či případně demokracie s menšími problémy. Mezi mladými lidmi je postoj očividně kritičtější, když 46 procent uvádí, že Kapverdy jsou demokracií s velkými problémy. Většina mladých lidí (71 %) označila za jeden z hlavních problémů země nezaměstnanost a 85 procent mladých lidí se domnívá, že vláda špatně řídí iniciativy zaměřené na snížení kriminality.⁸¹(Borges, Semedo; 2021).

⁷⁹ 100 znamená nejsvobodnější, pro srovnání Česká republika dosáhla v letošním roce stejného skóre: <https://freedomhouse.org/country/czech-republic/freedom-world/2023>

⁸⁰ <https://freedomhouse.org/country/cabo-verde/freedom-world/2023>

⁸¹ Mendes Borges, A., & Vaz Semedo, J. A. (2021). Juventude (des) interessada? Perspectivas dos jovens sobre a democracia e a governança em Cabo Verde. Afrobarometer. <https://afrobarometer.org/fr/publications/ad438-juventude-desinteressada-perspetivas-dos-jovens-sobre-democracia-e-governanca-em>

Tyto problémy mohou být provázané s tím, co zmiňuje Baker (2006) ve svém výzkumu, protože vysoká nezaměstnanost může být jedním z faktorů, proč Kapverdáné nemají velkou moc něco změnit na predátorských vztazích mezi zaměstnavateli a zaměstnanci a proč mnoho lidí akceptuje často nespravedlivé podmínky.

Mo Ibrahim Index umísťuje Kapverdy pravidelně na přední místa žebříčku ve správě věcí veřejných v Africe.⁸² V roce 2017 byly Kapverdy dokonce na prvním místě a byly dávány ostatním africkým zemím za příklad.⁸³ Na základě takového údaje by se dalo očekávat, že demokratický systém v zemi funguje, a k fungování demokratického systému je zapotřebí účast občanů.

3.2 Politická účast mladých Kapverdánů

Kapverdy jsou poměrně mladý stát a při zkoumání politické participace je zapotřebí vzít v úvahu politický vývoj v zemi, i to, že k přechodu k demokracii došlo poměrně nedávno a jako u mnohých jiných afrických států byla v čele nejprve jedna vládnoucí strana. Lima (2014)⁸⁴ uvádí, že v 80. letech došlo k cílenému omezování občanské participace za účelem uchování ideologie strany, mladí se tak prakticky mohli politicky organizovat pouze v rámci jedné vládnoucí strany a byli vedeni spíše k zachování stávající situace než k tomu, aby se snažili o jakékoliv změny. Vedoucí skupiny boje za nezávislost se podle Limy vytvořily z příslušníků koloniální správy, tedy funkcionářů dosazených na jejich místa původně Portugalskem. Tyto elity byly zvyklé na moc a kontrolu a chtěly si proto stejné postavení zachovat i po vyhlášení nezávislosti. V návaznosti na to tak i po vyhlášení nezávislosti docházelo ke snaze o minimalizaci politické účasti a omezení změn v systému jedné vládnoucí strany.⁸⁵

Až v 90. letech, která někteří autoři (Varela, Lima, Cardoso; 2014) nazývají jako „druhou vlnu osvobození“, s prosazením se MPD došlo i k projevům občanské

⁸² <https://iiag.online/locations/cv.html>

⁸³ <https://www.dw.com/pt-002/olhem-para-cabo-verde-diz-mo-ibrahim-ao-continente-africano/a-38352584>

⁸⁴ Aquilino, J. V., & Lima, R. W. (2014). (Hidden) Spheres of youth political participation in the city of Praia, Cape Verde: from political to parapolitics. *Revista Debates*, 8(2), str. 16.

⁸⁵ Aquilino, J. V., & Lima, R. W. (2014). (Hidden) Spheres of youth political participation in the city of Praia, Cape Verde: from political to parapolitics. *Revista Debates*, 8(2), str. 17.

participace velkých skupin mladších generací, a to konkrétně k demonstracím a protestům za demokracii. K největším protestům došlo v roce 1994, kdy se k původně studentským demonstracím připojili i obyvatelé z marginalizovaných čtvrtí. Lima a Varela (2014) dále zmiňují další protesty o objevující se násilí gangů okolo roku 2000, kdy ale v souladu s jimi citovanými autory tvrdí, že ne každý protest má politický motiv, a že tato násilí gangů by měla být viděna jako depolitizovaná.

V letech 2008, 2011 a 2012 byla zaznamenána vysoká aktivita mladých v průběhu volebních kampaní, kdy spousta mladých lidí vyšla do ulic a účastnila se předvolebních setkání a oslav, následná volební účast však byla podle Limy a Varely mnohem nižší, což tito autoři přisuzují „kultuře země“, kdy se podle nich mnoho mladých lidí rádo zúčastní pouličního koncertu, ale mají pochybnosti o tom, zda jejich hlas něco změní, a tak volit nejdu. Nepodařilo se mi objevit procento volební účasti mladých voličů, nicméně v roce 2011 byla celková volební účast 71 %.⁸⁶ Vzhledem k celkovému mladému věku populace (kdy mladí lidé tvoří přibližně 70% populace) a tak vysoké celkové volební účasti by se dalo usuzovat, že mladí lidé se přeci jen voleb účastnit museli. V technických poznámkách k průzkumu Afrobarometru najdeme, že 51 % respondentů odpovídajících v průzkumu bylo ve věku mezi 18 a 35 lety.

Lima (2014) se také zabývá tím, že může docházet k takzvané komercializaci hlasování ve volbách, kdy mladí lidé ve složitější životní situaci, jako například nezaměstnaní, si nechávají platit od politických stran, za to, že je volí. Podle Limy mladí, kteří si nechají zaplatit, aby volili pro konkrétního kandidáta, mají většinou vyšší či vysoké vzdělání a jsou nezaměstnaní. Lima tvrdí, že takové chování je projevem frustrace z nefunkční společnosti a politického systému.⁸⁷

Podle Borges nová generace, často nazývaná jako „*generace čekání čili waithood*“ (Borges, 2019) odmítla tradičně chápané pojmy konvenční politické účasti spojené s reprezentativní demokracií a odklání se od „*krátkozraké posedlosti*“ (Borges, 2019)

⁸⁶ https://www.afrobarometer.org/wp-content/uploads/2015/09/cve_r6_presentation_Comportamento_eleitoral.pdf

⁸⁷ Aquilino, J. V., & Lima, R. W. (2014). (Hidden) Spheres of youth political participation in the city of Praia, Cape Verde: from political to parapolitics. *Revista Debates*, 8(2), str. 32.

volbami a stranickými systémy a namísto toho nachází jiné – z jejich pohledu funkčnější formy politické participace, která jim v daném kontextu dává více smyslu. Borges uvádí, že zvláště v Kapverdách je politika charakterizována vertikálními vztahy každodenního politického života a interakcemi občanů se státem a analyzuje mladé lidi jako tzv. „okno k pochopení širších sociopolitických a ekonomických transformací“ (Borges, 2019) a zkoumá způsoby, jakými tyto procesy změny formují mladé lidi a jak jsou zároveň tyto procesy formovány jimi. Poukazuje na to, že navzdory všem výzvám, kterým čelí, se mladí lidé aktivně účastní politického, sociálního a ekonomického vývoje a tím si budují vlastní identitu. Mendes Borges podrobněji zkoumá především dynamiku skupin mládeže na Kapverdách. Takové skupiny podle ní často jednají na základě své frustrace z nedostatečné výchovy k občanství ze strany státu. Borges (2019) tvrdí, že výchova k podpoře kritického a aktivního občanství a s cílem rozvíjet schopnosti zapojit se individuálně i kolektivně do občanských a politických aktivit, nefunguje v rámci státem nabízených příležitostí, nicméně se určitým způsobem, vytváří na úrovni skupin občanů, v rámci nichž vznikají nekonvenční kreativní iniciativy.

Podle Borges (2019)⁸⁸ je zapotřebí si uvědomit, že i přes zářné demokratické úspěchy země, stále dochází k marginalizaci některých sociálních skupin, a to konkrétně žen, mladých lidí a chudších obyvatel žijících na venkově. Přestože mladí lidé tvoří přibližně 70% populace, podle Borges jsou neustále marginalizováni kvůli nedostatečným pracovním příležitostem a kvůli chybějícím místům či způsobům, kde by se tyto lidé mohli občansky angažovat.

Borges (2019) uvádí, že pro spoustu mladých lidí je však těžké představit si jiné způsoby politické participace než prostřednictvím členství v politické straně. Toto tvrzení je v rozporu s tím, že sama říká, že je třeba přizpůsobit politický systém novým nápadům mladých lidí. Také na jednu stranu uvádí, že občané mají možná od demokracie stále vysoká nesplněná očekávání v návaznosti na postkoloniální období, a proto jsou jejich nároky vysoké a na druhou stranu, že mnoho obyvatel je vůči udržení demokracie zcela pasivní. Stejně jako Lima (2014) si tak mnohdy

⁸⁸ Borges, A. M. (2019). Youth and politics: Is there space for youth in Cabo-Verdean politics?. *Journal of Cape Verdean Studies*, 4(1), 6.

protiřečí v tom, zda je mladá generace aktivní a kreativní, nebo pasivní a bez představitosti.

Vzhledem k rozporuplnosti tvrzení některých autorů je vhodné ověřit si tato tvrzení dostupnými daty, která naštěstí existují díky průzkumům prováděným Afrobarometrem.

Podle Národního statistického úřadu je průměrný věk Kapverdánů 29 let. Obyvatelstvo ve věku od 0 do 34 let odpovídá 72,4 % z celkového počtu obyvatel země, z čehož osoby ve věku 15 až 34 let představují 35,9 % obyvatelstva.⁸⁹

Lima (2014) či Borges (2019) zmiňují nízkou volební účast mladých Kapverdánů, ale co to tedy vlastně znamená? Podle průzkumu Afrobarometru z roku 2019 se voleb účastnilo 68 % Kapverdánů ve věku mezi 21 a 35 lety. Celková volební účast byla 76 % a volební účast v dalších věkových skupinách byla okolo 80 %. Volební účast mladých ve vztahu k celku a ve vztahu k ostatním věkovým skupinám je tedy nízká. Je ale nízká objektivně? V našich posledních prezidentských volbách byla 70% volební účast oslavována jako vysoká, podívala jsem se tedy na světový průměr volební účasti a podle databáze wisevoter.com⁹⁰ je celosvětový průměr za rok 2023 63,8 % v prezidentských volbách a 60,9 % v parlamentních volbách. Nutno dodat, že tabulku nejvyšší účasti vedou země jako například Rovnicková Guinea, Rwanda či Turkmenistán s účastí 98 % v prezidentských volbách, která může být předmětem určitých pochybností. Pokud země dosahují 98% volební účasti jde spíše o indikaci toho, že něco ve volbách není v pořádku. Pokud se v tabulce podíváme na státy s dlouhodobě fungujícím demokratickým zřízením, najdeme většinou čísla okolo 65-75 %. Z globálního pohledu je tedy celková volební účast Kapverdánů vysoká a účast mladých lidí na Kapverdách odpovídá světovému průměru.

Pro srovnání zmíním též data o účasti mladých voličů podle jednotlivých států a dopad volebních zákonů v roce 2022 uváděná americkým CIRCLE⁹¹, kdy tato organizace porovnávala volební účast mladých mezi 18 a 29 lety napříč jednotlivými státy v rámci Spojených států amerických. Výsledkem tohoto průzkumu bylo, že: „*odhady*

⁸⁹ Instituto Nacional de Estatística. (2012). Projecções demográficas de Cabo Verde 2010-2030. Dostupné na: <https://ine.cv/publicacoes/projecoes-demograficas-de-cabo-verde-2010-2030/>

⁹⁰ <https://wisevoter.com/country-rankings/voter-turnout-by-country/>

⁹¹ Center for Information & Research on Civic Learning and Engagement

volební účasti mladých voličů v průběžných volbách v roce 2022 ukazují výrazné rozdíly a nerovnosti v účasti mladých lidí na volbách napříč zemí. Účast mladých voličů se pohybovala od 37 % v některých státech až po 13 % v jiných.“(CIRCLE, 2022).

V rámci Evropy pak ve výzkumu nazvaném *Young people's participation in European democratic processes*⁹². Tato studie, zadaná Odborem pro práva občanů a ústavní záležitosti na žádost Výboru AFCO, zkoumá účast mladých lidí na demokratických procesech, se zvláštním zaměřením na evropské volby. Studie se zabývá významem politické účasti pro současné demokracie a dilematy spojenými s účastí a zastoupením mladých lidí. Na straně sedmnáct této studie najdeme tabulku nazvanou „*Politická účast v Evropě podle věkových skupin*“, ve které autoři srovnávají volební účast v různých typech voleb podle věku. U věkové skupiny 15-29 let jsou všechna čísla menší než 50 %, u věkové skupiny 30 - 49 let se graf nejvýše pohybuje u národních voleb a to mezi 50 % a 60 %. Kromě toho, že žádný ze sloupečků nepřesáhne 60 %, je třeba vzít v úvahu, že věkové skupiny v rámci této studie jsou širší. (Deželan, 2023).

Využijí zde i další data z průzkumu Afrobarometru v roce 2019⁹³, kdy tým Afrobarometru na Kapverdských ostrovech provedl rozhovory s 1.200 dospělých Kapverd'any. Z tohoto průzkumu můžeme získat i informace ohledně aktivní občanské participace. Mezi nejdůležitější závěry průzkumu Afrobarometru patří zejména, že ve vztahu k posledním volbám před provedením průzkumu (myšleno 2016), pouze 9 % obyvatel uvedlo, že pracovali pro nějakého kandidáta nebo politickou stranu. Ve věkové skupině 18-35 let kladně odpovědělo na tuto otázku 11 %. Zajímavé je také zjištění, že 48 % dotázaných mladých lidí se v posledních volbách zúčastnilo nějakého předvolebního mítinku, zatímco průměr všech věkových skupin je 43 %. Tento údaj vypovídá o tom, že přestože volební účast mladých je nižší než v ostatních skupinách,

⁹²Deželan, T. (2023). Young people's participation in European democratic processes. European Parliament's Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs., str. 17.

⁹³Mendes Borges, A., & Vaz Semedo, J. A. (2021). Juventude (des) interessada? Perspectivas dos jovens sobre a democracia e a governança em Cabo Verde. Afrobarometer. <https://afrobarometer.org/fr/publications/ad438-juventude-desinteressada-perspetivas-dos-jovens-sobre-democracia-e-governanca-em>

účast na předvolebních mítincích je v této skupině naopak vyšší stejně jako procento lidí pracujících pro nějakou politickou stranu.

Průzkum sice mimo jiné ukázal, že většina Kapverdánů má jen velmi malý kontakt se svými politickými představiteli, zároveň však tento kontakt byl větší ve skupině mladých mezi 21 a 35 lety.

Pravidelnou otázkou při demografickém průzkumu na Kapverdách, která Afrobarometr provádí opakovaně, je názor na to, zda pro „*dobro země*“ je třeba poslouchat moudrost starších anebo inovativní nápady mladých. V průzkumu z roku 2019 při odpovědi na tuto otázku ve skupině mladých mezi 21 a 35 lety dosáhly obě možnosti 43 % hlasů respondentů, zatímco ve věkové skupině 36-55 let první možnost získala 50% hlasů a druhá jen 38% hlasů a ve věkové skupině od 56 let dál první možnost získala 52% hlasů a druhá jen 30% hlasů. S názorem, že starší mají více zkušeností, a proto více vědí se setkáváme běžně. Na druhou stranu dnešní doba umožňuje mladým získat mnohem více zkušeností mnohem rychleji, naopak ti starší mnohdy zběsilý vývoj všeho kolem nich úplně nestíhají. Ve společnosti, kde mladí lidé tvoří převážnou většinu obyvatelstva, tito při svém rozhodování budou ovlivňovat především životy svojí generace a generací následujících. Je tedy zapotřebí, aby projeвили svoje názory, a aby těmto bylo nasloucháno, což ale podle výsledků průzkumu není zrovna zaručeno.

Neukazují nám tyto výsledky spíše to, že by se mladí rádi zapojili, ale ne vždy jim bude nasloucháno?

Mendes Borges (2019)⁹⁴ zmiňuje protestní skupinu mladých Kapverdánů nazvanou MAC114, která svými protesty přiměla prezidenta, aby vetoval zákon, kterým měly být zvýšeny platy politiků a úředníků. Podle Borges se během těchto protestů ukázal rozdíl mezi politickým smýšlením různých generací, většina populace sice byla proti přijetí takového zákona, nicméně starší generace si myslely, že prostřednictvím protestů nemohou dosáhnout žádné změny, zatímco mladí byli přesvědčeni o smyslu protestu.

⁹⁴ Borges, A. M. (2019). Youth and politics: Is there space for youth in Cabo-Verdean politics?. *Journal of Cape Verdean Studies*, 4(1), 6.

Borges (2019)⁹⁵ uvádí též, že graffiti a rap byly vždy způsobem projevu názoru mladší generace, a že v posledních letech se začaly objevovat iniciativy, prostřednictvím kterých se mladí snaží objevit či vytvořit prostory, kde by se mohli občansky angažovat, a to tak, že vytváří prostory nové, ale zároveň si i nárokují využití prostorů starších a aktuálně nevyužívaných (například ve formě squattingu). Mladí také sami vytváří organizace a sdružují se za účelem společného boje proti problémům, jež se jich dotýkají. Podle Borges (2019) někdy prostřednictvím takového sdružování dochází k vytvoření mikro systémů lokální samosprávy ad hoc v chudších čtvrtích měst.

Stát vývoj takových iniciativ často ignoruje, vzhledem k tomu, jsou často spojeny s oblastmi, kde žijí chudší marginalizovaní obyvatelé.

3.3 Hudba jako způsob nekonvenční politické participace na Kapverdách

Timothy Sieber (2005) zkoumá význam hudby pro Kapverdány z etnografického hlediska. Podle Timothyho Siebera (2005) a jím citovaných autorů Kapverdáné hudbu spojují s vyjádřením svojí identity a hudba zajímá důležité místo v životě lidí i ve vývoji společnosti na Kapverdách. Sieber se zabývá několika různými hudebními styly a jejich vlivem na propojení Kapverdánů jakožto národa, ale i širší propojení s ostatními Afričany.

Sieber (2005) pocit příslušnosti ke kapverdskému národu nazývá „Cabo-veridanidade“, což je něco jako „kapverdiskost“ a tvrdí, že tento pocit je úzce spojen právě s hudbou, která provází vývoj tohoto nového národa a pomáhá propojit Kapverdány na souostroví s Kapverdány v diaspoře. To znamená, že hudba není vnímána jen jako část volnočasových aktivit či koníček, ale jako něco, co skutečně vnitřně určuje národní identitu a příslušnost ke kapverdské společnosti jako takové.⁹⁶ (Sieber, 2005).

⁹⁵ Borges, A. M. (2019). Youth and politics: Is there space for youth in Cabo-Verdean politics?. *Journal of Cape Verdean Studies*, 4(1), 6.

⁹⁶ Sieber, T. (2005). Popular music and cultural identity in the Cape Verdean post-colonial diaspora. *Etnográfica. Revista do Centro em Rede de Investigação em Antropologia*, 9(1), 123-148.

Na Kapverdách bychom mohli najít několik různých hudebních žánrů, prostřednictvím kterých Kapverdáné vyjadřují svoje názory, sny, vztahy k předkům, postoje k dění ve společnosti apod. Kapverdáné jsou celkově velmi hudebně založení a hudba se prolíná se všemi oblastmi a etapami jejich života. Nicméně vzhledem k tématu mé práce, jsem se rozhodla zaměřit právě na rap, protože to je hudba nejčastěji spojována s mladými Kapverdány a jejich názory na politiku a společnost celkově.

Lima (2014)⁹⁷ zmiňuje, že rap začal být populární už v 80. letech. Toto období bylo na Kapverdách ještě obdobím vlády jedné strany a pro projevení politického názoru prostřednictvím konvenční politické participace tak neexistovalo mnoho prostoru. Rap jako forma projevu názoru započal ještě dříve, než se zformoval aktuální demokratický systém, a to mimo jiné právě z důvodu pocitu mnohých obyvatel, že změnit něco konvenční cestou je prakticky nemožné. Politika jedné strany měla za cíl vychovat občany oddané straně a jakékoliv spolky, organizace či aktivity v rozporu s tímto cílem nebyly žádoucí.

Lima jde ještě dále do historie, když tvrdí, že původ rapu jako takového je jednoznačně odvozený ze západoafrické tradice „griot“ (vyprávění lidí, jež předávali lidovou moudrost, zvyky a tradice z generace na generaci), která se dostala do Ameriky díky otrokářským lodím. I v moderní době rap často vyjadřuje myšlenku solidarity, panafricanismu či afrocentrismu.

Během období vlády jedné strany pro mnohé mladé vstoupit do strany znamenalo „dělat kariéru“ a nečinili tak z politických důvodů, ale s vidinou snadného kariérního postupu a zajištění příjmů. Lima (2012) píše, že mnoho mladých tak bylo zděšeno myšlenkou občanské iniciativy, která by mohla narušit jejich kariérní plány.

V kontextu dnešní doby Lima uvádí, že mnozí mladí občané vidí spojitost mezi aktuálním demokratickým systémem země a jejím ekonomickým fungováním, tedy přítomností chudoby, nedostatku pracovních příležitostí – zejména pro mladé, násilím ve městech a dalšími sociálními problémy. Stejně jako mnoho shora zmiňovaných autorů, Lima (2012) také uvádí, že příčinou odklonu od konvenčních projevů politické

⁹⁷ Lima, R. W. (2012). Rappers cabo-verdianos e participação política juvenil. Revista Tomo, (21), 263-294.

participace je právě nedůvěra v instituce. Zároveň upozorňuje na skutečnost, že i mezi mladými lidmi existuje mnoho rozdílů, a že nelze společnost charakterizovat pouze podle věkových skupin. (Lima, 2012).

V kapverdském rapu najdeme různé směry, různá poselství, různé názory, mísí se v něm bojovnost, často s prvky násilí s kritikou společnosti, která naopak uvedené zavrhuje a požaduje, aby byl problém násilí vyřešen. Stejně jako výzkum Johna Streeta (2013)⁹⁸ ukázal, že v široké oblasti hudby jako takové najdeme hudbu, která ovlivňuje politická rozhodnutí mladých na různých úrovních, v různé míře a s kladným, ale záporným výsledkem, i v oblasti hip hopu bude platit, že tento může občanskou společnost ovlivňovat pozitivně i negativně a v různé intenzitě.

Někteří kapverdští rapeři stav společnosti zcela zatracují, poukazují na to, že pro mladé opustit domov rodičů a samotní se uživit je často nemožné, a to jednak z důvodů rodičovství v mladém věku, kdy mladí mají často děti, aniž by měli práci, případně práci mají, ale ne takovou, aby si mohli dovolit platit nájem. Lima (2014) zmiňuje i studentské půjčky, které mladí musí splácet po dokončení univerzity, s tím, že výše splátky takové půjčky je téměř rovna průměrné mzdě.

Rapeři si stěžují, že hudba je cenzurována tvrdí, že na Kapverdách panuje „falešná demokracie“, protože nemohou svobodně vyjádřit svůj názor. Dále tvrdí, že mladí častou berou volby jako hru v kasinu a snaží se na nich zbohatnout tím, že podpoří kandidáta, který jim zaplatí víc, a to hlavně protože nevěří, že má smysl volit si zástupce k prosazení svých politických názorů a celkově systému nedůvěřují. Když už mladý člověk vstoupí do politické strany, nemá prsto a často ani vůli přinést něco nového a současnou situaci změnit.

Podle Limy a jím citovaných autorů se rap stal hlasem společnosti a vyvinul se jako forma projevu občanského názoru, projevu nesouhlasu s vývojem demokratického systému, nesouhlasu s nefunkčností institucí demokratického státu.⁹⁹(Lima, 2014).

Nová generace raperů jsou dnes umělci, kterým je okolo 20-30 let a jejich tvorba se zaměřuje především na podporu aktivního jednání chudých a jinak

⁹⁸ Street, J. (2013) Music and Politics. 1. vydání. Polity Press. Dostupné online na: <https://www.perlego.com/book/1535168/music-and-politics-pdf>

⁹⁹ Lima, R. W. (2012). Rappers cabo-verdianos e participação política juvenil. Revista Tomo, (21), 263-294.

marginalizovaných lidí ve společnosti. Jejich texty nabádají lidi, aby si uvědomili, že mají moc změnit věci, které se jim nelíbí a aby konali. Tato generace raperů je zajímavá zejména tím, že říkají, že nebojují proti systému jako takovému, ale snaží se dosáhnout změn v systému tím, že se spojí s lidmi, kteří jsou aktivisté a společně tak jsou schopni dosáhnout změn ve společnosti.¹⁰⁰ Jedním z nejznámějších kapverdských raperů nové generace je Hélio Batalha, který ve svých textech přesvědčuje mladé, že mají sílu dosáhnout změn ve společnosti a stejně jako mnoho jeho kolegů se inspiruje i Amílcarem Cabralem, když říká, že se chce zaměřovat na propojení Afriky a africkou realitu jako celek.¹⁰¹

Inspirace Cabralem je v rapových textech častým jevem, a někdy se díky tomu rap vrací tak trochu do období nekolonialismu, jako například v textech rappera, který se říká MC Malcriado a vyzývá všechny, aby byli jako Amílcar Cabral.¹⁰²

Stejně jako v hlavním městě Praia, i v Mindelu na ostrově Sao Vicente je rap považován za hnutí. Je to nejen hudba, ale i způsob života, životní postoj. Nejznámějšími na rapové scéně v Mindelu jsou především Victor Duarte a DJ Letra, kteří oba ve svých textech kritizují aktuální společenské dění na ostrově Sao Vicente i dále.

DJ Letra z Mindela, příslušník starší generace raperů vydal společně s Héliem Batalhou singl *Ultimos Escravos* (poslední otroci), ve kterém společně komentují postavení mladých v kapverdské společnosti. Starší především kritizující generace se zde setkává s generací novou, odhodlanější. Mezi rapery probíhá spolupráce, a to nejen mezi jednotlivými ostrovy Kapverd, ale i v rámci celého Afrického kontinentu, kdy díky rapu vzniká takový novodobý hudební panafricanismus. Rap tak pomáhá mladým najít svoji identitu i v rámci afrického kontinentu,

Varela a Lima (2014) nicméně uvádí i negativní důsledky tohoto fenoménu, a to především to, že politické strany si uvědomují, že rap je hlasem marginalizovaných obyvatel v chudších čtvrtích, a že tito obyvatelé budou naslouchat poselství raperů, a proto se mnohdy pokusí rapery zaplatit či jinak ovlivnit,

¹⁰⁰ <https://trueafrica.co/article/cape-verdean-hip-hop-artists/>

¹⁰¹ <https://observador.pt/2023/05/17/rapper-cabo-verdiano-helio-batalha-inspira-se-em-amilcar-cabral-e-quer-fazer-pontes-com-africa/>

¹⁰² Viva Amilcar Cabral - song and lyrics by LA-MC Malcriado | Spotify

aby se ujistili, že obyvatelé chudších čtvrtí uslyší pro jejich zájmy vhodné texty.¹⁰³ Dále se objevily případy pouličního násilí, kdy různé strany platily různé gangy, aby oslovovali mladé na ulici prostřednictvím pořádání pouličních párty před volbami a mladým, kteří se oslav zúčastnil pak byly nabízeny peníze za to, že půjdou volit příslušného kandidáta. Mezi několika různými skupinami došlo k násilným střetům.

Kromě motivace či pocitu příslušnosti k určité skupině a podpoře kreativní politické participace tak obliba rapu u mladých lidí může znamenat též jeho zneužívání k ovlivňování skupin mládeže, zvláště pak těch, co mají problém najít zaměstnání či se potýkají s nějakými jinými sociálními problémy a stávají se tak snadno finančně ovlivnitelnými.

V Mindelu proběhl v listopadu festival, jehož cílem bylo ukázat hiphop jako směr, který může inspirovat a přinést pozitivní změny a nemá správně být spojován s násilím gangů a komercializací hlasů. Zastánce tohoto přístupu je také DJ Duarte¹⁰⁴, další z nejznámějších rapperů pohybujících se v oblasti Mindela. Podle něj má rapová hudba být použita k dosažení pozitivních změn.

V kapverdském rapu najdeme i ženy, jako například Nissah Barbosu. Nissah je jednou z prvních ženských umělkyní, které prorazily na hip-hopové scéně Kapverd, kombinující slavné kapverdské žánry jako Funaná nebo Coladeira s moderním zpěvem připomínajícím umělce jako Cardi B. Nissah se anglicky naučila pouze poslechem rapu a vyzývá k překonání genderových rolí a stereotypů (Isouza 2024).¹⁰⁵ Kromě Nissah je známá Nenny, jejímž hitem je písnička Tequila zaměřující se na rasové a třídní rozdíly podle mnohých stále zakořeněné v lusofonním světě.¹⁰⁶

Přestože se objevují i ženské hiphopové hvězdy, obecně na rapové scéně převládají muži, takže v tomto bohužel i když považovaná za moderní a otevřenou všem, ve skutečnosti kapverdská rapová scéna odráží realitu společenského nastavení, kdy ženy jsou marginalizovány, byť k tomuto zřejmě nedochází cíleně.

¹⁰³ Aquilino, J. Varela., & Lima, R. W. (2014). (Hidden) Spheres of youth political participation in the city of Praia, Cape Verde: from political to parapolitics. *Revista Debates*, 8(2), str. 21.

¹⁰⁴ <https://www.youtube.com/@DJDUARTEOFICIAL>

¹⁰⁵ NISSAH: A Beacon of Love from Cabo Verde to the World – The Hip Hop African

¹⁰⁶ NENNY - Tequila | A COLORS SHOW - YouTube

3.4 Shrnutí teoretické části

Na předchozích stránkách jsme viděli, že politická participace může mít mnoho podob, a že původní definice počítající pouze s konvenčními způsoby či jen zlomkem nekonvenčních způsobů jsou pro dnešní dobu a dnešní společnost naprosto neaplikovatelné.

Je důležité do dnešní definice zahrnout právě onu proměnlivost a neustálé se objevování nových možností. Z tohoto důvodu jsem přesvědčena, že definovat politickou participaci výčtem jednotlivých úkonů není možné.

Klíčové prvky, k tomu, abychom mohli mluvit o politické participaci budou především záměr vyjádřit svůj názor na politické dění či ovlivnit dění ve společnosti a činnost k tomu vedoucí.

Pro účely výzkumu je samozřejmě ideální, pokud takové jednání má nějaký měřitelný dopad, nicméně právě vzhledem k rozmanitosti aktivit, které mohou být považovány za politickou participaci, a i vzhledem k rozmanitosti státních zřízení a kultur tomu tak vždy nemusí být.

Stejně jednání bude mít různý dopad v různých společnostech, a pro jedince zapojujícího se do společenského dění není možné, aby v počátku svých jednání věděl, jakého skutečného dopadu dosáhne.

Snaha určitého dopadu či změny dosáhnout by však měla být součástí onoho záměru jednotlivce.

Stejně tak tatáž aktivita nemusí být vždy projevem politické participace, například příspěvky na sociálních médiích se mohou týkat naprosto všeho, a i když jsme shora pozorovali, že mohou být silným nástrojem v prosazování politických postojů, rozhodně tomu tak nebude vždy. Zatímco u vhození hlasovacího lístku při volbách je zřejmé, že mým záměrem je projevit můj názor ohledně politického vedení státu, u většiny nekonvenčních aktivit toto nebude vyplývat jen z druhu dané aktivity, ale také z jejího kontextu, což z nekonvenčního aktivismu činí vcelku komplikovaný fenomén. A právě takto se jej pokusím nahlédnout v následující (praktické) části.

Tuto část mé práce tedy uzavírám tím, že k tomu, abychom mohli mluvit o politické participaci, potřebujeme (1) záměr jednotlivce projevit svůj občanský názor či postoj,

za účelem dosažení určitého výsledku v rámci občanské společnosti a (2) činnost k tomuto záměru vedoucí.

Tuto definici teoreticky naplňuje mnoho jednání ze strany mladých, včetně tvorby či využívání hudby.

4 Praktická část

4.1 Ověřované teze

Praktická část mojí práce spočívá ve sběru dotazníků mezi několika různými skupinami mladých Kapverdánů a dále pak podrobnějších rozhovorech s mladými lidmi z různých věkových i sociálních skupin.

Na základě literatury popsané v teoretické části mojí práce jsem došla k níže uvedeným čtyřem tezím, které v praktické části ověřím pomocí dat získaných dotazníkovým šetřením. Teze práce jsou následující:

- 1) *Mladí Kapverdáné nejsou politicky aktivní prostřednictvím metod konvenční politické participace.*¹⁰⁷
- 2) *Mladí Kapverdáné nedůvěřují politickým institucím.*
- 3) *Mladí Kapverdáné pro vyjádření svých politických názorů a postojů využívají především nekonvenční způsoby politické participace.*
- 4) *Mladí Kapverdáné vidí rapovou hudbu jako způsob vyjádření jejich identity a politických přesvědčení a věří, že rap může ovlivnit občanskou společnost.*

Za účelem ověření těchto jsem vypracovala dva typy sad otázek, které příkládám v přílohách této práce. V následujících kapitolách shrnuji, jak dotazování probíhalo a jaké byly jeho výsledky.

¹⁰⁷ Přestože z průzkumů Afrobarometru vyplynulo, že volební účast mladých Kapverdánů procentuálně nízká není, teze číslo jedna je formulována negativním způsobem, a to v návaznosti na v teoretické části citovanou literaturu, ze které vyplývá, že konvenční politická účast mladých lidí je obecně nízká.

5 Sběr dat pomocí dotazníků

5.1 Příprava dotazníků

Připravila jsem dotazníky pro ověření těchto hypotéz, s tím, že jsem otázky formulovala tak, aby kromě toho, zda platí tyto čtyři teze, byly zjištěny i další podrobnosti, zejména pak důvod politické (ne)angažovanosti. Vzhledem k tomu, že jsem se zaměřila na sociálně, vzdělanostně a věkově odlišné podskupiny, dotazníky jsem mírně upravila podle toho, které z těchto skupin byly určeny.

Použila jsem tři dotazníky, upravené podle cílových skupin.:

- 1) Mladí lidé v posledním ročníku střední školy, kteří ještě nevolili (věkově v rozmezí 17-18 let, tzn. nedosáhli volebního věku nebo ho dosáhli čerstvě a neměli proto zatím příležitost se zúčastnit voleb).
- 2) Studenti univerzity (věkové rozmezí 21-23 let)
- 3) Mladí pracující. (věkové rozmezí 25-35 let)

5.2 Výsledky dotazníkového šetření

Každá ze skupin odpovídala na třináct různých otázek, uzpůsobených tomu, zda už volí, zda studují univerzitu, zda jsou ekonomicky aktivní. U studentů střední školy mě tedy zajímala spíše jejich příprava a povědomí o politické účasti, u studentů univerzity mě zajímalo, co pro ně může udělat univerzita apod. Základ a smysl otázek je nicméně stejný pro všechny skupiny, a to za účelem odpovědět na shora stanovené teze a zároveň odpovědi zdůvodnit.

V první skupině byli studenti střední školy, tedy teprve budoucí voliči. Na rozdíl od následujících dvou skupin jsem se tedy neptala, zda volí a jak pravidelně, ale zda jsou si vědomi svého volebního práva a jeho důležitosti a zda mají v plánu se účastnit voleb. Studenti střední školy převážně odpověděli, že si jsou vědomi důležitosti volebního práva, a to dohromady 85 % z nich, přičemž 71 % zároveň uvádí, že jsou rozhodnuti jít volit. Dalších 14 % studentů si je vědomo svého volebního práva a jeho důležitosti, ale zatím ještě neví, zda budou volit. Deset procent studentů uvedlo, že nemá zájem hlasovat.

Vzhledem k tomu, že se jedná o skupinu mladých lidí, které teprve volby čekají, zajímalo mě, jak moc se o možnost zúčastnit se jich zajímají. Druhá otázka se proto týkala informovanosti studentů o politických stranách a jejich programech.

Celkem 38 % ze skupiny studentů střední školy se informovalo o politických stranách a kandidátech (14 % uvedlo, že jsou velmi dobře informovaní a 24 %, že stále informace získává), 52% studentů odpovědělo, že se ještě neinformovali, ale učiní tak před volbami a 10 % z této skupiny odpovědělo, že nemá zájem se informovat. Poměrně zajímavým úkazem byla odpověď studentů na třetí otázku, která zněla: „*Které politické otázky jsou pro vás nejdůležitější a mohou ovlivnit vaši volbu?*“

Jako nejdůležitější otázku, co může ovlivnit jejich rozhodování při volbách studenti odpověděli všichni jednoznačně (100 %) „*ekonomika a zaměstnanost*“.¹⁰⁸

Na otázku, zda se zapojují do politických diskusí 38 % odpovědělo, že ano, 19 % že už se zapojilo, ale obecně se vyhýbá e takovým diskusím a 43 % odpovědělo, že nemá zájem diskutovat.

Moje další otázka zněla: „*Cítíte se povzbuzen(a) k účasti na politických aktivitách nebo kampaních?*“

Chtěla jsem rozlišit to, zda se studenti mají v plánu účastnit, a to, zda je to jejich rozhodnutí nebo zda se cítí v tomto podporování v rámci společnosti.

Celých 52 % z této skupiny se necítí být povzbuzeno k účasti na politických aktivitách a 14 % respondentů nemá zájem o politické aktivity. Na základě takové odpovědi se zdá, že jsou studenti demotivovaní, nicméně na následující otázku, zda mají mladí lidé šanci něco změnit odpovědělo 57 %, že ano, i když 19 % z toho si myslí, že vliv mladých lidí je omezený. K otázce ohledně zlepšení přípravy k účasti na volbách, konkrétně jaký typ informací by jim nejlépe pomohl, si studenti vybrali nejčastěji možnost, že nepotřebují více informací a potom možnost jiné, aniž by tuto specifikovali.

Celkem 24 % studentů plánuje, že se před volbami zapojí do politické debaty či se zúčastní nějaké politické akce a dalších 43 % to zvažuje. Někteří studenti (48 %)

¹⁰⁸ V době rozdávání dotazníků na škole probíhaly workshopy o finanční gramotnosti, je možné, že studenty ovlivnily nově získané informace o příležitostech k zaměstnání a k podnikání, které měli čerstvě v paměti.

uvedli, že se zúčastnili zajímavých politických diskuzí i přímo ve škole. To jsou poměrně vysoká čísla a jsou zajímavá obzvláště v kombinaci s odpověďmi studentů na to, zda se cítí být povzbuzeni k volební účasti.

Dále na otázku, co je pro ně největší obava či výzva spojená s volebním procesem, 76 % odpovědělo „*pocit, že můj hlas neudělá žádný rozdíl*“.

Můžeme to tedy shrnout tak, že většina studentů se plánuje aktivně zapojit do politických aktivit, přestože se v tom necítí být povzbuzováni, a přestože mají obavy o to, že jejich hlas nebude mít ve společnosti žádný vliv.

Co se týká oblíbenosti rapu, 95 % studentů je příznivcem rapu a z toho 81 % má nějakého svého oblíbeného rapera a 14 % kapverdské rapery podporuje či obdivuje, ale nemá žádného konkrétního oblíbence. Podle této skupiny respondentů rap přispívá k politické účasti mladých lidí – celkem tak odpovědělo 67 %. Dalších 19 % odpovědělo, že rap má takový potenciál, ale záleží na obsahu a kontextu. Odpovědi na otázky, jakým způsobem studenti vyjadřují své politické názory byly různé, většina studentů si vybrala možnost „jiné“, bez další specifikace, z nabízených možností vedle veřejná diskuse, pak sociální sítě a potom umění.

Druhou skupinou jsou studenti univerzity, otázky jsou tedy přizpůsobené tomu, že jsou starší, někteří z nich již volili a rozhodli se pro vysokoškolské studium. V první otázce jsem se ptala, jaký je stupeň jejich politické aktivity, tedy jak moc se politicky zapojují. Převažovala účast na protestech či demonstracích (37 %). Jako nejdůležitější faktor (de)motivující jejich politickou participaci 53 % studentů uvedlo „*touha prosadit změny*“.

Na otázku, zda se účastní voleb 69 % studentů uvedlo, že vždy volí a dále pak 21 % uvedlo, že volí jen v některých volbách. Většina studentů považuje politické strany a organizace za důležité (48 %) nebo důležité, ale s výhradami (47 %). Jako největší překážku v politické participaci vidí studenti univerzity nedostatek zdrojů (74 %).

Většina studentů univerzity (58 %) věří, že politická aktivita je důležitá pro prosazování změn, dalších 16 % uvádí, že je důležitá, ale není jedinou možností, jak prosazovat změny. Vzhledem k tomu, že se jedná o studenty univerzity, ptala jsem se, zda by měly být nějaké aktivity podporující politickou participaci rozvíjeny na univerzitě a nejčastější odpovědí bylo, že studenti by si přáli více debat a přednášek

(42 %) a větší zapojení do komunálních a sociálních aktivit (32 %). Na otázku, co by je motivovalo k většímu politickému zapojení studenti odpověděli, že lepší zdroje a podpora (37 %), větší povědomí o politických otázkách (21 %), příležitosti k politickému vedení pro mladé lidi (21 %) a větší účast a angažovanost kolegů, přátel a rodiny (21 %).

Stejně jako v předchozí skupině studentů střední školy, i vysokoškolských studentů jsem se ptala, jaká je role mladých lidí v prosazování změn a 42 % respondentů odpovědělo, že věří, že mladí lidé mají zásadní roli, 42 % věří, že mohou přispět, ale nejsou hlavními činiteli změny.

Na závěr jsem se opět zeptala na vztah ke kapverdskému rapu a 63 % respondentů odpovědělo, že má rádo rap a má svého oblíbeného rapera, 26 % lidí rap podporuje, ale nemá oblíbenou skupinu.

Stejně jako předchozí skupina, i studenti univerzity si myslí, že rap může mít vliv na politickou participaci mladých, s tímto tvrzením zcela souhlasí 32 % dotazovaných a dalších 47 % souhlasí s tím, že záleží na kontextu a textech písní.

Nejvíce studentů univerzity odpovědělo, že svůj názor vyjadřují prostřednictvím volebního procesu (58 %), další prostřednictvím sociálních médií (26 %), následující formy projevu pak byly veřejná diskuse a umění.

Ve třetí a poslední skupině, tj. skupině mladých pracujících jsem se opět zeptala na to, jak vidí důležitost politické účasti a v této skupině byly odpovědi hodně různorodé, s tím, že převládá odpověď, že jsou si vědomi důležitosti politické účasti a cítí i motivovanost se zapojit (28 %), zároveň ale 24% odpovědělo, že si není jisto důležitostí politické účasti. Na otázku, jak moc se zapojují a jakým způsobem převážná většina respondentů (64 %) odpověděla, že se účastní protestů či demonstrací (stejně jako v předchozí skupině) Členství v politických organizacích uvedla jen 4 % respondentů.

Celých 56 % respondentů odpovědělo, že k politické účasti je motivuje touha prosadit změny. Ve věci postoje k volební účasti 44 % respondentů uvedlo, že volí vždy, 20 % jen v některých volbách, celých 20 % respondentů pak ale uvedlo, že nevolí, protože nevěří, že to má nějaký vliv a 20 %, že nevolí z jiných důvodů.

V této skupině dohromady 72 % respondentů odpovědělo, že politické strany a organizace považují za důležité, ale s výhradami. I v této skupině je jako překážka pro politickou účast nejvíce vnímán nedostatek zdrojů (44 %), následovaný nedostatkem informací (24 %) a apatií a nezájmem (12 %). Na otázku, zda se účastní politických aktivit, jako jsou politické kampaně, podpis petice nebo demonstrace odpovědělo, že ano 72 % dotazovaných a dalších 24 % řeklo, že se účastní ale jen občas. Nejdůležitější otázka, co podle respondentů ovlivňuje jejich politické rozhodování je opět ekonomika a zaměstnanost, tentokrát s 64% odpovědí. Následuje bydlení a životní problémy (20 %). Na otázku, zda mladí lidé mohou ovlivnit politická rozhodnutí, většina respondentů odpověděla, že ano, ale jejich vliv je omezený (68 %). Na otázku, zda uvažovali o kandidatuře na politickou pozici v budoucnu 48 % respondentů odpovědělo, že nemá zájem a jen 8 %, že o taková možnosti uvažovali a mají zájem.

Vztah k rapu je opět kladný i v této skupině dotazovaných, když 52 % respondentů rap má rádo a má svoji oblíbenou skupinu a dalších 32 % rap podporuje, ale nemá žádnou konkrétní oblíbenou skupinu. Podle 48 % dotazovaných rap přispívá k politické participaci mladých, podle dalších 40 % procent bude záležet na formě a kontextu. Způsob vyjádření politických názorů v této skupině je poměrně různorodý, přičemž převažují sociální sítě s 28 % odpovědí a pak následuje volební proces (24 %).

Procentuálně 85 % z dotazovaných studentů střední školy věří, že volební právo je důležité, ze studentů univerzity 69 % volí vždy, 21 % alespoň v nějakých volbách, z mladých pracujících vždy volí 44 % a dalších 20 % volí alespoň v nějakých volbách, celkově tedy 64 % se účastní alespoň nějakých voleb. Čistě hypoteticky na tomto vzorku by nám vyšla účast 56 % v každých volbách a 77 % alespoň v nějakých volbách. Výsledek je tedy spíše pozitivní.

U studentů univerzity vidíme vyšší volební účast, která může být potvrzením teorie o tom, že vyšší vzdělání pozitivně ovlivňuje volební účast anebo také tím, že mladí pracující jakožto plátcí daně mají jiná očekávání od svých politických zástupců.

Jako způsob politické angažovanosti mimo volby, při výběru z možností účasti na politické diskusi, účasti na protestech a demonstracích, členství v politických

organizacích, malé či žádné politické aktivity a možnosti „jiné“ ve druhé i třetí skupině zvítězila mezi respondenty účast na protestech a demonstracích.

Podrobné znění otázek a všechny odpovědi a jejich procentuální vyčíslení jsou přílohou této práce.

6 Strukturované rozhovory

6.1 Příprava rozhovorů

Pro zjištění bližších detailů jsem se rozhodla provést také podrobné strukturované rozhovory, ve kterých jsem připravila detailní otázky zaměřené na získání co nejvíce detailů, a to zejména co se týká faktorů ovlivňujících mladé lidi při politickém rozhodování, a též k objasnění politického skepticismu, co částečně vyplynul z dotazníkového šetření.

Tyto rozhovory jsem provedla s lidmi, kteří jsou rozdílní věkově, dosaženým vzděláním a vztahem ke státu, respektive svými politickým názory, a to proto, abych tak získala rozmanitější soubor dat. Ptala jsem se celkem pěti různých osob na třicet otázek. Přepisy těchto rozhovorů s překladem do češtiny jsou přílohou této práce.

Rozhovory jsem provedla s pěti osobami¹⁰⁹, s následujícími charakteristikami:

- Respondent č. 1 je ve věku okolo 30 let, pracuje jako turistický průvodce, nestudoval vysokou školu a žije ve venkovské oblasti.
- Respondent č. 2 je hudebník a rapper, má vysokoškolské vzdělání a pochází z okrajové čtvrti města, aktuálně žije ve městě, je mu mezi 25 let.
- Respondent č. 3 je potomkem rodičů žijících v diaspoře, narodil se ve Spojených státech a vrátil se zpět na Kapverdy, má vysokoškolské vzdělání a žíví se kreativním psaním, většinou pro zahraniční klienty, které získává prostřednictvím internetu a jeho věk je 35 let.
- Respondent č. 4 je studentem vysoké školy, zatím nepracuje, aktivně se podílí na činnosti několika neziskových organizací, je mu 19 let, žije ve městě.
- Respondentka č. 5 vystudovala vysokou školu a aktuálně pracuje jako freelancer a je jí 27 let.

Rozhovor jsem provedla se čtyřmi muži a jednou ženou, přestože původně jsem chtěla mít zastoupení rovnoměrné, ukázalo se, že je problém najít ženy, co by se chtěly

¹⁰⁹ Vzhledem k tomu, že čtyři z pěti projevíli přání zůstat v anonymitě, označuji je všechny jen jako „respondenty“.

podrobněji vyjadřovat k politickému dění. Celkově několik mnou oslovených osob rozhovor odmítlo z obav z jeho zveřejnění, většinou ženy, ale i někteří muži.

Politická participace žen na Kapverdách se zdá být nižší vzhledem ke společenskému nastavení. Zatímco se poslední dobou objevují mnohé články o tom, jak se i v Africe ženy dostávají do politiky například ve Rwandě v návaznosti na genocidu anebo v Ugandě díky kvótám (), v kapverdské společnosti k žádné takové radikální změně nedošlo. Podle Vibeke Wang, Ragnhild Muriaas a Gretchen Bauer¹¹⁰: *„Od začátku demokratizace zaostávají Kapverdy za světovým průměrem v počtu žen v parlamentu. Bez implementovaných legislativních genderových kvót závisí zvýšení genderové rovnováhy na politických stranách. Počet žen v parlamentu na Kapverdách pomalu, ale jistě roste, z necelých 8 % v roce 1991 na 25 % v roce 2016. Ústavní revize z roku 1999 obecně zaručila princip vyvážené účasti mužů a žen. Během revize zákonodárci a další aktéři diskutovali, ale nakonec odmítli zavést účinnější genderové kvóty.“* Podle těchto autorů institucionální kontext má vliv na velikost genderového rozdílu ve financování a na to, která fáze náborového procesu vyžaduje nejvíce vlastních prostředků. Politické strany si uvědomují, že nerovnosti v přístupu k politickému financování ovlivňují nejen to, kdo vyhraje, ale i to, kdo se může zúčastnit parlamentních voleb. Na Kapverdách, kde jsou náklady na kandidaturu nízké, strany ženy kandidátky přímo nepodporovaly. (Wang, Muriaas, Bauer; 2023).

Podle Kristoffera Helgessona (2013) je genderová diskriminace a s ní související násilí na ženách strukturální problém hluboce zakořeněný ve společnosti a netýká se jen politické účasti, ale celkově role žen ve společnosti. Podle Helgessona: *„Nedávno aktualizovaný zákon o genderově podmíněném násilí také podle informátorů přispěl ke zvýšení počtu hlášených případů. Zdá se, že komunity na Kapverdách jsou patriarchální, kde muži mají moc jak v rodinách, tak na pracovišti. Studie rovněž zdůrazňuje, jak organizace spolupracují s náboženskými vůdci, aby zabránily tomu, že ženy zůstanou bezmocné nebo stigmatizované. Zpráva také poukazuje na organizační překážky, jako jsou problémy s komunikací mezi institucemi a nedostatek adekvátních učitelů a lídrů, kteří by šířili*

¹¹⁰ Wang, V., Muriaas, R. L., & Bauer, G. (2023). Funding demands and gender in political recruitment: What parties do in Cabo Verde and Ghana. *International Political Science Review*, 44(1), 77-90.

poselství, že genderově podmíněné násilí je špatné a nezákonné. Výsledky také ukazují, že organizace, instituce a procesy globalizace přispívají k posílení nezávislosti žen. Negativní stránkou je však to, že to vytváří konflikty, protože podpora nezávislosti žen je v rozporu s kulturními hodnotami Kapverd.¹¹¹ (Helgesson, 2013).

Je tak velmi pravděpodobné, že obavy z vyjadřování se ohledně politické situace ve společnosti pramení z toho, jak společnost na ženy nahlíží celkově. Výsledky mého zkoumání nicméně ukazují, že mladá generace si přeje rovnost mužů a žen a považují to za velmi důležitou skutečnost v nastavení společnosti.

Podle Évory (2021) „nedávné zviditelňování žen v politice či celkově ve veřejném prostoru zakrývá skutečnost, ve které existuje nerovnost mezi muži a ženami, a to hluboce zakořeněná“. Évora (2021) zmiňuje, že někteří autoři vidí původ této nerovnosti již v portugalském koloniálním systému, kdy díky přijetí pravidel patriarchálního systému mělo dojít k vytvoření patriarchální společnosti.¹¹²

Zde připomínám i Bakerův článek zminovaný v teoretické části této práce- *Cape Verde: The most democratic nation in Africa?*, ve kterém autor dochází k závěru, že kromě obecně přítomného respektu ke starším a ovlivněním příslušností k určitým skupinám, se tak může objevit i strach projevit svůj názor kvůli obavě z mužských příbuzných či nadřízených v práci.(Baker, 2016).

Baker zmiňuje též, že novináři často „cenzurují sami sebe“ pokud se pohybují v oblasti, která je pod dohledem vlády. To znamená, že nejen ženy mají obavy projevovat svoje názory. Což ostatně vyplývá i z následujících strukturovaných rozhovorů, ve kterých respondenti sdělují, že svoje politické názory sdílí jen s lidmi jim názorově blízkými anebo že nevyužívají sociální média z obavy, jaký by to mělo dopad. Určitá dávka strachu ve společnosti ve vztahu ke kritice vládnoucí strany existuje obecně, u žen navíc znásobena jejich celkovým postavením v rámci společnosti.

¹¹¹ Helgesson, K. (2013). "Passing" the message" in Cape Verde-A minor field study of domestic violence against women in Cape Verde.

¹¹² (Évora, R. (2021). The Effects of the Closed List on Representation by Gender, Political Participation, and Civil Society in Cape Verde's Democratic Regime. Cabo Verdean Women Writing Remembrance, Resistance, and Revolution: Kriolas Poderozas, 92.

6.2 Provedení rozhovorů a odpovědi

Pokud přistoupím k samotným rozhovorům, celkově jsem si připravila 30 otázek, které jsem postupně pokládala všem respondentům.

Moje první otázka směřovala k obecnému vnímání politické participace a její důležitosti pro respondenty. Čtyři z pěti respondentů (respondenti č. 2-5) odpověděli, že politická participace je důležitá, s tím, že ale dva z nich v tomto smyslu (respondenti č. 3 a č. 5) rozlišují význam politické participace obecně a politické participace pro ně samotné. Přestože vidí smysl a význam v tom, proč by se člověk měl zapojit a projevit svůj názor, mají pocit, že v jejich osobním životě taková participace význam nemá. Poslední respondent (respondent č. 1) odpověděl, že aktuálně nepodporuje žádnou politickou stranu, má pocit, že jsou všechny stejné a neřeší žádné problémy. V tomto smyslu tedy konvenční politickou participace zavrhl. Tři odpovědi tedy mají společné to, že respondenti nevěří tomu, že by jejich participace mohla mít nějaký dopad.

V druhé otázce jsem se zeptala, zda se respondenti cítí být reprezentováni aktuálními politickými lidry na Kapverdách. Na tuto otázku čtyři respondenti (respondenti č. 1, 3, 4, 5) odpověděli, že, ne. Jako důvody, proč tomu tak je uvedli, že často dochází k politickému rozdělení určitých oblastí, takže nějaké politická strana se bude starat o určitý region, druhá strana další. Na základě toho, pokud tímto rozdělením bude nějaká oblast „patřit“ pod kontrolu strany, která není u moci, strana, která u moci je, pak bude mít tendenci ignorovat problémy, která v takové oblasti vyvstávají. Dalším uvedeným důvodem je, že podle dvou respondentů politické strany na Kapverdách nedělají vůbec nic k podpoře mladých, naopak zajímají se pouze o svůj profit. Podle jednoho z respondentů chybí mladým na Kapverdám větší mezinárodní podpora, která by mohla pomoci, k tomu, aby jejich zájmy byly vzaty více v úvahu. Jeden z respondentů (respondent č. 2) odpověděl, že se cítí být zastoupen částečně, protože některá politická rozhodnutí jsou ve prospěch občanů, na druhou stranu velká část politických rozhodnutí škodí lidem, a to přímo i nepřímo.

Žádný z respondentů tedy nemá pocit, že by byl odpovídajícím způsobem reprezentován politickými zástupci, které si volí.

Odpovědi ohledně volební účasti se poměrně různí, dva respondenti mají k volbám pozitivní přístup, jeden se účastnil posledních voleb (respondent č. 2) a druhý se bude účastnit poprvé ve volbách příštích a těší se na to (respondent č. 4). Jeden respondent se neúčastnil posledních voleb, ale účastnil se voleb předposledních (respondent č. 5) a dva nevidí smysl v tom, proč by se voleb měli účastnit (respondenti č. 1 a č. 3), opět vzhledem k všeobecnému skepticizmu ohledně možnosti dosáhnout reálných změn.

V návaznosti na tento skepticizmus jsem se ptala na představy respondentů ohledně politických změn. Mezi odpověďmi bylo především to, že by si respondenti přáli mít politické zástupce, kteří zastupují občany, kteří se starají o zájmy občanů, rozumné využívání rozpočtu za účelem ekonomické obnovy státu, nahrazení aktuálních politiků novou generací mladých lidí, kteří jsou budoucností státu a boj proti korupci.

Na otázku, zda je aktuálně dost příležitostí pro mladé, aby se zapojili do politiky respondenti odpověděli celkově negativně. Podle některých příležitosti neexistují nebo jsou dávány privilegovaným osobám bez faktických znalostí, mnozí mladí se účastní voleb jen pod nátlakem rodiny nebo s vidinou finančního prospěchu, mnozí, kteří by se chtěli účastnit o opravdu projevit názor pak jsou „umlčeni“. Ačkoli na Kapverdách existují příležitosti, jak se mladí lidé mohou zapojit do politiky, mohou existovat překážky, které brání jejich účinné účasti, neboť mladí lidé mohou mít pocit, že jejich hlasy nejsou stávajícími politickými představiteli dostatečně slyšeny nebo zastoupeny.

Jako největší překážky pro zapojení se do politiky ze strany mladých respondenti vidí nedostatek zdrojů na straně vlády, nedostatek pomoci, nedostatek znalostí nebo zkušeností, společenský a politický tlak ze strany zavedených stran a jejich spolupracovníků, byrokratické překážky nebo také nedostatek sounáležitosti. Dále pak také logistické a finanční překážky související s cestováním za účelem zapojení se, a to zejména nedostatek času, nedůvěra v politické instituce a finanční překážky mohou ztěžovat aktivní zapojení do politiky. Může se jednat o náklady spojené s účastí v politických kampaních, jako je cestování, propagační materiály a další související výdaje.

Jako zdroj o informování se o politickém dění dotazování uvedli: Sociální komunikace, sociální sítě, přímý kontakt, internet, především YouTube, Facebook

a Instagram, televizní zprávy, oficiální zdroje politických stran, zprávy a studie a zpětná vazba od klientů.

Všichni respondenti uvedli, že využívají k informování se sociální sítě, což je zajímavé ve spojení s jejich odpověďmi na otázku č. 24, kdy čtyři uvedli, že nevyužívají sociální sítě k projevu svých názorů (a to včetně respondenta č. 4, který je aktivní v několika neziskových organizacích) a jeden z respondentů (respondent č. 2) uvedl, že když sociální sítě k projevu svých politických názorů využil, bylo mu vyhrožováno ze strany opozice. S tím souvisí i vyjádření k otázce číslo 11, kdy se všichni respondenti shodují na tom, že sociální média mají velmi důležitou roli ve sdílení politických názorů a politické mobilizace mladých, jeden z dotazovaných k tomu však dodává (respondent č. 4), že právě protože sociální sítě mají ohromnou sílu jako prostředek mobilizace, jsou využívány málokdy.

Ve věci korupce se respondenti shodují na tom, že existuje, jeden z respondentů si myslí, že korupce předstihla transparentnost (respondentka č. 5), ostatní se domnívají, že úroveň korupce je nízká, zároveň ale někteří uvádí, že může mít závažné následky. Zajímavý je názor respondenta č. 3, že: „*Lidé nemají ani poněti o tom, co státní zaměstnanci dělají, korupce není moc vnímána.*“ Stejný respondent ale také zároveň uvádí, že úroveň korupce je nízká.

Všichni respondenti se shodli na tom, že současný vzdělávací systém mladé dostatečně nepřipravuje k tomu, aby se aktivně účastnili na politickém rozhodování. Problém vidí zejména v systému vzdělávání jako takovém, který potřebuje být reformován. Respondent č. 3 poznamenává, že Kapverdy doposud neviděly mladé lidi v politice, a že to může být otázky zájmů.

Vzhledem k tvrzení Barreta a Pachiho (2019)¹¹³ ohledně ovlivňování externími, jsem zařadila otázku na to, zda rodina ovlivňuje politické názory mladých, tři z respondentů (respondenti č. 2, 4 a 5) odpověděli, že je rodina ovlivnila a rodinní příslušníci s nimi sdílí své názory a přesvědčení, zároveň však mají své vlastní názory a postoje, pouze

¹¹³ Barrett, M., & Pachi, D. (2019). Social and demographic factors linked to youth civic and political engagement. In *Youth Civic and Political Engagement*. Taylor & Francis, dostupné z: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/oa-mono/10.4324/9780429025570-3/social-demographic-factors-linked-youth-civic-political-engagement-barrett-martyn-pachi-dimitra>

jeden respondent (respondent č. 3) nesdílí svoje názory na politiku se svými rodinnými příslušníky.

Na otázku, zda mají respondenti aktivní hlas v rámci komunity a společnosti jsou odpovědi hodně rozporuplné. Jeden z respondentů má pocit, že jeho projev nemusí být vždy správně pochopen (respondent č. 4), další má za to, že může své názory sdílet pouze s přáteli, se kterými má stejné názory (respondentka č. 5), objevil se názor, že je možné být ve společnosti „slyšen“ za využití sociálních médií (respondent č. 3). Respondent č. 2, který se věnuje aktivně rapu a prezentuje se online i přestože se mu v návaznosti na to dostává nechtěných reakcí od „opozice“, má za to, že „jeho hlas slyšen je“. Pokud se podíváme na předchozí odpovědi týkající se sociálních médií, lze to shrnout tak, že tento nástroj má velký potenciál poukázat na problémy ve společnosti a mobilizovat občany, nicméně právě proto se ho spousta lidí bojí využít proti politikům, kteří jsou aktuálně u moci.

Všichni až na jednoho respondenta (respondent č. 1 si myslí, že existuje rovnost) se shodli na tom, že v kapverdské politice neexistuje rovnost mezi muži a ženami, a že ženy jsou v politické sféře zastoupeny málokdy. Podle respondenta č. 2 jsou ale často ženy samotné největšími kritičkami jiných žen, které se pokusí do politiky vstoupit. Zdá se, že vnímání žen jako nepatřících do politiky je ve společnosti zakořeněno tak, že to tak vnímají i mnohé ženy samotné.

Podle většiny respondentů se političtí představitelé nezabývají otázkami důležitými pro mladé lidi. Respondent č. 3 odpovídá, že mladí lidé nejsou cílovou skupinou, vzhledem k tomu, že jsou často nezaměstnaní, neplatí proto daně a málokdy se účastní voleb. Další shodně odpověděli, že se političtí představitelé dostatečně nezajímají o problémy, které se týkají mladých lidí. Podle respondenta č. 4 se zdá, že veřejné politiky a vládní rozhodnutí se často zaměřují spíše na otázky týkající se dospělých a tradičních hospodářských odvětví a opomíjejí klíčové oblasti pro mladé lidi, jako je kvalitní vzdělání, zaměstnanost, možnosti odborné přípravy a politická účast. Podle respondentky č. 5 si političtí představitelé dělají starosti, co se týče otázek týkajících se mladých lidí, protože mladí lidé se v dnešní době nevyvíjejí tolik jako dřív a nedostatek prostředků, které by mladým lidem pomohly více se rozvíjet v oblasti

vzdělávání, také nepomáhá, spousta mladých lidí je bez práce, nedostatek vzdělání je znepokojující.

Dva z pěti respondentů (respondenti č. 4 a 5) se domnívají, že neziskové organizace na Kapverdách hrají důležitou úlohu, a to zejména suplování vládní podpory v některých otázkách, kterými se stát nezabývá tak, jak by měl, jeden si naopak myslí, že by se aktivity neziskových organizací měly více přizpůsobit tomu, co společnost skutečně potřebuje (respondent č. 2), zbylí dva respondenti uvedli, že nejsou obeznámeni s aktivitami neziskových organizací.

Ohledně otázky na to, co by vláda mohla udělat pro zvýšení politické participace mladých se respondenti shodují na tom, že vláda by nějaké kroky za tímto) cílem podniknout mohla. Respondenti se domnívají, že vláda by mohla mladé více podporovat, přičemž někteří uvádějí prostřednictvím naslouchání mladých, někteří uvádí přímo poskytnutím finanční podpory. Pouze dva z respondentů (respondenti č. 2 a 5) se zúčastnili mládežnického hnutí s politickým významem, tři další respondenti s tím nemají žádnou zkušenost. Oba dva respondenti, kteří mají zkušenost s účastí na politickém hnutí, hodnotí tuto zkušenost velmi kladně a shledávají ji užitečnou pro jejich budoucnost.

Ptala jsem se, co by podle respondentů vedlo k posílení demokracie na Kapverdách a zde odpovědi tří respondentů shodovaly v tom, že je zapotřebí více otevřené diskuze, jeden z respondentů uvedl, že je zapotřebí větší otevřenost ve společnosti celkově, což lze považovat za částečnou shodu v názorech.

Ze strukturovaných rozhovorů vyplynulo, že respondenti nemají moc ve zvyku své politické názory sdílet, stejně tak i někteří dotazovaní v dotazníkovém šetření odpovídali, že se politickým diskuzím vyhýbají. Na mladších respondentech je vidět, že u další generace už dochází ke změně, nejspíše díky různým workshopům a kampaním. Vzhledem k tomu, že spousta mladých lidí své politické názory nesdílí, je těžké ověřit teorie Barretta a Pachi (2019), že vrstevníci, organizace a jiné skupiny, jejichž jsou mladí součástí, budou mít vliv na jejich politické rozhodování. Celková větší otevřenost ve společnosti by jistě přispěla ke zdravější výměně názorů bez zbytečných obav.

Další potom dodává, že je ve společnosti zapotřebí více rovnosti, jiný uvádí, že je potřeba více příležitostí, méně egoismu, méně korupce.

K dalším odpovědím patří loajalita a respekt ke společnosti jako takové či skončení se snahou aplikovat slepě systém portugalského práva, aniž by byl přizpůsoben lokálním podmínkám.

Nejmladší z respondentů k této otázce odpověděl, že jako člen nové generace cítí odpovědnost za udržení a zlepšení demokratického systému země.

K otázce, zda se cítili někdy být odrazováni od toho, aby se zapojovali do politiky respondent č. 2 odpověděl, že ano, a to když byl zastrašován společensky i ekonomicky poté, co strana, kterou ve volbách podpořil prohrála volby. Respondentka č. 5 uvádí, že se cítí odrazena od účasti na politice z důvodu korupce a nedostatku transparentnosti v politice.

I nejmladší z respondentů (respondent č. 4) říká, že se cítí odrazován zapojovat se do politického dění, a to z důvodu nedůvěry v politiky obecně a kvůli toxickému politickému prostředí.

Respondent č. 3 jako jediný z respondentů tvrdí, že odrazován nikdy nebyl, zároveň jako důvod uvádí, že se nikdy politicky zapojovat nechtěl.

Dále jsem se ptala na roli mladých v politické budoucnosti země, tři z respondentů respondenti č. 1, 2 a 4) odpověděli ve smyslu, že jako nová generace cítí velkou zodpovědnost za budoucnost země, respondent č. 3 říká, že starší generace by měly dát prostor generacím mladším, nicméně zároveň dodává, že změna systému nastane tak jako tak, až starší generace „vymřou“. Respondentka č. 5 pak říká, že pokud nenastanou zásadnější změny v systému, mladé v budoucnu nečeká nic dobrého. Stejně jako u většiny otázek se tak mísí pesimistický postoj k současnému systému řízenému starší generací politiků a pocit odpovědnosti do budoucna za generaci vlastní.

Na to, zda se respondenti zapojili do politické kampaně online či do protestů všech pět dotazovaných odpovědělo, že nikoliv, pouze respondent č. 4 uvedl, že takové kampaně a protesty sleduje a považuje je za důležité, přestože sám se nikdy

neúčastnil. Respondent č. 2 si myslí, že takové akce nakonec nevedou k ničemu, respondentka č. 5 uvedla, že ne všechny protesty či manifestace jsou brány vážně.

Stejně tak ohledně významu protestů se názory různí, dva respondenti uvedli, že protesty nepřinášejí výsledky, jeden respondent uvedl, že záleží na druhu protestu, na což navázal podrobněji respondent č. 4 tím, že aby měly protesty význam, měly by podle něj být adekvátně organizované, měly by mít jasně dané cíle, a mělo by existovat kontinuální zapojení se do občanské společnosti – poté podle tohoto respondenta budou mít takové akce potenciál upozornit na palčivé otázky ve společnosti.

Na otázku, jaký význam má umění v kapverdské politice respondenti č. 2 a 4 odpověděli, že značný, přičemž jeden z respondentů poukázal na význam hudby a pouličního malířství při prosazování práv marginalizovaných skupin, inspirování ke změně a sjednocování národní identity, respondent č. 3 naopak poukázal na negativní aspekt vlivu umění, a to jeho využívání při politické propagandě, k čemuž se přikládá i respondent č. 2, když říká, že umění je často ignorované anebo naopak zneužívané k politickým cílům. Respondentka č. 5 pak uvádí, že podle ní umění určitě význam má ve společnosti jako takové, ale neví jak konkrétně v politice.

Má další otázka směřovala na existenci a význam tzv. „grassroots“ (česky někdy také „hnutí zdola“) v kapverdské společnosti. Tři z respondentů (respondenti č. 2, 4 a 5) se domnívají, že taková hnutí význam v kapverdské společnosti mají. Dle respondenta č. 4: *„občanská hnutí mají na kapverdskou politiku významný vliv. Mobilizují místní komunity, podporují účast občanů a mohou ovlivňovat veřejnou politiku prosazováním sociálních a ekonomických změn.“* Respondent č. 1 se domnívá, že hnutí zdola význam mívala, ale dnes už tomu tak není a poslední respondent (respondent č. 3) říká, že o takových hnutích nikdy neslyšel.

K otázce na to, jaký význam má rap a tzv. „urban music“ na politické uvědomění mladých lidí, jeden z respondentů (respondent č. 2) odpovídá, že má velký vliv, a že on sám je využívá k vyjádření svých názorů a preferencí. Respondent č. 4 říká, že v rapu a urban music vidí *„vliv na politické uvědomění mladých lidí na Kapverdách, na řešení otázek nerovnosti a nespravedlnosti a na podporu*

kritického a aktivního zapojení do sociálních a politických otázek“. Respondent č. 1 říká, že: *„Hraje důležitou roli při formování myšlení mladých lidí, a pokud je prováděna dobře, může mít obrovský vliv.“*

Respondentka č. 5 říká, že podle ní rap a urban music mají velký vliv na mladé lidi, protože hodně mluví o tom, jakým způsobem je společnost řízena. Říká také, že mladí lidé jsou již více otevření tomu, jak se vyvíjí politická situace v zemi.

Respondent č. 3 uvedl, že mladí lidé mají rádi rap, ale spíše se přiklání k textům, které jsou proti systémové a že když politici se v předvolebním období snaží lidem pouštět svou placenou hudbu, je to bráno jako spíše jako urážka posluchačů, jako snaha si je koupit.

Zároveň všichni respondenti byli schopní vyjmenovat hned několik raperů, kteří se věnují ve své tvorbě politickým otázkám.

Na otázku, jaký je názor respondentů na úlohu rapu jakožto nástroje politické a sociální mobilizace tři respondenti (respondenti č. 2, 4 a 5) odpovídají, že: Je významným nástrojem politické a sociální mobilizace všech obyvatel, zejména mladých lidí, texty často odrážejí realitu, kterou zažívají komunity, a přímo a úderně se zabývají sociálními, politickými a ekonomickými problémy. Respondent č. 3 si myslí, že je rap nástrojem s velikou silou, ale v dnešní podobě je často zneužíván k politické propagaci a to lidi často uráží. Respondent č. 1 uvádí, že pokud je mladým nějaký raper sympatický, je možné, že pak budou podporovat jeho názory.

V návaznosti na to jsem se dále ptala, zda a jak může pomoci zvýšit politickou účast mladých lidí. Respondenti odpovídali, že může, a to tehdy, když poukazuje na problémy a otevírá prostor pro debatu a výměnu názorů, může v mladých vzbudit nový zájem o politické otázky a motivovat je k účasti na debatách, volbách a občanských aktivitách. Respondent č. 1 uvedl, že by se mladí mohli připojit ke zpěvákům a provést revoluci v politice. Všichni respondenti u této otázky souhlasí s tím, že rap může pozitivně ovlivnit politickou participaci mladých.

Poslední otázka pak zněla: *“Zúčastnili jste se někdy hudebních nebo kulturních akcí, na kterých se diskutovalo nebo prezentovala politická témata? Jaká to byla zkušenost?“*

Respondent č. 2 odpověděl, že:“ *Ano, zúčastnil jsem se jich a byly vynikající. Hodně jsem se naučil a mohl jsem se vyjádřit a setkat se s lidmi, kteří mají stejný cíl.*“

Další čtyři respondenti odpověděli, že se takových akcí nezúčastnili a jeden vyjádřil pochybnost o tom, zda vůbec takové akce na Kapverdách probíhají.

Závěrem lze říci, že rozhovory potvrzují onu tvrzenou různorodost kapverdské společnosti, kdy často najdeme spoustu rozličných názorů. O to zajímavější pak ale je, že v některých otázkách se respondenti zcela shodují, a to zejména v otázkách diskriminace žen, využívání sociálních sítí ke sdílení politických názorů (respektive jejich nevyužívání z obavy být pronásledován) a potenciálu rapu jakožto nástroje politické participace.

Jako nejoblíbenější rapeři se ve všech skupinách nejvíce objevovali PCC, Jap Pires a Helio Batalha.

PCC¹¹⁴, který pochází z Assomady, je mezi kapverdskou mládeží velmi oblíbený díky svým textům, které se zaměřují na sociální problémy, jako například písnička „*Zneužívání moci*“ a násilí ze strany policejních složek, zejména vůči mladým lidem na Kapverdách.

Jeho texty odrážejí nespravedlnosti ze strany úřadů, mezinárodní rasismus a další sociální problémy.

Na YouTube má PCC statisíce zhlédnuté klipů běžně, u některých klipů i více než milion. Na rozdíl od rapperů zmiňovaných v práci Pachihho a Barretta (2019)¹¹⁵, kteří analyzovali texty několika písní Jay-Z a Tupaca a došli k závěru, že tito dva rapeři v jejich textech viděli společnost jako negativní a s nemožností změny či velkou námahou k dosažení změny, PCC ve svých textech volá po změně a aktivitě.

Jap Pires není tak radikálně zaměřený jen na společenská témata, a pokud je, víceméně si tak nějak stěžuje, nicméně ve spojení s dalšími, jako například s Edyoungem Lenonem¹¹⁶, pokud se účastní nějaké spolupráce, také vyzývá k rezistenci.

¹¹⁴ PCC - Djess prendel ft Djeison Lumi (Official Music Video) (youtube.com)

¹¹⁵ Barrett, M., & Pachi, D. (2019). Social and demographic factors linked to youth civic and political engagement. In *Youth Civic and Political Engagement*. Taylor & Francis, str. 66.

¹¹⁶ Edyoung Lennon - Jap Pires - John Rikinho - Poder de Palavra (Gala 25 anos RTP) (youtube.com)

Hélio Batalha je kapverdský rapper známý svými texty zaměřenými na sociální problémy, nespravedlnost a životní podmínky na Kapverdách. Jeho hudba reflektuje každodenní realitu, chudobu, nezaměstnanost a korupci. Zpívá o násilí, kriminalitě, kulturní identitě a hrdosti na své kořeny, což mu získává oblibu mezi mladými lidmi, kteří se ztotožňují s jeho poselstvím a touhou po změně.

Všichni tři nejoblíbenější rapeři tedy skutečně ve svých textech a poselstvích odráží přání mladé generace, tedy touhu po změně, zejména po spravedlivější společnosti.

Závěr

Při zkoumání různých definic politické participace a vývoje pojetí tohoto pojmu v čase, je velmi snadné dojít k závěru, že politická participace může dnes být v podstatě cokoliv. I příspěvek na sociálních médiích či rapová písnička mohou být způsobem, jak vyjádřit svůj politický názor a zároveň za určitých podmínek mohou mít potenciál k tomu, aby měly skutečný dopad či alespoň zanechali viditelnou stopu v občanské společnosti. Nicméně ne každý projev názoru na politickou situaci je občanskou participací. Ve své práci jsem došla k závěru, že občanská participace by měla být cílená, tedy abychom mohli něco nazývat politická participace, za daným činem by měla být vůle sdělit svůj názor, vyjádřit své myšlenky, pochybnosti či nesouhlas, s cílem účastnit se občanského a politického života a tento nějakým způsobem ovlivnit. Ne každé takové jednání bude mít skutečný dopad, ten závisí nejen na způsobu a dosahu projevu člověka, ale i na tom, jak tento bude přijat společností v daných časových, geografických a jiných podmínkách. Stejně tak neúmyslné jednání či jednání nemající za cíl účastnit se politického či sociálního života může tento ovlivnit mimovolně. Pokud se pokusím tuto teorii aplikovat na konvenční politickou participaci, jakou je klasicky vhození volebního lístku do urny – ne pokaždé můj hlas bude mít nějaký dopad na výsledek voleb, a ne pokaždé mi umožní dosáhnout mých cílů či mnou vytoužených změn. Stejně tak v nekonvenční politické participaci bychom tak měli sledovat, jaký je zájem jednotlivce a co svým jednáním sleduje.

Pokud tuto definici aplikujeme na chování mladých lidí v současné společnosti, objevíme spoustu netradičních a kreativních způsobů, jakým se tyto podílí na utváření politického a sociálního života. Podle mnou citovaných autorů, například Aleidy M. Borges (2019)¹¹⁷ nebo Pippy Norris (2002)¹¹⁸, mladí lidé často dávají přednost nekonvenčním způsobům politické participace. Shodu u mnohých autorů najdeme v tom, že příčinu odklonu mladších generací od konvenčních forem politické participace vidí v nedůvěře mladých lidí v instituce, způsobené většinou špatnou

¹¹⁷ Borges, Aleida Mendes. (2019). Youth and Politics: Is there space for youth in Cabo-Verdean Politics?. *Journal of Cape Verdean Studies*, 4(1), 75-91. Available at: <https://vc.bridgew.edu/jcvsvol4/iss1/6>

¹¹⁸ Norris, P. (2002). *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. New York: Cambridge University Press, kapitola 10.

zkušeností s institucemi, či celkovým negativním pohledem na jejich fungování, tedy tím, že instituce nejsou schopné zajistit mladým lidem dostatek prostoru a podpory k tomu, aby tito bránili svá práva a prosazovali svoje názory. Mladí lidé tak často vyhledávají způsoby vyjádření svých názorů či zapojení se, které jim dávají pocit, že jim někdo naslouchá, tedy pocit větší efektivity.

Globalizace a rychlý vývoj technologií umožňují kontinuální vznik nových způsobů, jakým lze projevit svůj názor a sdílet ho s ostatními. Dostupnost internetu a sociálních sítí přesouvá pozornost mladých do online prostoru, kde se mnohdy zdá snazší projevit svůj názor a najít skupiny podobně smýšlejících lidí či získat nějaký feedback v podobě reakcí ostatních uživatelů.

Stejně jako v globálním měřítku se i na Kapverdách setkáváme s velkou invencí ohledně toho, jak projevovat a sdílet svoje (nejen) politické názory. Nicméně ani konvenční způsoby politické participace mladých nebyly zcela zavrženy.

Z výsledku zkoumání Afrobarometru můžeme vidět, že volební účast mladých na Kapverdách odpovídá procentuálně průměrné až vyšší volební účasti v demokratických zemích. Je pravdou, že volební účast starších generací Kapverd'anů je ještě vyšší, nicméně v rámci globálního porovnání procentuální volební účasti v demokratických zemích, rozhodně nelze dojít k závěru, že by se mladí Kapverd'ané neúčastnili voleb, a tedy nevyužívali i konvenčních prostředků politické participace.

Stejně tak i z mých dotazníků vyplynulo, že se mnozí mladí lidé voleb účastní pravidelně a považují je za důležité. Mnohokrát se tak děje navzdory určitému politickému skepticizmu a nedůvěře v to, že jejich hlas skutečně něco změní. V mnohých dotaznicích jsem se setkala s tím, že daná osoba uvedla, že se se voleb účastní, a že chápe svoji roli ve volebním procesu, ale zároveň pak uvedla, že si není jistá skutečným vlivem takového hlasování či dokonce nevěří tomu, že by hlasy mladých lidí mohli něco změnit.

Procentuálně 85 % z dotazovaných studentů střední školy věří, že volební právo je důležité, ze studentů univerzity 69 % volí vždy, 90 % dohromady alespoň v nějakých volbách, z mladých pracujících vždy volí 44 % a dalších 20 % volí alespoň v nějakých volbách, celkově tedy 64 % se účastní alespoň nějakých voleb. Čistě

hypoteticky na tomto vzorku by nám vyšla účast 56 % v každých volbách a 77 % alespoň v nějakých volbách. Výsledek je tedy spíše pozitivní.

Celkově z provedeného dotazníkového šetření a strukturovaných rozhovorů vyplývá, že většina mladých lidí se účastní voleb a má zájem na tom, aby bylo dosaženo politických změn. Teze o tom, že se mladí Kapverdáné nebudou účastnit prostřednictvím forem konvenční účasti, se tedy nepotvrzuje. Přestože se setkáváme s určitým skepticismem ohledně dopadu volebního hlasování či obecně projevů politických názorů mladší generace, většina dotazovaných uvedla, že se voleb účastní, a věří v důležitost politických stran.

Způsoby nekonvenční politické participace jsou na Kapverdách kreativní. Zejména ve skupině mladých pracujících se ukázala vysoká účast na kampaních a demonstracích. Jedním z Kapverdánům nejbližších způsobů vyjádření jejich identity, postojů a názorů, je hudba, a u mladých nejčastěji hudba rapová. Již od doby státu jedné strany byl rap způsobem, jakým vyjádřit svoje politické postoje. Rapová scéna na Kapverdách je velmi široká a rozmanitá a najdeme zde rapery působící již od 80. let, ale i neustále nově vznikající rapové hvězdy.

Je velmi těžké objevit mezi mladými lidmi někoho, kdo by neměl oblíbeného rapera.

V mém dotazníkovém průzkumu se ukázalo, že bez ohledu na různé skupiny mladých lidí, ať už věkem nebo společenským postavením, převážná většina mladých poslouchá kapverdský rap a má nějakého svého oblíbence. Stejně tak většina dotazovaných vidí v rapu jakési společenské poselství a má za to, že rap je úzce spojený s politikou a sociálními tématy.

Naopak poměrně překvapivým zjištěním v oblasti využití nekonvenčních způsobů politické participace bylo, že využití sociálních médií není až zase tak běžnou záležitostí a dle informací získaných v podrobnějších rozvorech tomu tak je částečně z obavy z konfrontace či pronásledování ze strany osob nacházejících se momentálně u moci. Paradoxně se tak bude jednat o nástroje nekonvenční politické participace, který podle obecného mínění má velký dopad, nicméně právě proto není běžně využíván. Respondenti vypověděli, že politické strany sociální média k ovlivnění a mobilizaci občanů využívají a v podstatě všichni si byli vědomi potenciální síly sociálních médií jakožto nástroje politické participace.

Teze, že *Mladí Kapverdáné vidí rapovou hudbu jako způsob vyjádření jejich identity a politických přesvědčení a věří, že rap může ovlivnit občanskou společnost* se tedy potvrzuje, nicméně u teze předpokládající, že se mladí Kapverdáné účastní na politickém dění především nekonvenčními způsoby participace bude záležet na dalších okolnostech. Celkově se zdá, že i v rámci mladé generace s věkem či pracovním zapojením stoupá skepticismus, co se týče efektivnosti konvenčních metod politické participace.

Teze předpokládající, že *Mladí Kapverdáné nedůvěřují politickým institucím* se pak ukazuje jako pravdivá jak v dotazníkovém šetření, tak i v rozhovorech, čímž se potvrzují Limovi¹¹⁹ závěry o tom, že v zemi existuje velká nedůvěra k politickým institucím ze strany mladých. Stejně tak se potvrdilo i že naprostá většina z respondentů nepřísluší k žádné politické straně. Ze strukturovaných rozhovorů lze pak lépe vidět vysvětlení spojení některých voleb odpovědí v dotaznících, kdy tytéž osoby uznávají, že volby jsou důležité a mladí lidé mají důležitou roli ve společnosti do budoucna, sami se však voleb potom nezúčastní. Dle strukturovaných rozhovorů je zcela běžné, že vedle sebe existují touha chuť něco změnit a podílet se na lepší budoucnosti, současně s demotivací způsobenou špatnou zkušeností v minulosti či celkovým společenským vnímáním politické situace jako převážně nezměnitelné.

Mladí lidé na Kapverdách nedůvěřují politickým institucím, často jsou skeptičtí k možnosti změny společenského nastavení, mnohokrát mají pocit, že vyjadřovat jejich názor nemá vůbec žádný smysl, protože mu buď nebude nasloucháno nebo za to budou potrestáni.

Přes oficiálně nízkou úroveň korupce mnozí z respondentů zmiňují problémy s korupcí spojené, s tím související nesprávné hospodaření se státními prostředky a dávání přednosti osobám, jež jsou nějak propojeny s vládnoucí politickou silou.

Mnozí vyjádřili též obavy ze zapojování se do politických debat, často sdílejí svoje názory veřejně jen se svými přáteli, co mají stejné názory.

¹¹⁹ Varela, A., & Lima, R. W. (2014). Esferas (ocultas) de participação política dos jovens na cidade da Praia, Cabo Verde: do político ao parapolítico. *Revista Debates*, 8(2).

Celkově z průzkumu vyplývá velká nedůvěra a obavy, zda mladí lidé mají svoje místo ve společnosti, zda mohou něco změnit, zda se přístup politického nastavení upřednostňující zavedené kádry někdy změní. Zároveň však vidíme velké přesvědčení o tom, že mladá generace je důležitá, volební účast je důležitá a je třeba se aktivně podílet na společnosti. Někteří se projevují prostřednictvím rapu nebo se účastní na společnosti prostřednictvím neziskových organizací, někteří i využívají sociální média navzdory velkým obavám z toho, že za to budou pronásledováni.

Odpovědi týkající se úrovně politické participace, tedy způsobů a rozsahu zapojení se, se různí a celkově ukazují, že společnost je hodně diverzifikovaná. Jako diverzifikovanou společnost vidí i mnozí respondenti, někteří uvedli, že je zapotřebí společnost sjednotit a vytvořit v ní větší pocit sounáležitosti.

V rámci strukturovaných dotazníků jsem nezaznamenala žádné zásadní rozdíly mezi odpověďmi mužů a ženy. Respondent, který se odlišoval od ostatních o něco více, byl respondent č. 1, u kterého toto může být dán tím, že celý život žije na venkově a nedostává se moc do styku s městskou kulturou. Je však třeba zároveň poznamenat, že celkový počet pěti respondentů u strukturovaných rozhovorů je jen malým vzorkem kapverdské společnosti a určitě by stálo za to vyzpovídat více lidí a vytvořit například skupiny podle toho, kde žijí.

Společné body, které najdeme prakticky u všech respondentů, jsou přesvědčení o tom, že na Kapverdách existuje neoficiální monopol vládnoucí strany, že mladým není moc nasloucháno. Dále se respondenti také shodovali v tom, že existuje diskriminace vůči ženám v politice, a že otázka ekonomického rozvoje a s tím související (ne)zaměstnanosti by měla být řešena efektivněji.

Ve skupině studentů univerzity se ukázal o něco vyšší zájem o politickou participaci než ve skupině mladých pracujících, kteří většinou vysokoškolské vzdělání neměli, zároveň ale kromě vzdělání je odlišuje i věk, kdy u skupiny mladých pracujících se průzkumu účastnili i o něco málo starší lidé.

I v případě dotazníkového šetření i v případě strukturovaných rozhovorů se ukázalo, že největší zájem o zapojení se mají nejmladší respondenti. Otázkou je, zda je tento výsledek způsoben tím, že tito respondenti vzhledem k jejich věku prozatím nemají tolik negativních zkušeností a nestihli na politickou situaci zanevřít anebo

zda skutečně dochází k postupné změně ve společnosti, kdy nové generace mohou být vždy o něco otevřenější a informovanější ve věci politických otázek, což by mohlo skutečně přinést větší zapojení. Předmětem dalšího zkoumání, které už není součástí mojí práce tak může být například teze, že s každou další generací mladých v demokratické společnosti, se tato společnost stává otevřenější.

Další otázkou hodnou samostatného zkoumání je politická participace žen a pohled na ni v rámci kapverdské společnosti napříč generacemi.

Reference

- Adebayo, J. O. (2018). GERONTOCRACY IN AFRICAN POLITICS. *Journal of african ELEctions*, 140.
- Baker, B. (2006). Cape Verde: The most democratic nation in Africa? *The Journal of Modern African Studies*, 44(4), 493-511.
- Barnes, S. H. a Kaase, M., eds. (1979). *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Barrett, M., & Pachi, D. (2019). Social and demographic factors linked to youth civic and political engagement. In *Youth Civic and Political Engagement*. Taylor & Francis.
- Barros, C. (2022). Revisiting State-Building and the Challenges of Democracy in Cape Verde. *Economic Growth and Democracy in Post-Colonial Africa: Cabo Verde, Small States, and the World Economy*, 37-45.
- Bernardino, S., Santos, J. F., & Soares, M. (2017). Contribution of social entrepreneurship to the development of cabo verde: an exploratory study. *International Journal of Innovation*, 5(1), 132-155.
- Borges, Aleida Mendes. (2019). Youth and Politics: Is there space for youth in Cabo-Verdean Politics?. *Journal of Cape Verdean Studies*, 4(1), 75-91. Available at: <https://vc.bridgew.edu/jcvs/vol4/iss1/6>
- Bogdan, M. (2000). The Law of the Republic of Cape Verde after 25 Years of Independence. *Journal of African Law*, 44(1), 91. <http://www.jstor.org/stable/1587440>
- Bosch Tanja (2016): Twitter activism and youth in South Africa: the case of #RhodesMustFall, *Information, Communication & Society*, DOI: 10.1080/1369118X.2016.1162829

- Budge, I. (1981). *Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies*. By Samuel H. Barnes, Max Kaase and Associates. (Beverly Hills, Calif.: Sage Publications, 1979. Pp. 609.). *American Political Science Review*, 75(1), 221-222. doi:10.2307/1962222
- Bumsoo Kim & Jennifer Hoewe (2020) Developing contemporary factors of political participation, *The Social Science Journal*, DOI: 10.1080/03623319.2020.1782641
- Christina Ruess, Christian Pieter Hoffmann, Shelley Boulianne & Katharina Heger (2023) Online political participation: the evolution of a concept, *Information, Communication & Society*, 26:8, 1495-1512, DOI: 10.1080/1369118X.2021.2013919
- Clemente-Kersten, Ana Catarina, 'Cape Verde', in Dieter Nohlen, Bernard Thibaut, and Michael Krennerich (eds), (1999) *Elections in Africa: A Data Handbook* (Oxford, 1999; online edn, Oxford Academic, 1 Nov. 2003)
- Davidson B.(2017): *No Fist Is Big Enough to Hide the Sky: The Liberation of Guinea-Bissau and Cape Verde, 1963-74* (druhý dotisk). Bloomsbury Publishing.
- Deželan, T. (2023). Young people's participation in European democratic processes. *European Parliament's Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs*, str. 17
- Dubová, J. (2021). *Mladí lidé v politických stranách a participace mladých lidí na veřejném životě v ČR*.
- Evans, J. A. J. (2004). *Voters & Voting: An Introduction*. London: Sage Publications.
- Évora, R. (2022). *The Political System, the Transition to Democracy, and the Challenges of Democratic Consolidation in Cabo Verde*. *Economic Growth and Democracy in Post-Colonial Africa: Cabo Verde, Small States, and the World Economy*, 127.

- Évora, R. (2021). The Effects of the Closed List on Representation by Gender, Political Participation, and Civil Society in Cape Verde's Democratic Regime. *Cabo Verdean Women Writing Remembrance, Resistance, and Revolution: Kriolas Poderozas*, 92.
- Fernandes M., Sousa N.: DA CIDADANIA, O. E. ESTUDO SOBRE O XERCÍCIO DA CIDADANIA EM SAÚDE EM CABO VERDE, Rozvojový program OSN 2022.
- Helgesson, K. (2013). Passing" the message" in Cape Verde-A minor field study of domestic violence against women in Cape Verde.
- Honwana, A. M. (2012). The time of youth: Work, social change, and politics in Africa. Sterling, VA: Kumarian Press.
- Honwana, A. (2014). Youth, waithood, and protest movements in Africa. In *African Dynamics in a Multipolar World: 5th European Conference on African Studies—Conference Proceedings* (pp. 2428-2447). Centro de Estudos Internacionais do Instituto Universitário de Lisboa (ISCTE-IUL).
- Huntington, Samuel P. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Oklahoma: University of Oklahoma Press.
- Keese, A. (2007). The Role of Cape Verdeans in War Mobilization and War Prevention in Portugal's African Empire, 1955-1965. *The International Journal of African Historical Studies*, 40(3), str. 497-511.
- Kura, S. Y. B., Shehu, M., Ladan, M. U., & Africa, Y. (2023). Youth Political Participation in Sokoto: Breaking the Stronghold and Creating Pathways.
- Lima, R. W.(2015) *From Gangs to Street Organizations: Armed Youth Groups and the Building of a Culture of Resistance*.
- Lima, R. W. (2012). Rappers cabo-verdianos e participação política juvenil. *Revista Tomo*, (21), 263-294.
- Lipenga Jr, K. (2022). Verses of Youth Political Participation. In *Rap Music and the Youth in Malawi: Reppin'the Flames* (pp. 63-94). Cham: Springer International Publishing.

- Maganga, T. (2020). Youth demonstrations and their impact on political change and development in Africa. *Conflict Trends*, 2020(2), 28-35.
- Mendes Borges, A. C. (2020). Youth Agency in Civic Education: Contemporary Perspectives from Cabo Verde. *Societies*, 10(3), 53.
- Milbrath, L.W. (1981). Political Participation. In: Long, S.L. (eds) *The Handbook of Political Behavior*. Springer, Boston, MA. dostupné na: <https://doi.org/10.1007/978-1-4684-3878-9>
- Norris, P. (2002). *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. New York: Cambridge University Press.
- Passini, S. (2012). The facebook and Twitter revolutions: Active participation in the 21st century. *Human Affairs*, 22(3), 301-312. <https://doi.org/10.2478/s13374-012-0025-0>.
- Omotayo, F., & Folorunso, M. B. . (2020). Use of Social Media for Political Participation by Youths . *JeDEM - EJournal of EDemocracy and Open Government*, 12(1), 132–157.
- Pickard, Sarah. 2015. Trying to Turn up the Turnout: Youth Wings and the Youth Vote in the 2015 General Election. In: *Revue Française de Civilisation Britannique*.
- Salgado, S. (2016). Political participation, alternative media and citizen journalism in Lusophone Africa. In *Participatory Politics and Citizen Journalism in a Networked Africa: A Connected Continent* (pp. 187-201). London: Palgrave Macmillan UK.
- Sieber, T. (2005). Popular music and cultural identity in the Cape Verdean post-colonial diaspora. *Etnográfica. Revista do Centro em Rede de Investigação em Antropologia*, 9(1)), 123-148.
- Sithole, T. (2012). Fela Kuti and the oppositional lyrical power. *Muziki*, 9(1), 1–12. <https://doi.org/10.1080/18125980.2012.737101>
- Stasik, M., Hänsch, V., & Mains, D. (2020). Temporalities of waiting in Africa. *Critical African Studies*, 12(1), 1-9.

- Stolle, D., Hooghe M., Micheletti M. (2005). Politics in the Supermarket: Political Consumerism as a Form of Political Participation. In: *International Political Science Review*. 26(3), 245-269.
- Street, J., Hague, S., & Savigny, H. (2008). Playing to the Crowd: The Role of Music and Musicians in Political Participation. *The British Journal of Politics and International Relations*, 10(2), 269-285. <https://doi.org/10.1111/j.1467-856x.2007.00299.x>
- Tambe, E. B., & Kopacheva, E. (2023). Age and political participation in Africa's electoral regimes. *Representation*, 1-19.
- Theocharis, Y., & Van Deth, J. W. (2017). *Political participation in a changing world: Conceptual and empirical challenges in the study of citizen engagement*. Routledge.
- Tolentino, A. C. (2022). Cabo Verde in the World. *Economic Growth and Democracy in Post-Colonial Africa: Cabo Verde, Small States, and the World Economy*, 73.
- Varela, A., & Lima, R. W. (2014). Esferas (ocultas) de participação política dos jovens na cidade da Praia, Cabo Verde: do político ao parapolítico. *Revista Debates*, 8(2).
- Verba, S., N. Nie, and J. Kim (1978) *Participation and Political Equality: A Seven-Nation Comparison*. New York: Cambridge University Press.
- Vráblíková, K. (2008). Political Participation—Concepts and Theories. *Czech Journal of Political Science/Politologický časopis*, (4).
- Wang, V., Muriaas, R. L., & Bauer, G. (2023). Funding demands and gender in political recruitment: What parties do in Cabo Verde and Ghana. *International Political Science Review*, 44(1), 77-90.

Seznam příloh

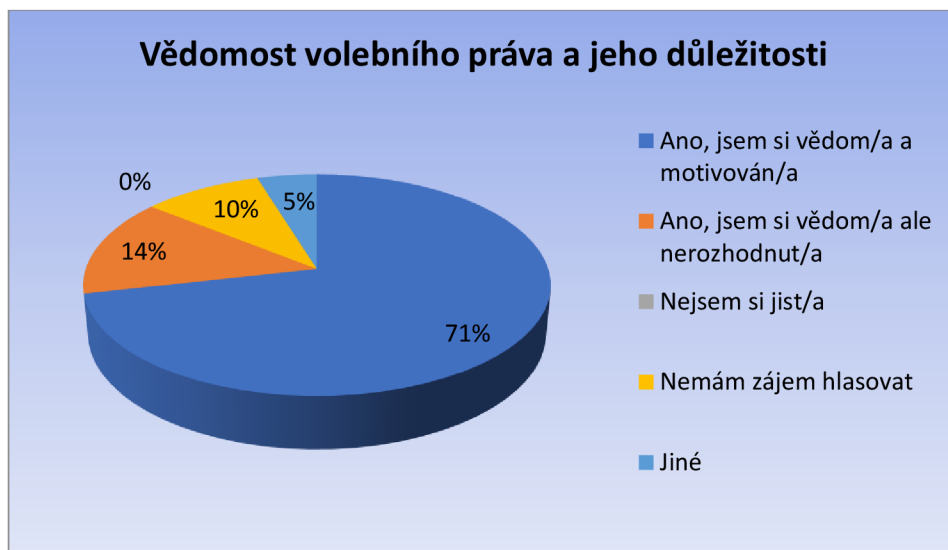
Příloha 1: Dotazník o politické aktivitě a vnímání volebního procesu mezi studenty posledního ročníku střední školy	I
Příloha 2: Dotazník o politické aktivitě studentů univerzit	X
Příloha 3: Dotazník o politické aktivitě a vnímání politiky mezi mladými pracujícími.....	XIX
Příloha 4: Strukturované rozhovory – přepisy s překladem do češtiny	XXVIII
Příloha 5: Respondent č. 2	XXXIV
Příloha 6: Respondent č. 3	XLI
Příloha 7: Respondent č. 4	XLIX
Příloha 8: Respondent č. 5	LIX

Přílohy

Příloha 1: Dotazník o politické aktivitě a vnímání volebního procesu mezi studenty posledního ročníku střední školy

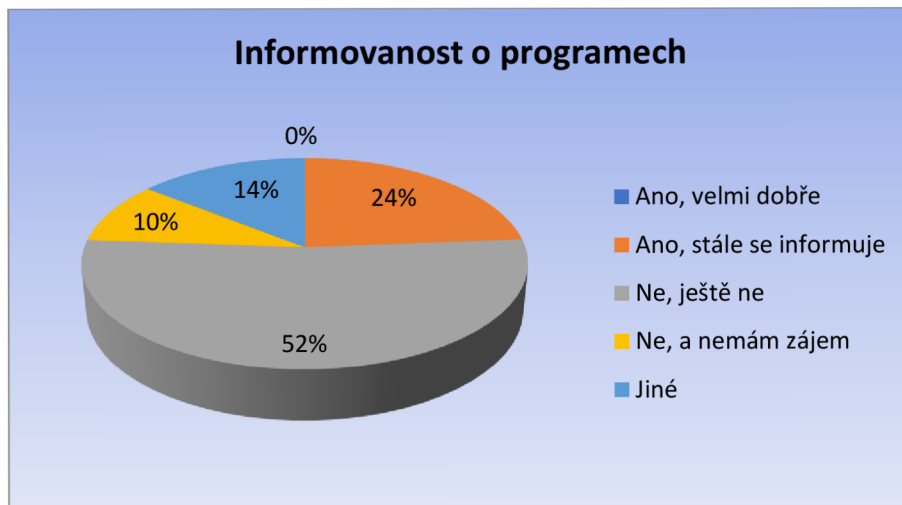
(dotazník vyplnilo celkem 21 respondentů)

- 1) Jste si vědom(a) svého volebního práva a důležitosti tohoto práva?**
- a) Ano, jsem plně si toho vědom(a) a jsem motivován(a) hlasovat.
 - b) Ano, jsem si vědom(a), ale ještě nejsem rozhodnut(a), zda budu hlasovat.
 - c) Nejsem si jist(a) svým volebním právem.
 - d) Nemám zájem hlasovat.
 - e) Jiné (uved'te).

2) Už jste se informoval(a) o politických stranách a jejich programech?

- a) Ano, informoval(a) jsem se a jsem dobře informován(a) o politických stranách.
- b) Ano, informoval(a) jsem se, ale stále se informuji.
- c) Ne, ještě jsem se neinformoval(a), ale hodlám tak učinit před volbami.
- d) Ne, nemám zájem se informovat o politických stranách.
- e) Jiné (uved'te).

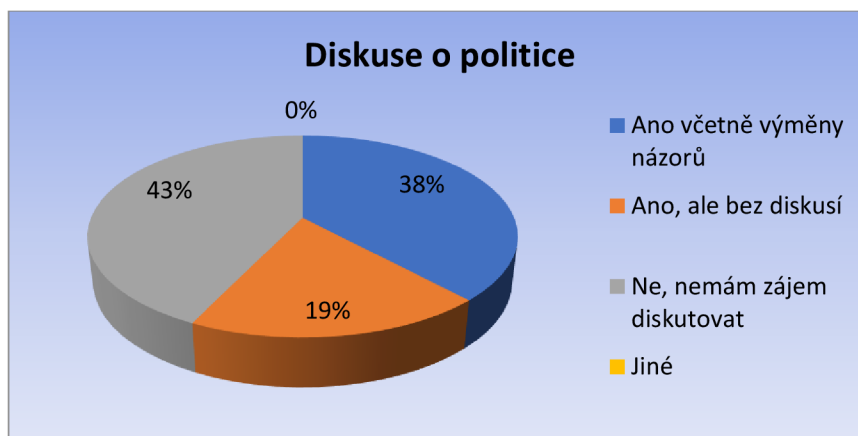
3) Které politické otázky jsou pro vás nejdůležitější a mohou ovlivnit vaši volbu?

- a) Ekonomika a zaměstnanost.
- b) Vzdělání a politika pro studenty.
- c) Životní prostředí a udržitelnost.
- d) Zdraví a blahobyt.
- e) Jiné otázky (uved'te).

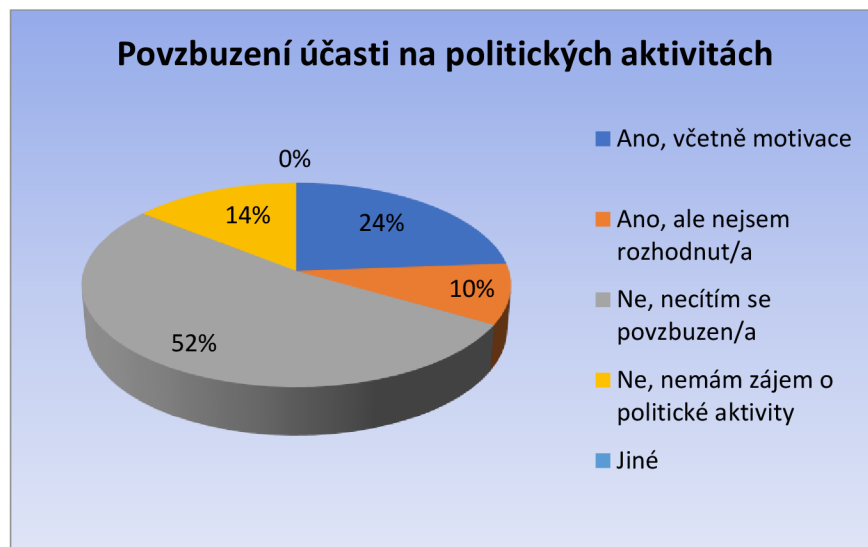
4) Diskutoval(a) jste o politice s rodinou, přáteli nebo spolužáky?

- a) Ano, diskutoval(a) jsem o politice a vyměňoval(a) jsem si názory s ostatními.
- b) Ano, ale vyhýbám se politickým diskusím.
- c) Ne, nemám zájem diskutovat o politice.
- e) Jiné (uveďte).

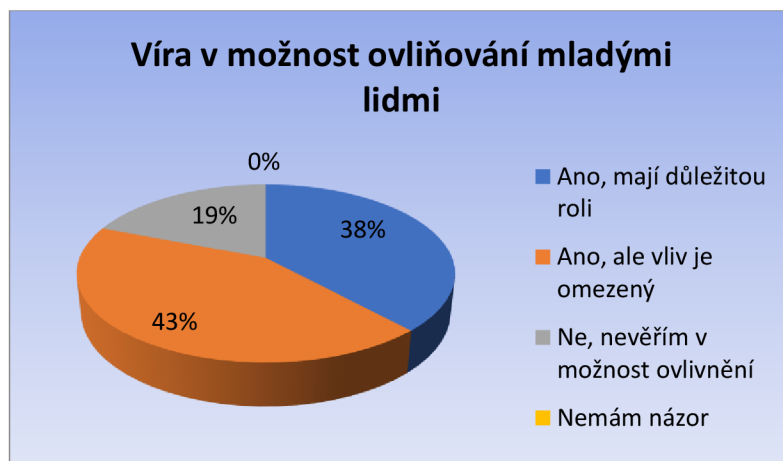
5) Cítíte se povzbuzen(a) k účasti na politických aktivitách nebo kampaních?

- a) Ano, cítím se motivován(a) k účasti na politických aktivitách.
- b) Ano, ale ještě nejsem rozhodnut(a), zda se budu účastnit.
- c) Ne, necítím se povzbuzen(a) k účasti na politických aktivitách.
- d) Ne, nemám zájem o politické aktivity.
- e) Jiné (uved'te).

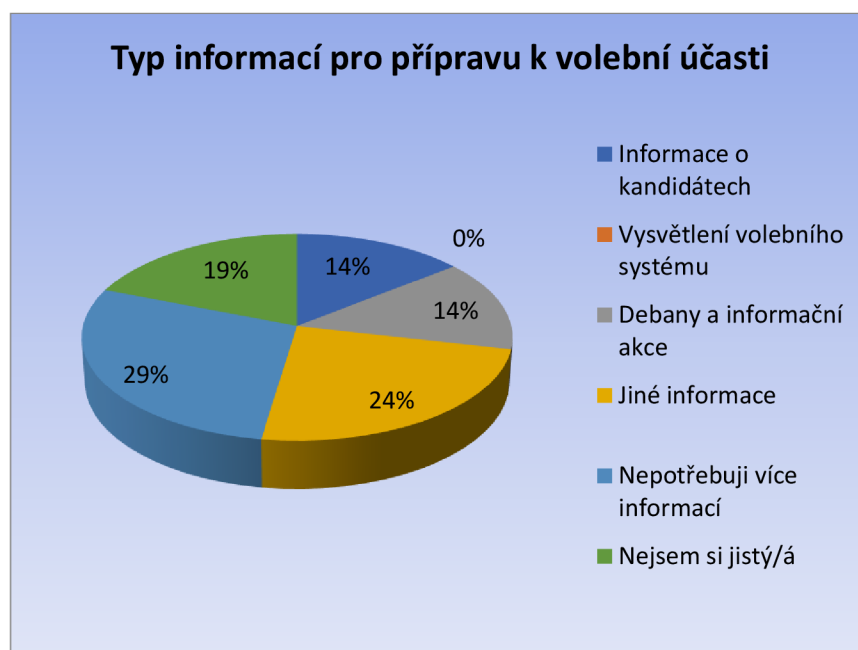
6) Věříte, že mladí lidé mají moc ovlivňovat politická rozhodnutí?

- a) Ano, mladí lidé mají důležitou roli v politice a mohou dělat rozdíl.
- b) Ano, ale věřím, že vliv mladých lidí na politiku je omezený.
- c) Ne, nevěřím, že mladí lidé mohou ovlivňovat politická rozhodnutí.
- d) Nemám na to utvořený názor.
- e) Jiné (uved'te).

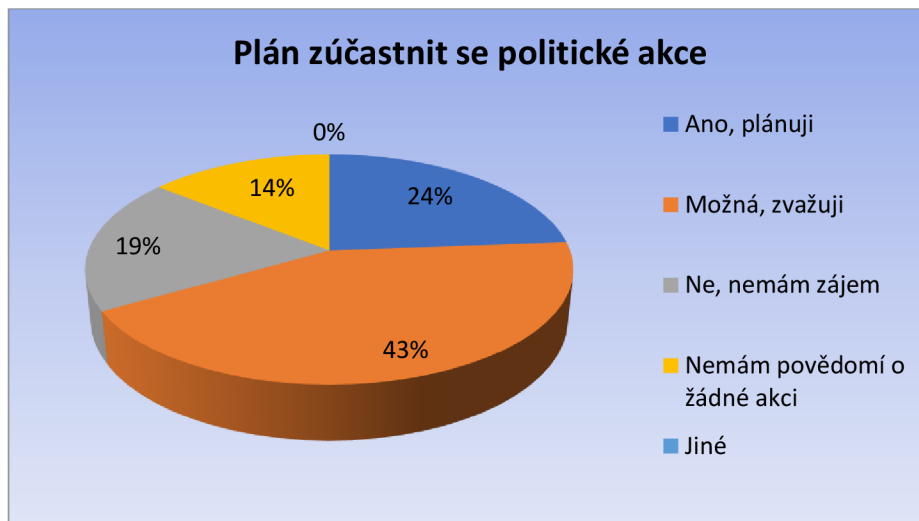
7) Jaký typ informací by vám pomohl cítit se lépe připraven(a) k volbám?

- a) Informace o kandidátech a jejich politických programech.3
- b) Vysvětlení volebního systému a jak hlasovat.0
- c) Debaty nebo informační akce o politických otázkách.3
- d) Jiné informace (uved'te).5
- e) Nepotřebuji více informací k hlasování.6
- f) Nejsm si jist(a), co by pro mě bylo užitečné.4

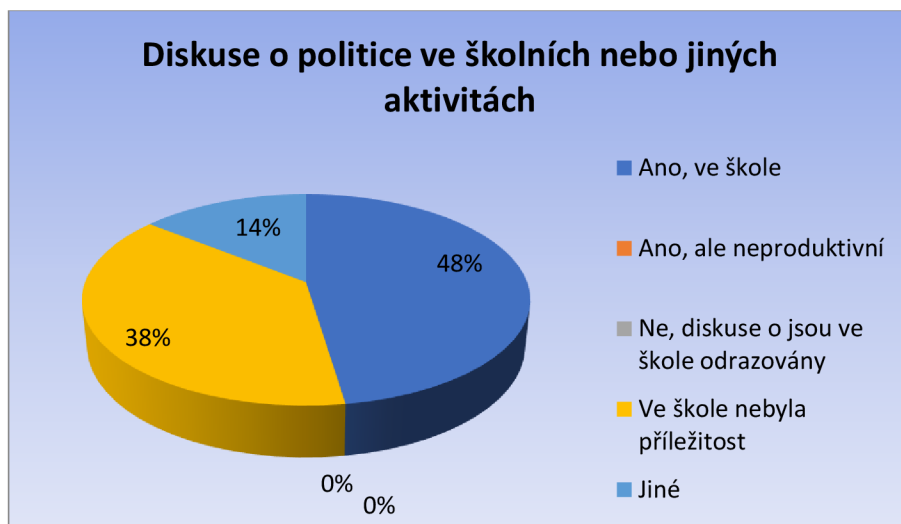
8) Plánujete se zúčastnit nějaké politické debaty nebo akce před volbami?

- a) Ano, plánuji se aktivně účastnit.
- b) Možná, zvažuji to.
- c) Ne, nemám zájem se účastnit.
- d) Neměl(a) jsem vědomí o žádné debatě nebo akci.
- e) Jiné (uveďte).

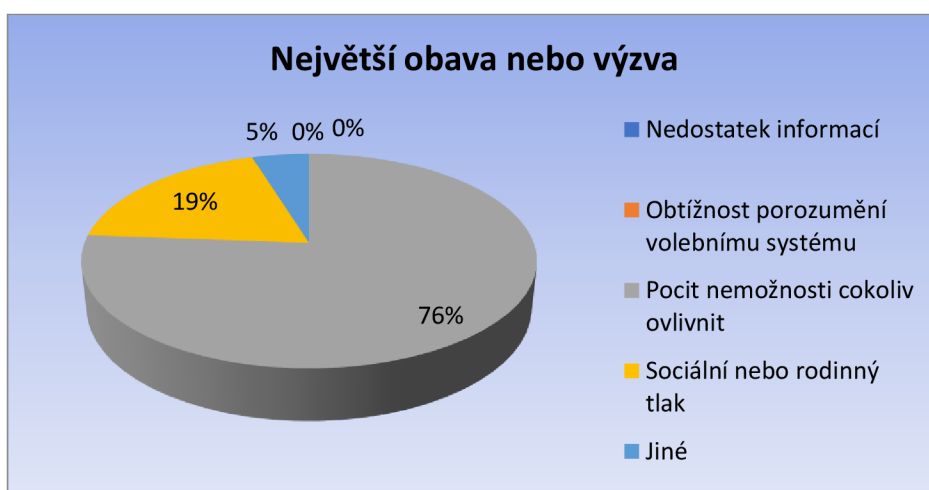
9) Diskutoval(a) jste o politice ve škole nebo při mimoškolních aktivitách?

- a) Ano, měl(a) jsem produktivní politické diskuse ve škole.
- b) Ano, ale diskuse byly vášnivé a málo produktivní.
- c) Ne, diskuse o politice jsou ve škole odrazovány.
- d) Neměl(a) jsem příležitost diskutovat o politice ve škole.
- e) Jiné (uveďte).

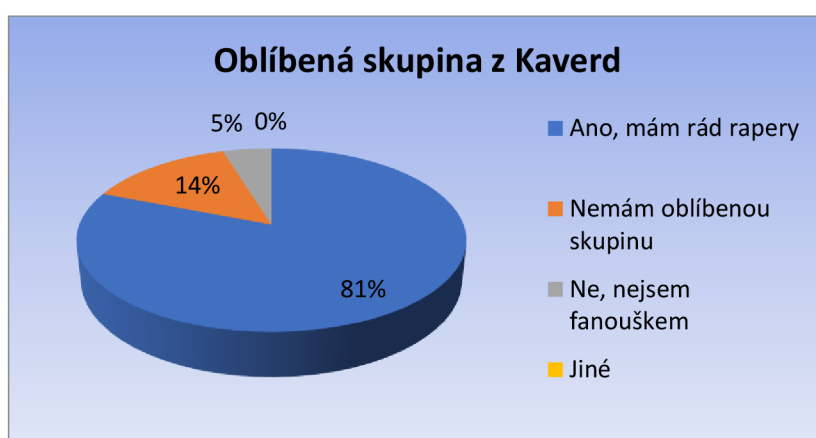
10) Jaká je vaše největší obava nebo výzva v souvislosti s volebním procesem a politickou účastí?

- a) Nedostatek jasných informací o kandidátech a jejich programech.
- b) Obtížnost porozumění volebnímu systému.
- c) Pocit, že můj hlas neudělá žádný rozdíl.
- d) Sociální nebo rodinný tlak hlasovat pro určitého kandidáta/stranu.
- e) Jiné obavy nebo výzvy (uveďte).

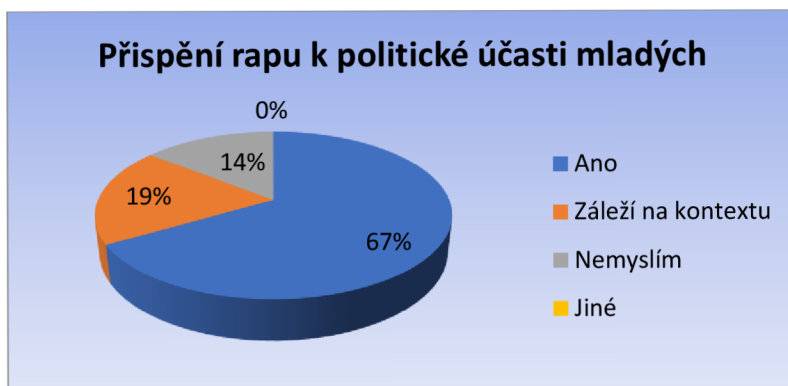
11) Máte oblíbenou rapovou skupinu z Kapverd?

- a) Ano, mám rád rapery. Mají velmi autentické texty, které odrážejí realitu Kapverd. Můj nejoblíbenější rapper je _____
- b) Nemám konkrétní oblíbenou skupinu, ale obdivuji několik kapverdských rapových umělců pro jejich kreativitu a způsob, jakým se zabývají sociálními otázkami.
- c) Ne, nejsem moc fanouškem rapu obecně.
- d) Jiné (uveďte).

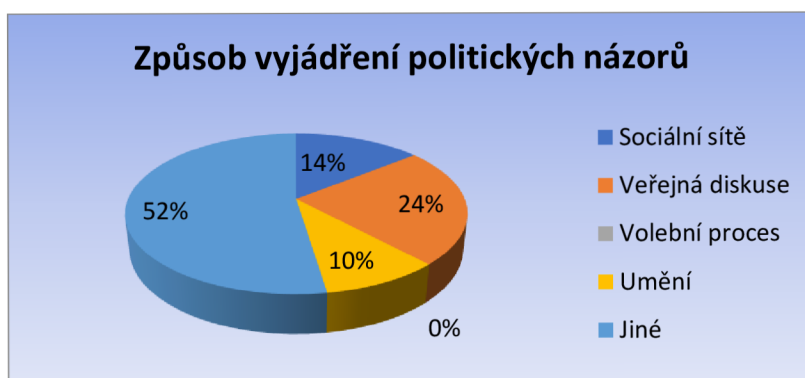
12) Myslíte si, že rap přispívá k politické účasti mladých lidí?

- a) Ano, myslím, že rap je silná forma vyjádření, která může mobilizovat mladé lidi a přimět je přemýšlet o politických a sociálních otázkách.
- b) Záleží na kontextu a obsahu textů. Věřím, že rap má potenciál ovlivnit mladé lidi, ale jeho účinnost v politické účasti závisí na poselství, které umělci přenášejí.
- c) Nemyslím si, že rap má přímý vliv na politickou účast mladých lidí. Jiné faktory, jako je rodinné prostředí a vzdělání, jsou důležitější.
- d) Jiné (uveďte).

13) Jak nejčastěji vyjadřujete své politické a sociální názory?

- a) Na sociálních sítích.
- b) Ve veřejné diskusi.
- c) Prostřednictvím volebního procesu.
- d) Prostřednictvím umění.
- e) Jiné (uved'te).

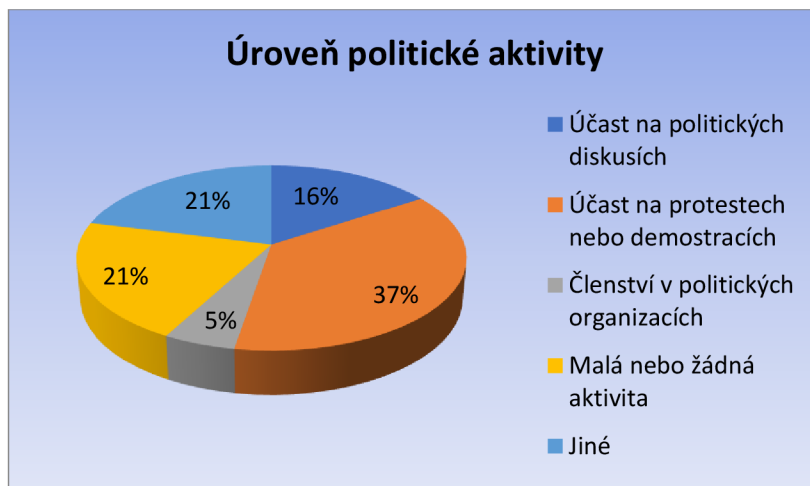

Příloha 2: Dotazník o politické aktivitě studentů univerzit

(dotazník vyplnilo celkem 19 respondentů)

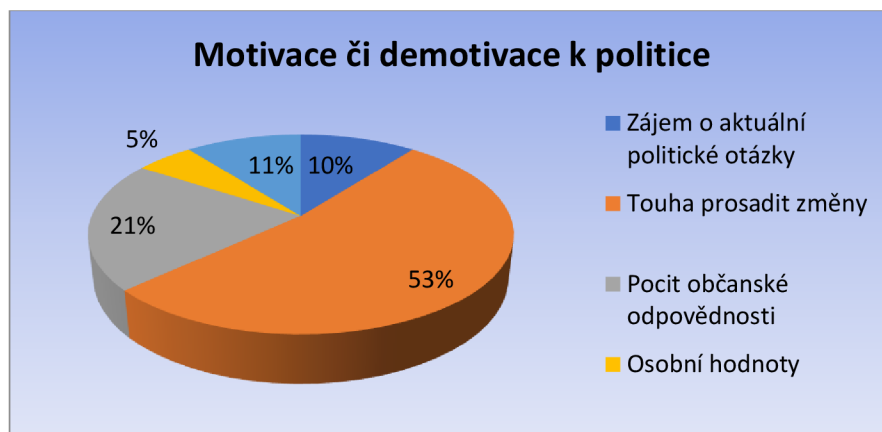
1) Jaká je vaše úroveň politické aktivity?

- a) Účast v politických diskusích.
- b) Účast na protestech nebo demonstracích.
- c) Členství v politických organizacích.
- d) Malá nebo žádná politická aktivita.
- e) Jiné (uved'te).

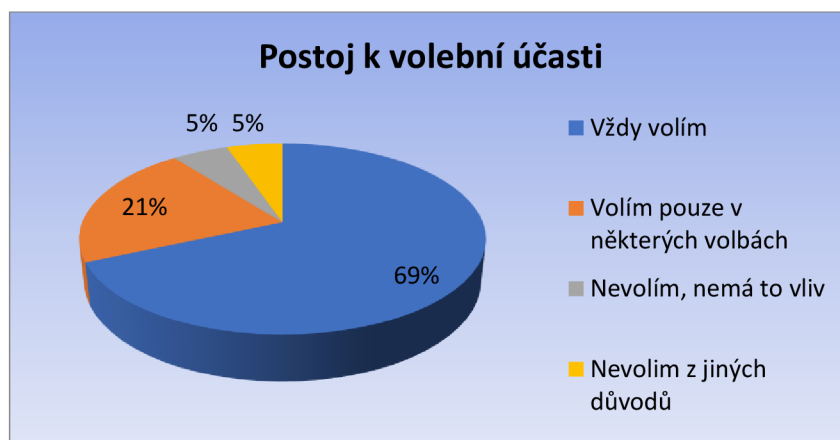
2) Co motivuje nebo demotivuje vaši politickou aktivitu?

- a) Zájem o aktuální politické otázky.
- b) Touha prosadit změny.
- c) Pocit občanské odpovědnosti.
- d) Osobní hodnoty.
- e) Jiné (uved'te).

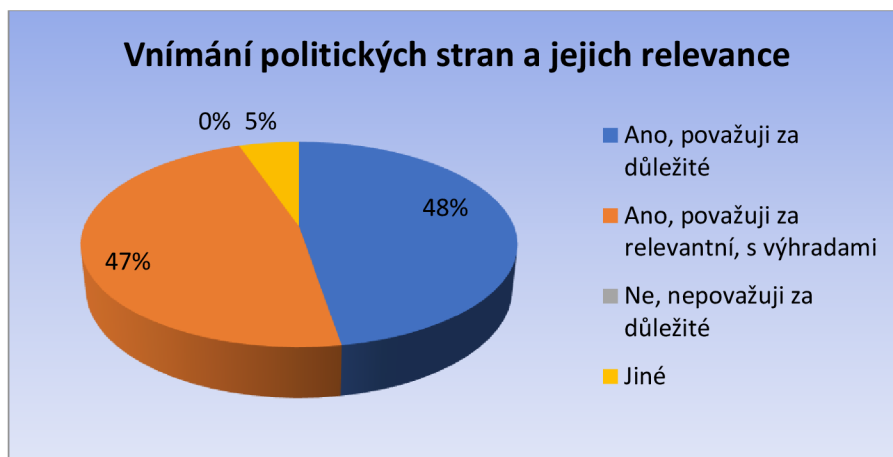
3) Jaký je váš postoj k volební účasti? Proč volíte nebo proč nevolíte?

- Vždy volím, protože to považuji za důležité.
- Volím pouze v některých volbách.
- Nevolím, protože věřím, že to nemá žádný vliv.
- Nevolím z jiných důvodů (uved'te).

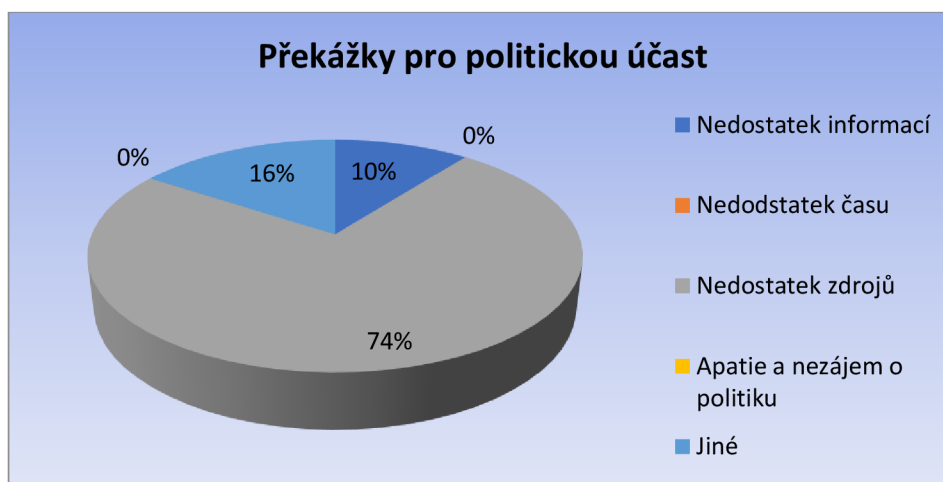
4) Jak vnímáte politické strany a organizace? Považujete je za důležité a relevantní?

- Ano, považuji je za velmi důležité.
- Ano, považuji je za relevantní, ale s určitými výhradami.
- Ne, nepovažuji je za důležité.
- Jiné (uved'te).

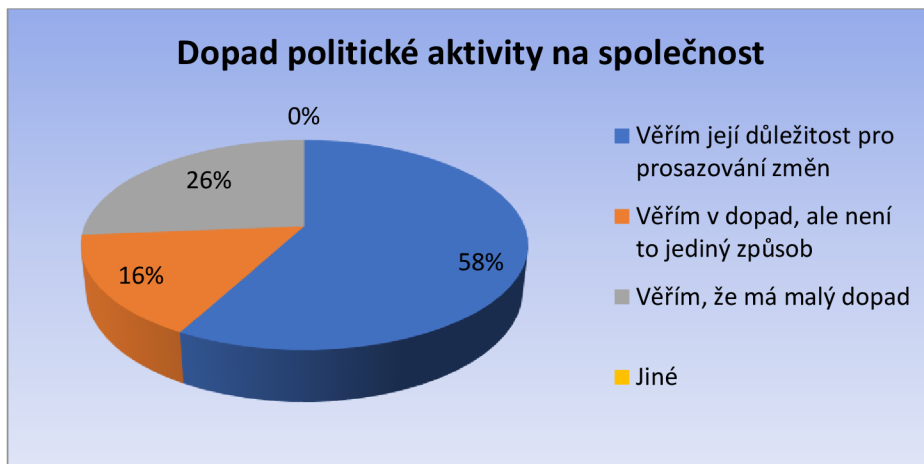
5) Jaké překážky nebo obtíže vidíte pro svou politickou účast?

- Nedostatek informací.
- Nedostatek času.
- Nedostatek zdrojů.
- Apatie nebo nezáměr o politiku.
- Jiné (uved'te).

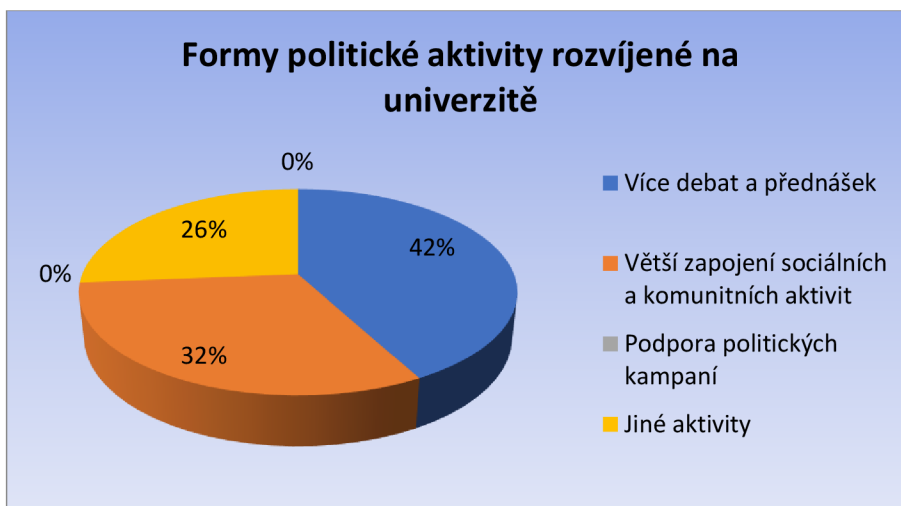
6) Jaký je váš názor na dopad politické aktivity na společnost obecně?

- a) Věřím, že politická aktivita je velmi důležitá pro prosazování změn.
- b) Věřím, že politická aktivita může mít určitý dopad, ale není to jediný způsob, jak prosazovat změny.
- c) Věřím, že politická aktivita má malý dopad.
- e) Jiné (uveďte).

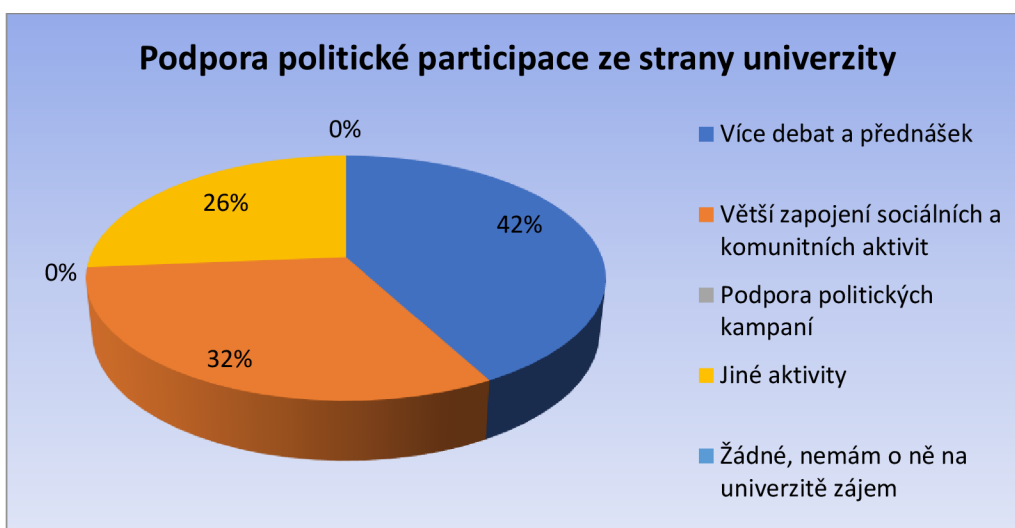
7) Jaké formy politické aktivity byste chtěli, aby byly na univerzitě rozvíjeny?

- a) Více politických debat a přednášek.
- b) Větší zapojení do sociálních a komunitních aktivit.
- c) Podpora politických kampaní.
- d) Jiné politické aktivity (uveďte).
- e) Žádné, nemám zájem o politické aktivity na univerzitě.

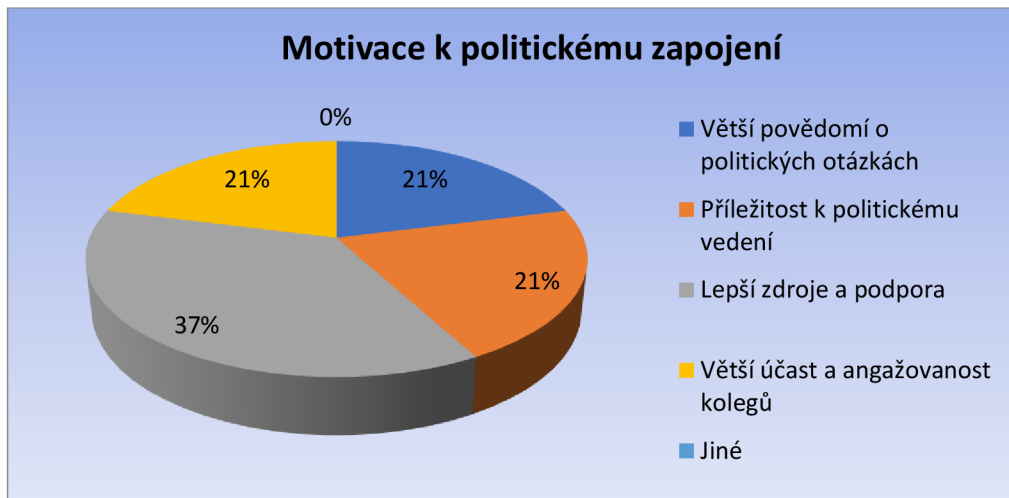
8) Jak by mohla univerzita podporovat politickou aktivitu a zapojení studentů?

- a) Nabízet více příležitostí pro politické zapojení.
- b) Poskytovat zdroje a podporu pro politické iniciativy studentů.
- c) Zvyšovat povědomí o politických otázkách.
- d) Jiné formy podpory (uveďte).
- e) Nemyslím si, že by se univerzita měla zapojovat do politických aktivit studentů.

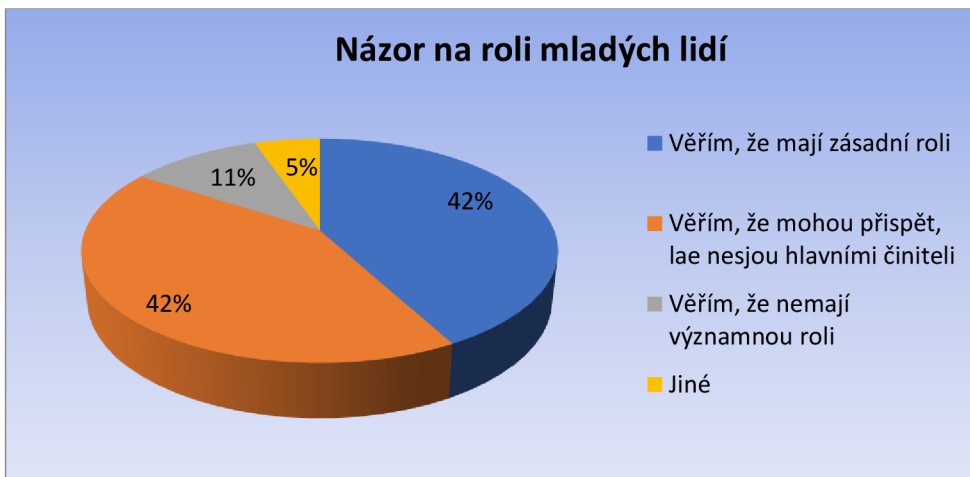
9) Co by vás motivovalo k většímu politickému zapojení?

- a) Větší povědomí o politických otázkách.
- b) Příležitosti k politickému vedení pro mladé lidi.
- c) Lepší zdroje a podpora pro politické iniciativy.
- d) Větší účast a angažovanost kolegů, přátel a rodiny.
- e) Jiné (uved'te).

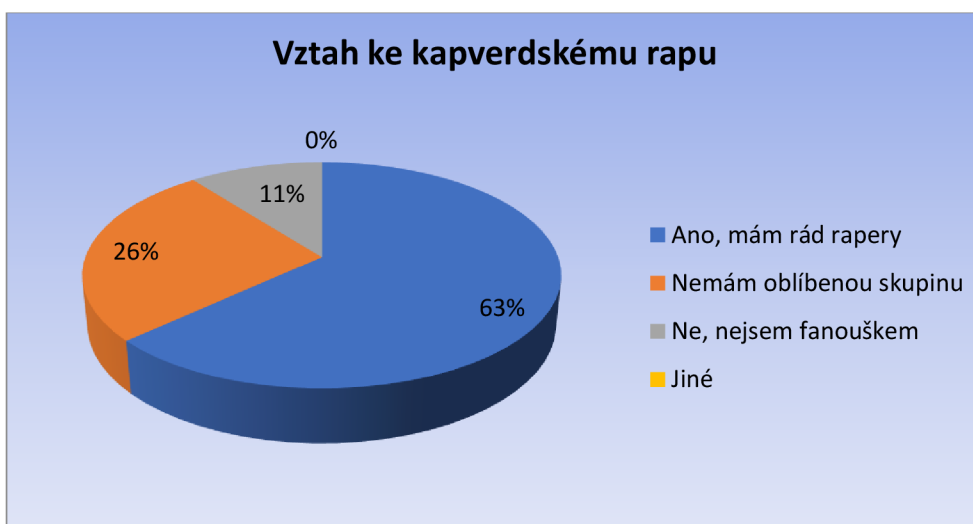
10) Jaký je váš názor na roli mladých lidí při prosazování politických změn?

- a) Věřím, že mladí lidé mají zásadní roli při prosazování politických změn.
- b) Věřím, že mladí lidé mohou přispět, ale nejsou hlavními činiteli změny.
- c) Věřím, že mladí lidé nemají významnou roli při prosazování politických změn.
- e) Jiné (uved'te).

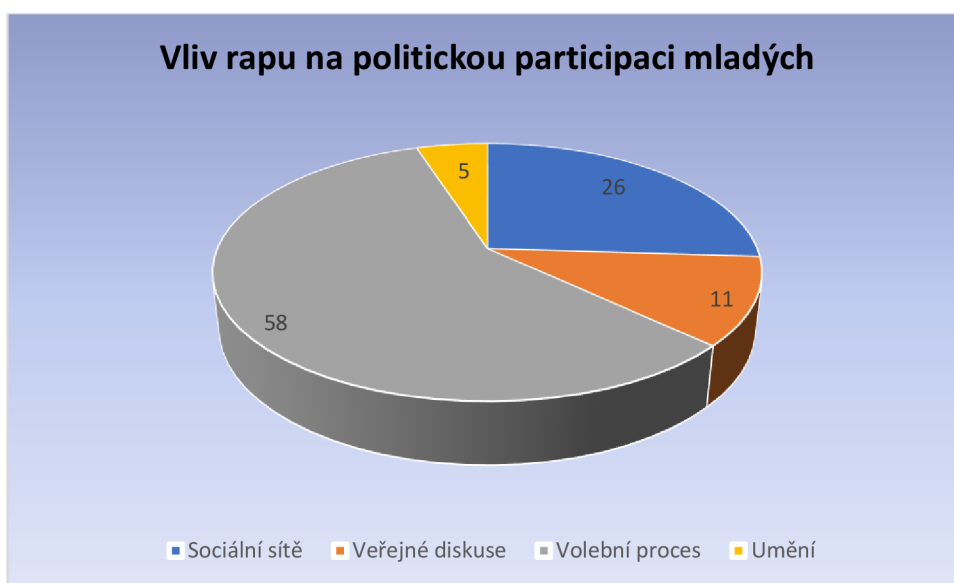
11) Máte oblíbenou rapovou skupinu z Kapverd?

- Ano, mám rád rapové skupiny. Mají velmi autentické texty, které odrážejí realitu Kapverd. Moje nejoblíbenější rapová skupina je _____
- Nemám konkrétní oblíbenou skupinu, ale obdivuji různé kapverdské rapové umělce pro jejich kreativitu a způsob, jakým se zabývají sociálními otázkami.
- Ne, nejsem velkým fanouškem rapu obecně.
- Jiné (uveďte).

12) Myslíte si, že rap přispívá k politické účasti mladých lidí?

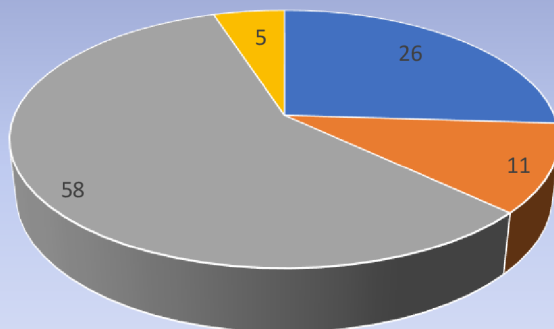
- a) Ano, myslím, že rap je mocnou formou vyjádření, která může mobilizovat mladé lidi a přimět je k zamyšlení nad politickými a sociálními otázkami.
- b) Záleží na kontextu a obsahu textů. Věřím, že rap má potenciál ovlivnit mladé lidi, ale jeho účinnost v politické účasti závisí na poselství, které umělci předávají.
- c) Nemyslím si, že rap má přímý vliv na politickou účast mladých lidí. Důležitější jsou jiné faktory, jako je rodinné prostředí a vzdělání.
- d) Jiné (uveďte).

13) Jak nejčastěji vyjadřujete své politické a sociální názory?

- a) Na sociálních sítích.
- b) Ve veřejných diskusích.
- c) Prostřednictvím volebního procesu.
- d) Prostřednictvím umění.
- e) Jiné (uveďte).

Forma vyjádření názorů

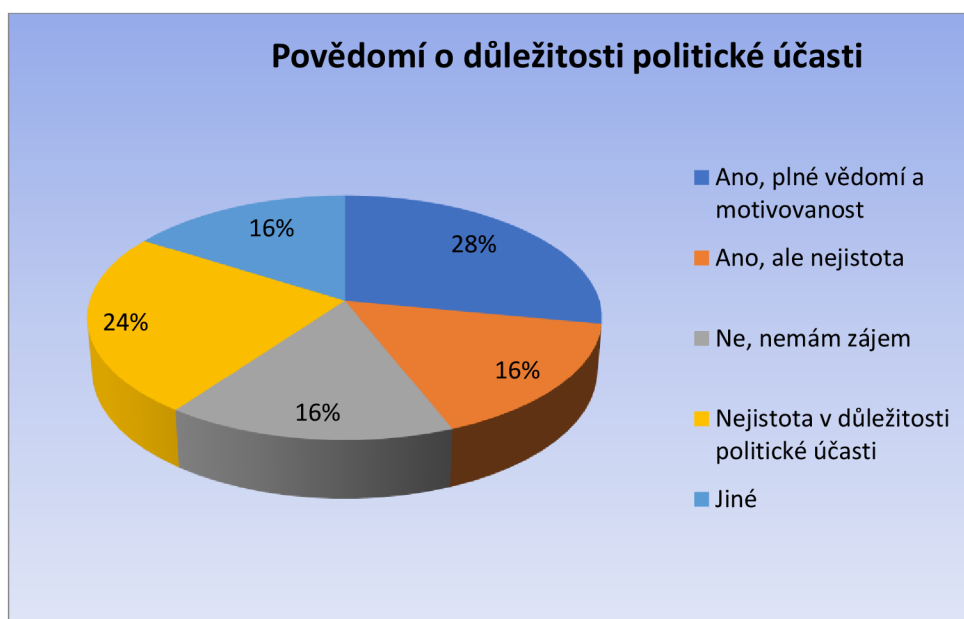
■ Sociální sítě ■ Veřejné diskuse ■ Volební proces ■ Umění

Příloha 3: Dotazník o politické aktivitě a vnímání politiky mezi mladými pracujícími

(dotazník vyplnilo celkem 25 respondentů)

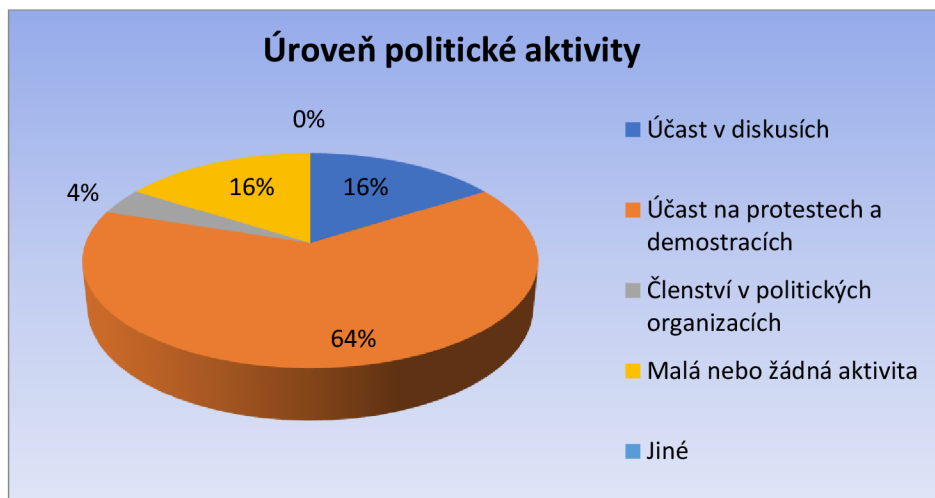
1) Jste si vědom(a) důležitosti politické účasti?

- a) Ano, jsem plně si toho vědom(a) a motivován(a) se zapojit do politiky.
- b) Ano, ale nejsem si jistý(á), jak se zapojit.
- c) Ne, nemám velký zájem o politiku.
- d) Nejsem si jistý(á) důležitostí politické účasti.
- e) Jiné (uved'te).

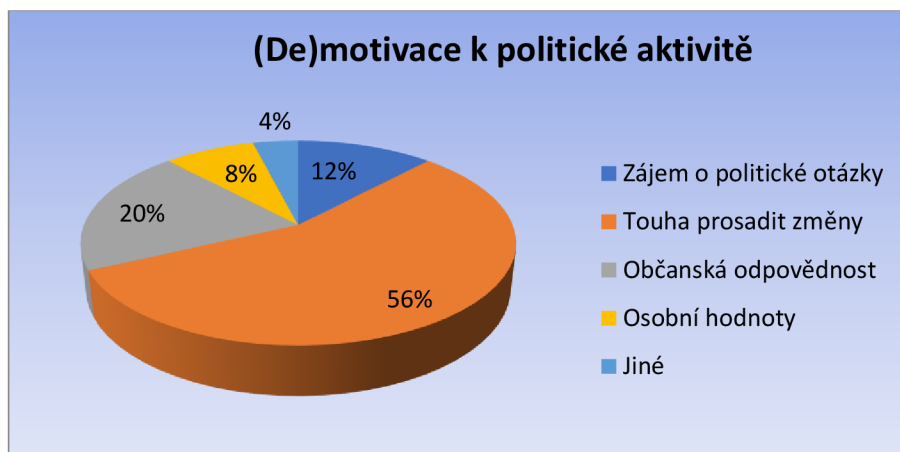
2) Jaká je vaše úroveň politické aktivity?

- a) Účast v politických diskusích.
- b) Účast na protestech nebo demonstracích.
- c) Členství v politických organizacích.
- d) Malá nebo žádná politická aktivita.
- e) Jiné (uved'te).

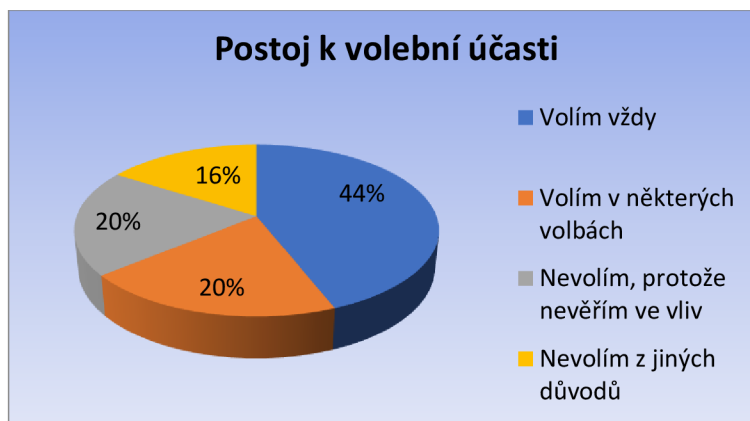
3) Co motivuje nebo demotivuje vaši politickou aktivitu?

- a) Zájem o aktuální politické otázky.
- b) Touha prosadit změny.
- c) Pocit občanské odpovědnosti.
- d) Osobní hodnoty.
- e) Jiné (uved'te).

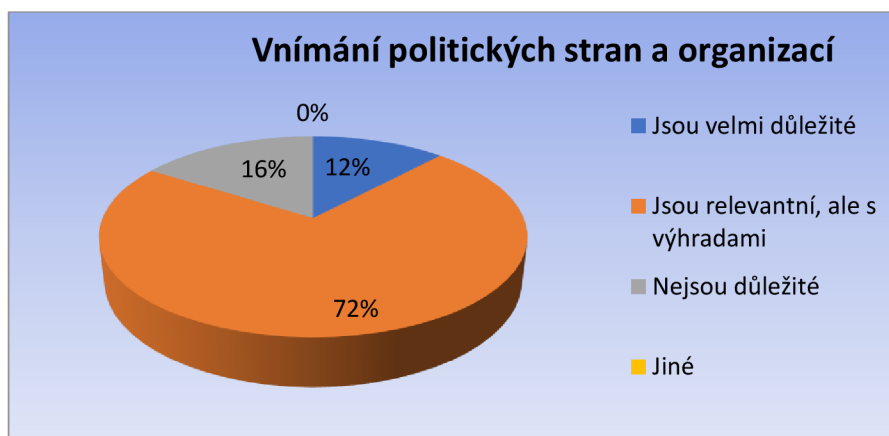
4) Jaký je váš postoj k volební účasti? Proč volíte nebo proč nevolíte?

- Vždy volím, protože to považuji za důležité.
- Volím pouze v některých volbách.
- Nevolím, protože věřím, že to nemá žádný vliv.
- Nevolím z jiných důvodů (uved'te).

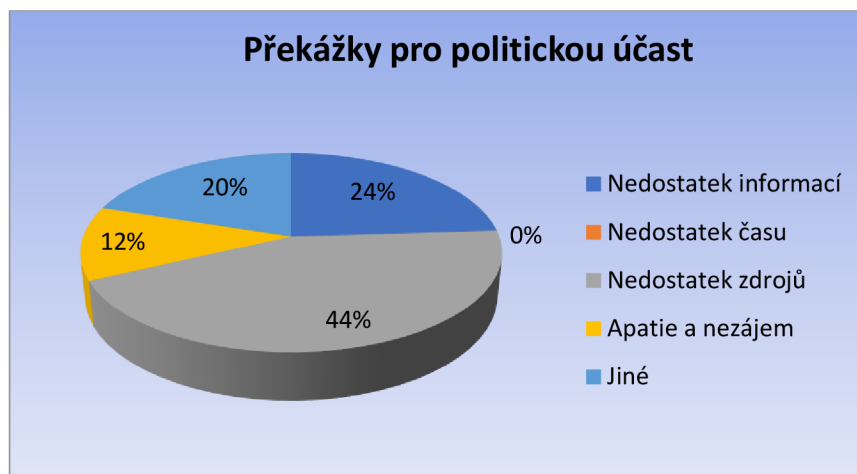
5) Jak vnímáte politické strany a organizace? Považujete je za důležité a relevantní?

- a) Ano, považuji je za velmi důležité.
- b) Ano, považuji je za relevantní, ale s určitými výhradami.
- c) Ne, nepovažuji je za důležité.
- e) Jiné (uveďte).

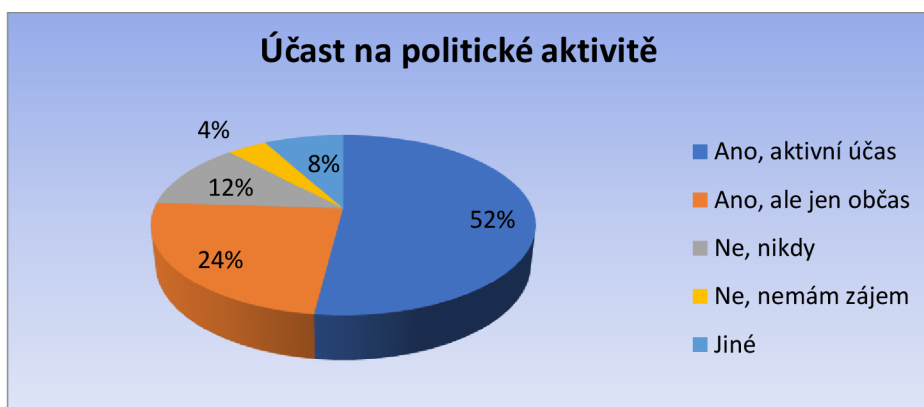
6) Jaké překážky nebo obtíže vnímáte při politické účasti?

- a) Nedostatek informací.
- b) Nedostatek času.
- c) Nedostatek zdrojů.
- d) Apatie nebo nezájem o politiku.
- e) Jiné (uveďte).

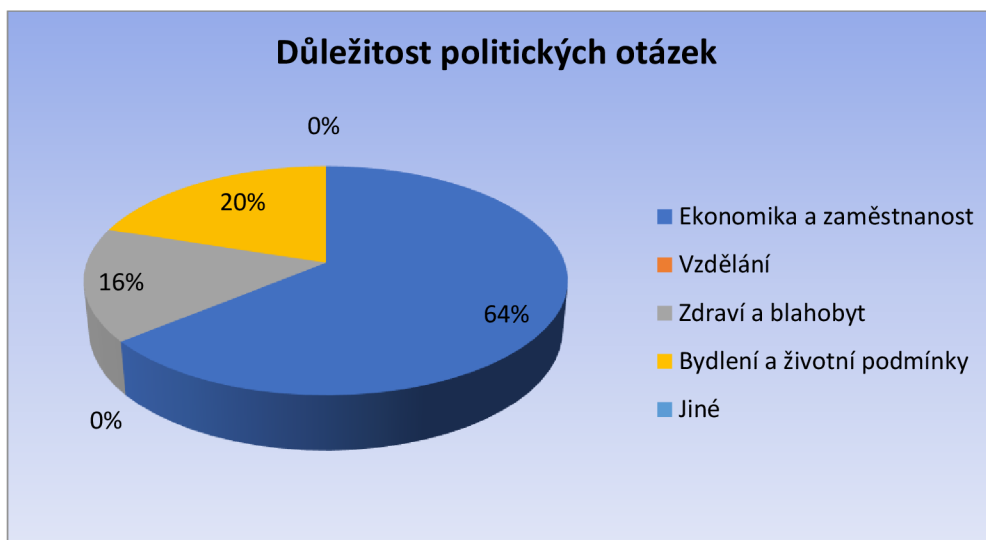
7) Už jste se někdy zúčastnil(a) nějaké politické aktivity, jako jsou demonstrace, petice nebo kampaně?

- a) Ano, aktivně jsem se zúčastnil(a) politických aktivit.
- b) Ano, ale jen občas.
- c) Ne, nikdy jsem se nezúčastnil(a) politických aktivit.
- d) Ne, nemám zájem se účastnit politických aktivit.
- e) Jiné (uveďte).

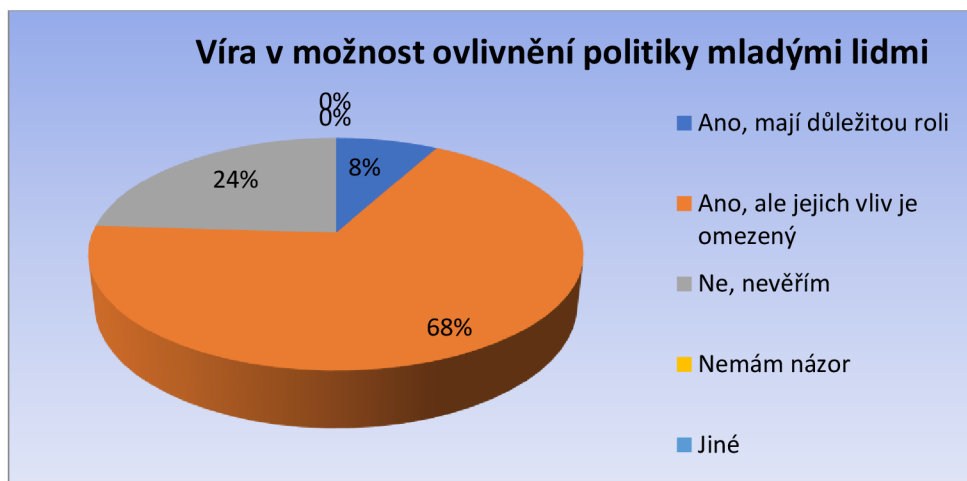
8) Které politické otázky jsou pro vás nejdůležitější a mohou ovlivnit vaše názory a politické akce?

- a) Ekonomika a zaměstnanost.
- b) Vzdělání a odborná příprava.
- c) Zdraví a blahobyt.
- d) Bydlení a životní podmínky.
- e) Jiné otázky (uved'te).

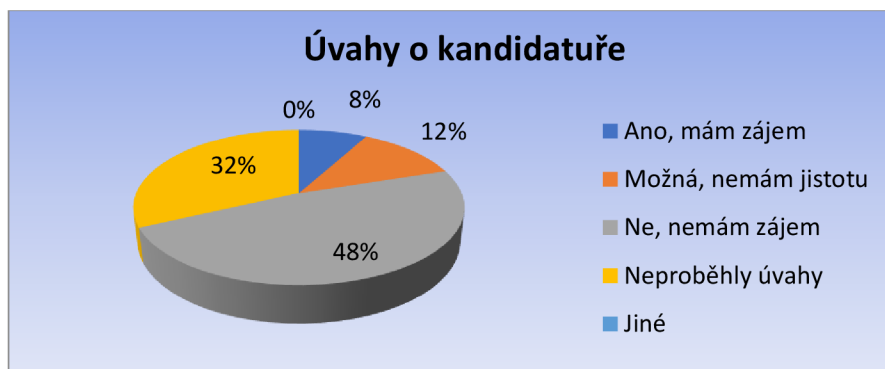
9) Věříte, že mladí lidé mají moc ovlivňovat politická rozhodnutí?

- a) Ano, mladí lidé mají v politice důležitou roli a mohou dělat rozdíl.
- b) Ano, ale věřím, že vliv mladých lidí na politiku je omezený.
- c) Ne, nevěřím, že mladí lidé mohou ovlivňovat politická rozhodnutí.
- d) Nemám na to utvořený názor.
- e) Jiné (uved'te).

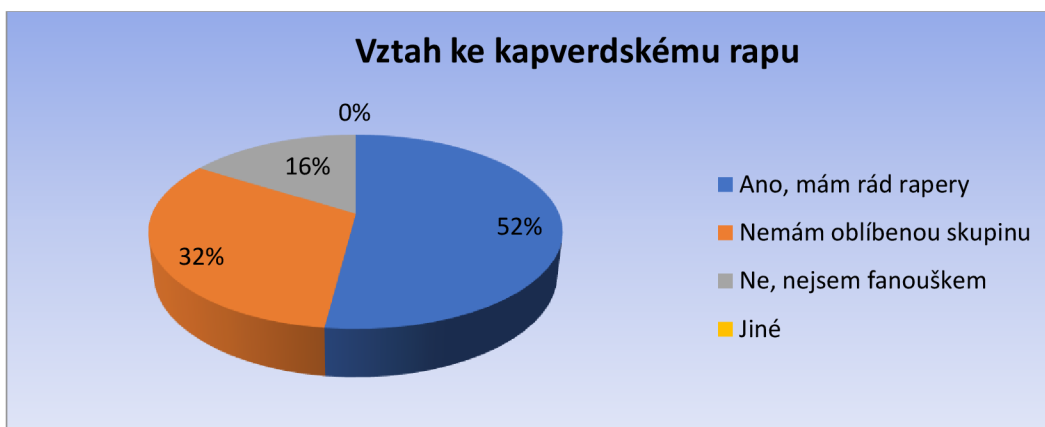
10) Uvažoval(a) jste někdy o kandidatuře na politickou funkci v budoucnu?

- a) Ano, uvažoval(a) jsem a mám zájem kandidovat.
- b) Možná, nejsem si jistý(á), zda bych chtěl(a) kandidovat.
- c) Ne, nemám zájem kandidovat.
- d) O této možnosti jsem dosud neuvažoval(a).
- e) Jiné (uveďte).

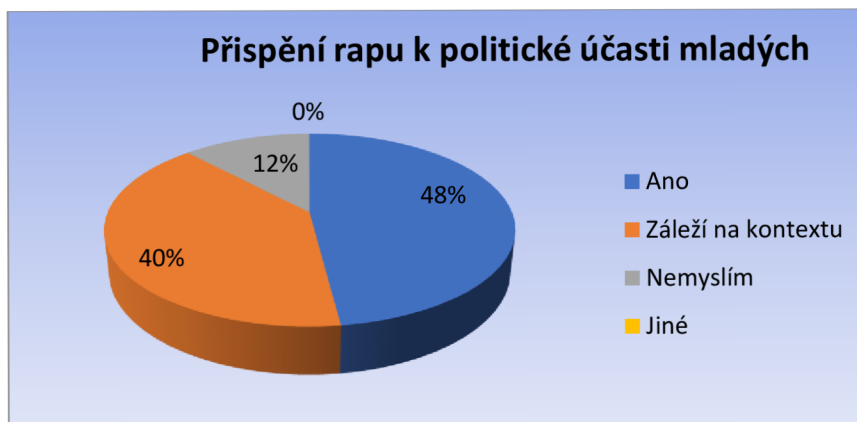
11) Máte oblíbenou rapovou skupinu z Kapverd?

- a) Ano, mám velmi rád(a) rapery. Mají velmi autentické texty, které odrážejí realitu Kapverd. Můj nejoblíbenější rapper je _____
- b) Nemám konkrétní oblíbenou skupinu, ale obdivuji několik kapverdských rapových umělců pro jejich kreativitu a způsob, jakým se zabývají sociálními otázkami.
- c) Ne, nejsem moc fanouškem rapu obecně.
- d) Jiné (uveďte).

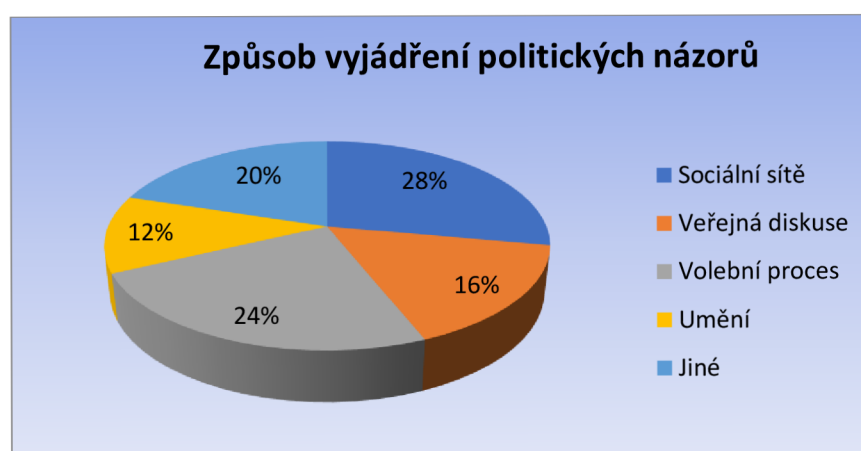
12) Myslíte si, že rap přispívá k politické účasti mladých lidí?

- a) Ano, myslím, že rap je silná forma vyjádření, která může mobilizovat mladé lidi a přimět je přemýšlet o politických a sociálních otázkách.
- b) Záleží na kontextu a obsahu textů. Věřím, že rap má potenciál ovlivnit mladé lidi, ale jeho účinnost v politické účasti závisí na poselství, které umělci přenášejí.
- c) Nemyslím si, že rap má přímý vliv na politickou účast mladých lidí. Jiné faktory, jako je rodinné prostředí a vzdělání, jsou důležitější.
- d) Jiné (uveďte).

13) Jak nejčastěji vyjadřujete své politické a sociální názory?

- a) Na sociálních sítích.
- b) V veřejné diskusi.
- c) Prostřednictvím volebního procesu.
- d) Prostřednictvím umění.
- e) Jiné (uveďte).

Příloha 4: Strukturované rozhovory – přepisy s překladem do češtiny

Respondent č. 1

1. Como você define a importância da participação política na sua vida?

Eu particularmente não apoio nenhum partido político porque acho eles todos iguais e não vão resolver nenhum problema.

2. Você se sente representado pelos atuais líderes políticos de Cabo Verde? Por quê?

Não. Porque Cabo Verde precisa de mais apoio a nível mundial, para juventude e nesse aspecto ele tem muito pouco apoio.

3. Qual foi a última vez que você participou de uma eleição? Como foi a sua experiência?

Não participei em nenhum

4. Quais mudanças políticas você gostaria de ver em Cabo Verde nos próximos cinco anos?

Maior empenho em mudar o país e ajudar os jovens

5. Você acha que os jovens têm oportunidades suficientes para se envolver na política em Cabo Verde? Por quê?

Não sei dizer.

6. Quais são as principais barreiras que você encontra para se envolver mais ativamente na política?

Não tenho interesse na política

7. Como você se informa sobre as questões políticas e sociais que acontecem em Cabo Verde?

Nas redes sociais

8. Qual é a sua opinião sobre a transparência e a corrupção na política cabo-verdiana?

Acho que não tem muita corrupção

9. Você acredita que a educação em Cabo Verde prepara bem os jovens para a participação política? Explique.

Bem pouco

10. Em que medida a sua família influencia suas opiniões políticas?

Minha família é neutra

11. Qual é a sua opinião sobre o papel das mídias sociais na mobilização política dos jovens em Cabo Verde?

Tem um grande papel de influência, mais é pouco utilizado para isso.

12. Você sente que tem uma voz ativa na comunidade? De que forma?

Não tenho voz ativa

13. Qual é a sua visão sobre a igualdade de gênero na política cabo-verdiana?

Acho que existe uma igualdade ao meu ver

14. Você acha que os líderes políticos estão preocupados com as questões que afetam os jovens? Por quê?

Bem pouco, porque os jovens estão abandonando o país e estão indo para a Europa

15. Qual é a sua opinião sobre a atuação das organizações não governamentais (ONGs) em Cabo Verde?

Não tenho conhecimento

16. Como você acha que o governo pode melhorar a participação dos jovens na política?

Sim, pode

17. Você já participou de alguma organização ou movimento estudantil? Como foi essa experiência?

Não

18. O que você acha que é necessário para fortalecer a democracia em Cabo Verde?

Governança com bons resultados

19. Você já se sentiu desencorajado a participar da política? O que causou isso?

Não tenho interesses políticos

20. Como você vê o futuro político de Cabo Verde e o papel dos jovens nesse contexto?

Os jovens tem que tomar frente desde agora, porque no futuro nós que estaremos na liderança do país

21. Você já se envolveu em alguma forma de participação política não convencional, como protestos, manifestações ou campanhas online? Conte-nos sobre essa experiência.

Não envolve em nada

22. Qual é a sua opinião sobre a eficácia dos protestos e manifestações em Cabo Verde?

Traz pouco resultado

23. Como você vê o papel das artes, como a música e a arte de rua, na política cabo-verdiana?

Não sei responder

24. Você já usou as redes sociais para expressar suas opiniões políticas? Como foi recebido?

Não

25. Acredita que movimentos de base (grassroots) têm impacto significativo na política cabo-verdiana?

Talvez tenha

26. Como você vê a influência do rap e da música urbana na consciência política dos jovens em Cabo Verde?

Tem um papel de moldar o pensamento dos jovens, se for bem trabalhado pode influenciar e muito

27. Você conhece algum rapper cabo-verdiano que aborda questões políticas em suas músicas? Quem são eles?

Sim, PCC, wise henrick

28. Qual é a sua opinião sobre o papel do rap como ferramenta de mobilização política e social?

Porque os jovens que ouvir um rap e gostar da opinião política do cantor ele pode apoiar a causa dele

29. Você acha que o rap pode ajudar a aumentar a participação política entre os jovens? Como?

Sim, os jovens podem se juntar com o cantor e fazer uma revolução na política

30. Já participou de eventos musicais ou culturais onde temas políticos foram discutidos ou apresentados? Como foi essa experiência?

Não participei

Překlad:

1. Jak definujete důležitost politické účasti ve svém životě?

Osobně nepodporuji žádnou politickou stranu, protože si myslím, že jsou všechny stejné a nevyřeší žádný problém.

2. Cítíte se být zastoupen současnými politickými lídry Kapverd? Proč?

Ne. Protože Kapverdy potřebují více podpory na mezinárodní úrovni, pro mládež, a v tomto ohledu mají velmi málo podpory.

3. Kdy jste se naposledy zúčastnil/a voleb? Jaká byla vaše zkušenost?

Nezúčastnil/a jsem se žádných voleb.

4. Jaké politické změny byste chtěl/a vidět na Kapverdách v příštích pěti letech?

Větší úsilí o změnu země a pomoc mladým lidem.

5. Myslíte si, že mladí lidé mají dostatek příležitostí zapojit se do politiky na Kapverdách? Proč?

Nevím říct.

6. Jaké jsou hlavní překážky, se kterými se setkáváte při aktivnějším zapojení do politiky?

Nemám zájem o politiku.

7. Jak se informujete o politických a sociálních otázkách, které se dějí na Kapverdách?

Na sociálních sítích.

8. Jaký je váš názor na transparentnost a korupci v kapverdské politice?

Myslím, že není mnoho korupce.

9. Věříte, že vzdělávání na Kapverdách dobře připravuje mladé lidi na politickou účast? Vysvětlete.

Velmi málo.

10. Do jaké míry vaše rodina ovlivňuje vaše politické názory?

Moje rodina je neutrální.

11. Jaký je váš názor na roli sociálních médií v politické mobilizaci mládeže na Kapverdách?

Má velký vliv, ale je málo využíváno k tomuto účelu.

12. Cítíte, že máte aktivní hlas v komunitě? Jakým způsobem?

Nemám aktivní hlas.

13. Jaký je váš názor na genderovou rovnost v kapverdské politice?

Podle mého názoru existuje rovnost.

14. Myslíte si, že političtí lídři se zajímají o otázky, které ovlivňují mladé lidi? Proč?

Velmi málo, protože mladí lidé opouštějí zemi a odcházejí do Evropy.

15. Jaký je váš názor na činnost nevládních organizací (NGO) na Kapverdách?

Nemám o tom žádné informace.

16. Jak si myslíte, že by vláda mohla zlepšit účast mládeže v politice?

Ano, mohla by.

17. Už jste se někdy zúčastnil/a nějaké organizace nebo studentského hnutí? Jaká byla tato zkušenost?

Ne.

18. Co si myslíte, že je zapotřebí k posílení demokracie na Kapverdách?

Dobrá správa s dobrými výsledky.

19. Už jste se někdy cítil/a znechucen/a zapojit se do politiky? Co to způsobilo?

Nemám zájem o politiku.

20. Jak vidíte politickou budoucnost Kapverd a roli mladých lidí v tomto kontextu?

Mladí lidé musí převzít vedení už teď, protože v budoucnu budeme my ti, kdo budou vést zemi.

21. Už jste se někdy zapojil/a do nějaké formy neobvyklé politické účasti, jako jsou protesty, demonstrace nebo online kampaně? Podělte se o tuto zkušenost.

Nezapojil/a jsem se do ničeho.

22. Jaký je váš názor na účinnost protestů a demonstrací na Kapverdách?

Přinášejí málo výsledků.

23. Jak vnímáte roli umění, jako je hudba a pouliční umění, v kapverdské politice?

Nevím odpovědět.

24. Už jste někdy použil/a sociální média k vyjádření svých politických názorů? Jak to bylo přijato?

Ne.

25. Myslíte si, že základní (grassroots) hnutí mají významný dopad na kapverdskou politiku?

Možná mají.

26. Jak vnímáte vliv rapu a městské hudby na politické vědomí mladých lidí na Kapverdách?

Má to vliv na formování myšlení mladých lidí, pokud je dobře využito, může to velmi ovlivnit.

27. Znáte nějakého kapverdského rappera, který ve svých písních řeší politické otázky? Kdo jsou to?

Ano, PCC, Wise Henrick.

28. Jaký je váš názor na roli rapu jako nástroje politické a sociální mobilizace?

Když mladí lidé poslouchají rap a líbí se jim politický názor zpěváka, mohou podpořit jeho věc.

29. Myslíte si, že rap může pomoci zvýšit politickou účast mezi mladými lidmi? Jak?

Ano, mladí lidé se mohou spojit se zpěvákem a udělat revoluci v politice.

30. Už jste se někdy zúčastnil/a hudebních nebo kulturních akcí, kde byly diskutovány nebo prezentovány politické témata? Jaká byla tato zkušenost?

Nezúčastnil/a jsem se.

Přiloha 5: Respondent č. 2

1. Como você define a importância da participação política na sua vida?

A participação política para mim é muito importante pois o ser humano por si só é um ser político por natureza, sendo assim importante para mim, minha família e todos os cabo-verdianos, que o governo do nosso país represente as vontades e aspirações do povo.

2. Você se sente representado pelos atuais líderes políticos de Cabo Verde? Por quê?

Sinto parcialmente representado, nos interesses que eu tenho e pelo que observo no meu povo, porque muitas ações políticas beneficiam os interesses do povo, mas uma grande parte delas prejudica o povo de forma direta ou indireta.

3. Qual foi a última vez que você participou de uma eleição? Como foi a sua experiência?

Nas últimas eleições legislativas em 2020. A experiência foi satisfatória.

4. Quais mudanças políticas você gostaria de ver em Cabo Verde nos próximos cinco anos?

Gostaria de ver o crescimento económico de Cabo Verde refletir na qualidade de vida da população com investimentos em áreas chave e principalmente em áreas essenciais que carecem de muita atenção.

5. Você acha que os jovens têm oportunidades suficientes para se envolver na política em Cabo Verde? Por quê?

Não, a grande maioria só participa por pressão dos familiares ou por obter algum benefício financeiro e aqueles que desejam participar ou não tem suas vozes ouvidas, ou caso sejam de oposição tem suas vozes silenciadas.

6. Quais são as principais barreiras que você encontra para se envolver mais ativamente na política?

Entrave na entrada com muitas barreiras burocráticas que favorecem somente alguns, falta de união entre os pares, pressão social e política dos partidos já estabelecidos e seus associados.

7. Como você se informa sobre as questões políticas e sociais que acontecem em Cabo Verde?

Comunicação social, Redes sociais, contato direto

8. Qual é a sua opinião sobre a transparência e a corrupção na política cabo-verdiana?

A política em Cabo Verde é na sua grande parte transparente, porém é obvio que existe muita poeira por debaixo dos tapetes que de vez em quando são soprados na cara do povo como arma política contra a oposição.

9. Você acredita que a educação em Cabo Verde prepara bem os jovens para a participação política? Explique.

Não prepara! Nossos heróis e grande figuras de expressão política merecem apenas notas de rodapé, e não se sente o senso de patriotismo entre os jovens como existia no período de nascimento da nossa nação.

10. Em que medida a sua família influencia suas opiniões políticas?

Influencia bastante pois levo em consideração a caminhada que eles fizeram e quais são suas metas que considero serem de grande valor, porém tenho algumas ideias completares construídas a partir de vivencia e observação própria.

11. Qual é a sua opinião sobre o papel das mídias sociais na mobilização política dos jovens em Cabo Verde?

Tem um papel preponderante pois são canais alternativos de livre expressão.

12. Você sente que tem uma voz ativa na comunidade? De que forma?

Sinto sim, através das minhas ações e da minha arte.

13. Qual é a sua visão sobre a igualdade de gênero na política cabo-verdiana?

Não existe igualdade nem equidade de gênero na política cabo-verdiana, pois a maioria das mulheres não estão interessadas na política e são as maiores criticas a ter mulheres na liderança, uma questão cultural complicada! Quanto a aquelas que são bravas o suficiente para participar não são apoiadas e muitas vezes são violentadas de muitas formas em troca de alguma ou pouca chance.

14. Você acha que os líderes políticos estão preocupados com as questões que afetam os jovens? Por quê?

Muito pouco, estão preocupados em apoiar os jovens quando isso os beneficia diretamente, mas não tem planos de ação a longo prazo que são os melhores planos, pois não dão benefícios diretos aos seus bolsos.

15. Qual é a sua opinião sobre a atuação das organizações não governamentais (ONGs) em Cabo Verde?

Interessante, porém poderia ser melhor espelhada nas nossas reais necessidades.

16. Como você acha que o governo pode melhorar a participação dos jovens na política?

Incentivos a participação, postura de abertura política e ouvidos e corações abertos a escutar as vozes do futuro.

17. Você já participou de alguma organização ou movimento estudantil? Como foi essa experiência?

Particpei sim e foi muito enriquecedor, pois me dotou de ferramentas de liderança e organização muito valiosas para mim e para o meu povo.

18. O que você acha que é necessário para fortalecer a democracia em Cabo Verde?

Mais debate, menos opressão, mais oportunidades e menos egoísmo e grupinhos de interesse.

19. Você já se sentiu desencorajado a participar da política? O que causou isso?

Já sim, quando apoiei um partido que perdeu as eleições e sofri as consequências de ser perseguido social e economicamente na minha própria cidade de nascimento.

20. Como você vê o futuro político de Cabo Verde e o papel dos jovens nesse contexto?

O futuro da política em Cabo Verde está nas mãos dos jovens, e nós precisamos de toma-lo em nossas mãos de forma inteligente e eficiente.

21. Você já se envolveu em alguma forma de participação política não convencional, como protestos, manifestações ou campanhas online? Conte-nos sobre essa experiência.

Não.

22. Qual é a sua opinião sobre a eficácia dos protestos e manifestações em Cabo Verde?

Surtem muito pouco efeito, pois são oprimidos ou ignorados pelo governo.

23. Como você vê o papel das artes, como a música e a arte de rua, na política cabo-verdiana?

Essenciais, porém ignoradas e jogas pelo escanteio com exceção nos momentos de campanha política onde são ludibriados e aceitam o tão esperado suborno, pois é o que há...

24. Você já usou as redes sociais para expressar suas opiniões políticas? Como foi recebido?

Já sim, e fui ameaçado pela concorrência na minha própria publicação.

25. Acredita que movimentos de base (grassroots) têm impacto significativo na política cabo-verdiana?

Não sei, na minha opinião sim

26. Como você vê a influência do rap e da música urbana na consciência política dos jovens em Cabo Verde?

Tem muita influencia e é o que eu uso para expressar minhas visões e orientações.

27. Você conhece algum rapper cabo-verdiano que aborda questões políticas em suas músicas? Quem são eles?

Conheço sim, PCC, Luca Cabral, Ga Dalomba, MCK, Pomba Pretu, Hélio Batalha, Rapaz 100 Juiz.

28. Qual é a sua opinião sobre o papel do rap como ferramenta de mobilização política e social?

É uma ferramenta essencial para a mobilização política e social de toda a população, especialmente dos jovens.

29. Você acha que o rap pode ajudar a aumentar a participação política entre os jovens? Como?

Pode e aumenta mesmo, quando aponta os problemas e abre um espaço para o debate e troca de opiniões.

30. Já participou de eventos musicais ou culturais onde temas políticos foram discutidos ou apresentados? Como foi essa experiência?

Sim participei e foram excelentes. Aprendi bastante e consegui expressar e encontrar pessoas que tem o mesmo objetivo.

Překlad:

1. **Jak definujete význam politické účasti ve svém životě?** Politická účast je pro mě velmi důležitá, protože člověk je přirozeně politickou bytostí. Je důležité, aby vláda naší země zastupovala vůle a aspirace lidu, což je klíčové pro mě, mou rodinu a všechny Kapverdány.
2. **Cítíte se zastoupen současnými politickými lídry Kapverd? Proč?** Částečně se cítím zastoupený, vzhledem k mým zájmům a tomu, co pozoruji u svého lidu. Mnoho politických akcí prospívá zájmům lidu, ale velká část z nich lid přímo či nepřímo poškozuje.
3. **Kdy jste se naposledy zúčastnil voleb? Jaká byla vaše zkušenost?** V posledních legislativních volbách v roce 2020. Zkušenost byla uspokojivá.
4. **Jaké politické změny byste rád viděl na Kapverdách v následujících pěti letech?** Rád bych viděl, aby ekonomický růst Kapverd byl odražen v kvalitě života populace, s investicemi do klíčových oblastí, zejména do oblastí, které potřebují velkou pozornost.
5. **Myslíte si, že mladí lidé mají dostatek příležitostí k zapojení se do politiky na Kapverdách? Proč?** Ne, většina se účastní jen pod tlakem rodiny nebo pro finanční výhody, a ti, kteří se chtějí zapojit, nejsou slyšeni, nebo jsou jejich hlasy umlčeny, pokud jsou v opozici.
6. **Jaké jsou hlavní překážky, které vám brání v aktivnějším zapojení se do politiky?** Byrokratické překážky, které favorizují jen některé, nedostatek jednoty mezi lidmi, sociální a politický tlak od zavedených stran a jejich spojenců.
7. **Jak se informujete o politických a sociálních otázkách, které se dějí na Kapverdách?** Prostřednictvím médií, sociálních sítí a přímého kontaktu.
8. **Jaký je váš názor na transparentnost a korupci v kapverdské politice?** Politika na Kapverdách je většinou transparentní, ale je zřejmé, že pod povrchem je mnoho problémů, které jsou občas použity jako politická zbraň proti opozici.
9. **Myslíte si, že vzdělávání na Kapverdách dobře připravuje mladé lidi na politickou účast? Vysvětlete.** Nepřipravuje! Naši hrdinové a významné politické osobnosti jsou jen poznámkami pod čarou a mezi mladými lidmi není cítit patriotismus, jako tomu bylo při vzniku naší země.

10. **Do jaké míry vaše rodina ovlivňuje vaše politické názory?** Ovlivňuje hodně, protože zohledňuji jejich cestu a cíle, které považuji za velmi cenné, ale mám také vlastní názory založené na zkušenostech a pozorování.
11. **Jaký je váš názor na roli sociálních médií v politické mobilizaci mladých lidí na Kapverdách?** Mají klíčovou roli, protože jsou alternativními kanály svobodného vyjádření.
12. **Cítíte, že máte aktivní hlas v komunitě? Jakým způsobem?** Ano, prostřednictvím svých činů a své umělecké tvorby.
13. **Jaký je váš názor na rovnost pohlaví v kapverdské politice?** Neexistuje rovnost ani spravedlnost mezi pohlavími v kapverdské politice. Většina žen nemá zájem o politiku a jsou největšími kritičkami žen ve vedení. Těm, které se odváží zapojit, není poskytována podpora a často čelí různým formám násilí.
14. **Myslíte si, že političtí lídři se zajímají o problémy, které ovlivňují mladé lidi? Proč?** Velmi málo, zajímají se o mladé lidi, když jim to přináší přímý prospěch, ale nemají dlouhodobé akční plány, které jsou nejlepšími plány, protože nepřinášejí přímé výhody jejich kapse.
15. **Jaký je váš názor na činnost nevládních organizací (NGOs) na Kapverdách?** Zajímavá, ale mohla by být lépe přizpůsobena našim skutečným potřebám.
16. **Jak si myslíte, že by vláda mohla zlepšit účast mladých lidí v politice?** Pobídky k účasti, otevřený politický postoj a otevřené uši a srdce, aby vyslechly hlasy budoucnosti.
17. **Zúčastnil jste se někdy nějaké studentské organizace nebo hnutí? Jaká byla tato zkušenost?** Ano, a bylo to velmi obohacující, protože mi to poskytlo cenné nástroje pro vedení a organizaci, které jsou cenné pro mě a můj lid.
18. **Co si myslíte, že je nutné k posílení demokracie na Kapverdách?** Více debat, méně útlaku, více příležitostí a méně sobectví a zájmových skupin.
19. **Cítil jste se někdy odrazen od účasti na politice? Co to způsobilo?** Ano, když jsem podporoval stranu, která prohrála volby, a trpěl jsem následky sociální a ekonomické perzekuce ve svém rodném městě.

20. **Jak vidíte politickou budoucnost Kapverd a roli mladých lidí v tomto kontextu?** Politická budoucnost Kapverd je v rukou mladých lidí a my ji musíme převzít inteligentně a efektivně.
21. **Zúčastnil jste se někdy nějaké formy nekonvenční politické účasti, jako jsou protesty, demonstrace nebo online kampaně? Jaká byla tato zkušenost?** Ne.
22. **Jaký je váš názor na účinnost protestů a demonstrací na Kapverdách?** Mají velmi malý efekt, protože jsou potlačovány nebo ignorovány vládou.
23. **Jak vidíte roli umění, jako je hudba a pouliční umění, v kapverdské politice?** Jsou zásadní, ale jsou ignorovány a odsouvány na okraj s výjimkou politických kampaní, kdy jsou umělci podpláceni, což je běžné.
24. **Použili jste někdy sociální média k vyjádření svých politických názorů? Jak na to bylo reagováno?** Ano, a byl jsem ohrožován konkurencí ve svém vlastním příspěvku.
25. **Myslíte si, že základní hnutí (grassroots) mají významný vliv na kapverdskou politiku?** Nevím, podle mě ano.
26. **Jak vidíte vliv rapu a městské hudby na politické uvědomění mladých lidí na Kapverdách?** Mají velký vliv a já je používám k vyjádření svých názorů a orientací.
27. **Znáte nějakého kapverdského rappera, který se ve svých písních zabývá politickými otázkami? Kdo to je?** Ano, znám. PCC, Luca Cabral, Ga Dalomba, MCK, Pomba Pretu, Hélio Batalha, Rapaz 100 Juiz.
28. **Jaký je váš názor na roli rapu jako nástroje pro politickou a sociální mobilizaci?** Je to zásadní nástroj pro politickou a sociální mobilizaci celé populace, zejména mladých lidí.
29. **Myslíte si, že rap může pomoci zvýšit politickou účast mezi mladými lidmi? Jak?** Může a skutečně zvyšuje, když poukazuje na problémy a otevírá prostor pro debatu a výměnu názorů.
30. **Zúčastnil jste se někdy hudebních nebo kulturních akcí, kde byly diskutovány nebo prezentovány politické témata? Jaká byla tato zkušenost?** Ano, zúčastnil jsem se a byly skvělé. Hodně jsem se naučil a podařilo se mi vyjádřit a setkat se s lidmi, kteří mají stejné cíle.

Příloha 6: Respondent č. 3

1. Como você define a importância da participação política na sua vida?

- Regarding the importance in my life - close to nothing. Young and mid-age people don't get to have a strong voice in CV when it comes to politics. However, in general youth should participate more actively.

2. Você se sente representado pelos atuais líderes políticos de Cabo Verde? Por quê?

- A strong NO. Because they don't even try to represent the younger generations. Matter of fact, citizens can't even see what they do for the most part, like they are just there to fill their pockets with money

3. Qual foi a última vez que você participou de uma eleição? Como foi a sua experiência?

- Never voted once. Having hard times believing it will make any change.

4. Quais mudanças políticas você gostaria de ver em Cabo Verde nos próximos cinco anos?

- Change the whole building. Put younger people who will represent the interests of the citizens who are the future of the country.

5. Você acha que os jovens têm oportunidades suficientes para se envolver na política em Cabo Verde? Por quê?

- Currently, no. System is not built for young and mid-age people to participate. It's monopoly based.

6. Quais são as principais barreiras que você encontra para se envolver mais ativamente na política?

- I've never wanted to go into politics myself, so I've never encountered anything in that regard on my own.

7. Como você se informa sobre as questões políticas e sociais que acontecem em Cabo Verde?

- Through news website such as expressodasilhas.cv, social network and from word of mouth.

8. Qual é a sua opinião sobre a transparência e a corrupção na política cabo-verdiana?

- Nothing seems transparent about it. I'm not close to it and/or in it, so I can't speak about how things really are out there, but as I've mentioned in another question, people don't even have a slight idea of what government employees are doing. Corruption is not being strongly noticed. Cape Verde has a relatively low level of corruption.

9. Você acredita que a educação em Cabo Verde prepara bem os jovens para a participação política? Explique.

- No idea. But so far we have never seen youth in politics. Could be just different interests as well.

10. Em que medida a sua família influencia suas opiniões políticas?

- In none. I don't participate in these conversations with my family.

11. Qual é a sua opinião sobre o papel das mídias sociais na mobilização política dos jovens em Cabo Verde?

- Social Networks, and especially Facebook in Cape Verde, has a significant role in every aspect of people's lives - it's the main internet resource for the majority of people. So it's definitely a #1 tool to push any agenda whatsoever to the masses.

12. Você sente que tem uma voz ativa na comunidade? De que forma?

- Not really. But it's possible to have one if a person is active within the community and especially on social networks.

13. Qual é a sua visão sobre a igualdade de gênero na política cabo-verdiana?

- It's mostly men there, women are not being taken that seriously. Close to no equality.

14. Você acha que os líderes políticos estão preocupados com as questões que afetam os jovens? Por quê? - Not as much as they should. Because lots of young people have no jobs and thus don't

pay taxes to the government and barely vote. Not the social group politics are aiming at.

15. Qual é a sua opinião sobre a atuação das organizações não governamentais (ONGs) em Cabo Verde?

- No opinion here. Not following them. Not sure they even exist.

16. Como você acha que o governo pode melhorar a participação dos jovens na política?

- First, get closer to people. Step outside, talk to masses, show interest in productive dialogue. Inspire by a good example.

17. Você já participou de alguma organização ou movimento estudantil? Como foi essa experiência?

- No.

18. O que você acha que é necessário para fortalecer a democracia em Cabo Verde?

- Equality, transparency, openness and a stop to outdated blind following/applying of the Portuguese law and cultural system, without adapting or adjusting it.

19. Você já se sentiu desencorajado a participar da política? O que causou isso?

- No, never. Because I've never wanted to be a politician. Not something I was ever interested in and still ain't.

20. Como você vê o futuro político de Cabo Verde e o papel dos jovens nesse contexto?

- Older guys will eventually die-out and youth will step in. Hopefully, the "youth" won't be in their age as much as the previous guys by the time they are in the office. A modern generation will represent the country better anyway. System will definitely change at some point.

21. Você já se envolveu em alguma forma de participação política não convencional, como protestos, manifestações ou campanhas online? Conte-nos sobre essa experiência.

- Never did.

22. Qual é a sua opinião sobre a eficácia dos protestos e manifestações em Cabo Verde?

- They do happen once in a while and seem to have at least some short-term effects. Can't really speak on the long term ones.

23. Como você vê o papel das artes, como a música e a arte de rua, na política cabo-verdiana?

- Different art forms play a major role in and out of Cape Verdean politics. Participants in elections often use it to influence/manipulate voters, as propaganda. Eg: Cars with

big speakers rolling across the cities, playing paid music, arts being painted in some places, etc.

24. Você já usou as redes sociais para expressar suas opiniões políticas? Como foi recebido?

- Nope. I'm not into that.

25. Acredita que movimentos de base (grassroots) têm impacto significativo na política cabo-verdiana?

- Not at all. Matter of fact, there are no grassroots movements known to me in Cape Verde.

26. Como você vê a influência do rap e da música urbana na consciência política dos jovens em Cabo Verde?

- People like music and youth especially likes rap. But they are rather on the other side of the fence, with “fuck the police, fuck the government” type ideas. When politicians in the pre-election period are trying to play their paid music to people, it's being taken almost as an offense by most conscious listeners, as an attempt to “buy them” by getting in the “field” that they (youth) like.

27. Você conhece algum rapper cabo-verdiano que aborda questões políticas em suas músicas? Quem são eles?

- Yes. Jap Pires, Helio Batalha, Dibaz MOB, PCC, Apollo G, etc.

28. Qual é a sua opinião sobre o papel do rap como ferramenta de mobilização política e social?

- It could be a powerful tool in the right hands with the right message. At the current stage it's being misused, assuming people are dumb and will follow anything that sounds good on beat, which - as a fact - offends people.

29. Você acha que o rap pode ajudar a aumentar a participação política entre os jovens? Como?

- It definitely could. If people felt that they could make a change, were motivated enough and had the urge for it.

30. Já participou de eventos musicais ou culturais onde temas políticos foram discutidos ou apresentados? Como foi essa experiência?

- Nope, never. Matter fact, I believe these types of events have never happened to date in this particular format.

Překlad:

1. Jak definujete důležitost politické účasti ve svém životě?

- Co se týče důležitosti v mém životě - téměř žádná. Mladí a středně staří lidé na Kapverdách nemají v politice silný hlas. Obecně by se však mládež měla účastnit aktivněji.

2. Cítíte se být zastoupen současnými politickými lídry Kapverd? Proč?

- Rozhodně ne. Protože se ani nesnaží reprezentovat mladší generace. Občané ani nevidí, co většinou dělají, jako by tam byli jen proto, aby si naplnili kapsy penězi.

3. Kdy jste se naposledy zúčastnil/a voleb? Jaká byla vaše zkušenost?

- Nikdy jsem nevolil/a. Těžko věřím, že by to něco změnilo.

4. Jaké politické změny byste chtěl/a vidět na Kapverdách v příštích pěti letech?

- Změnit celý systém. Dát šanci mladým lidem, kteří budou reprezentovat zájmy občanů, kteří jsou budoucností země.

5. Myslíte si, že mladí lidé mají dostatek příležitostí zapojit se do politiky na Kapverdách? Proč?

- V současnosti ne. Systém není nastaven tak, aby se mladí a středně staří lidé mohli zapojit. Je to monopolizované.

6. Jaké jsou hlavní překážky, se kterými se setkáváte při aktivnějším zapojení do politiky?

- Nikdy jsem nechtěl/a jít do politiky, takže jsem se s žádnými překážkami v tomto ohledu neseťkal/a.

7. Jak se informujete o politických a sociálních otázkách, které se dějí na Kapverdách?

- Prostřednictvím zpravodajských webů jako expressodasilhas.cv, sociálních sítí a z doslechu.

8. Jaký je váš názor na transparentnost a korupci v kapverdské politice?

- Nic na tom nevypadá transparentně. Nejsem tomu blízko, takže nemohu říci, jak to ve skutečnosti je, ale jak jsem zmínil v jiné otázce, lidé ani nemají ponětí, co vládní zaměstnanci dělají. Korupce není příliš patrná. Kapverdy mají relativně nízkou úroveň korupce.

9. Věříte, že vzdělávání na Kapverdách dobře připravuje mladé lidi na politickou účast? Vysvětlete.

- Nemám představu. Ale zatím jsme nikdy neviděli mládež v politice. Může to být také kvůli jiným zájmům.

10. Do jaké míry vaše rodina ovlivňuje vaše politické názory?

- Vůbec ne. O těchto věcech s rodinou nediskutuji.

11. Jaký je váš názor na roli sociálních médií v politické mobilizaci mládeže na Kapverdách?

- Sociální sítě, zejména Facebook na Kapverdách, hrají významnou roli ve všech aspektech života lidí - jsou hlavním internetovým zdrojem pro většinu lidí. Takže je to rozhodně nástroj číslo jedna pro prosazení jakékoli agendy.

12. Cítíte, že máte aktivní hlas v komunitě? Jakým způsobem?

- Ne opravdu. Ale je možné ho mít, pokud je člověk aktivní v komunitě a zejména na sociálních sítích.

13. Jaký je váš názor na genderovou rovnost v kapverdské politice?

- Většinou jsou tam muži, ženy nejsou brány tak vážně. Téměř žádná rovnost.

14. Myslíte si, že političtí lídři se zajímají o otázky, které ovlivňují mladé lidi? Proč?

- Ne tolik, jak by měli. Protože mnoho mladých lidí nemá práci, neplatí daně vládě a téměř nevolí. Není to sociální skupina, na kterou se politika zaměřuje.

15. Jaký je váš názor na činnost nevládních organizací (NGO) na Kapverdách?

- Nemám názor. Nesleduji je. Nejsm si jistý/á, zda vůbec existují.

16. Jak si myslíte, že by vláda mohla zlepšit účast mládeže v politice?

- Nejprve se přiblížit lidem. Vystoupit ven, mluvit s masami, projevit zájem o produktivní dialog. Inspirovat dobrým příkladem.

17. Už jste se někdy zúčastnil/a nějaké organizace nebo studentského hnutí? Jaká byla tato zkušenost?

- Ne.

18. Co si myslíte, že je zapotřebí k posílení demokracie na Kapverdách?

- Rovnost, transparentnost, otevřenost a ukončení slepého následování a aplikace portugalského právního a kulturního systému bez přizpůsobení.

19. Už jste se někdy cítil/a znechucen/a zapojit se do politiky? Co to způsobilo?

- Ne, nikdy. Protože jsem nikdy nechtěl/a být politikem. Není to něco, co by mě někdy zajímalo, a stále není.

20. Jak vidíte politickou budoucnost Kapverd a roli mladých lidí v tomto kontextu?

- Starší lidé nakonec vymřou a mládež nastoupí. Doufáme, že „mládež“ nebude v jejich věku tolik jako předchozí generace, až budou ve funkci. Moderní generace bude lépe reprezentovat zemi. Systém se určitě časem změní.

21. Už jste se někdy zapojil/a do nějaké formy neobvyklé politické účasti, jako jsou protesty, demonstrace nebo online kampaně? Podělte se o tuto zkušenost.

- Nikdy jsem se nezapojil/a.

22. Jaký je váš názor na účinnost protestů a demonstrací na Kapverdách?

- Občas se konají a zdá se, že mají alespoň nějaké krátkodobé účinky. Nemohu opravdu mluvit o dlouhodobých účincích.

23. Jak vnímáte roli umění, jako je hudba a pouliční umění, v kapverdské politice?

- Různé formy umění hrají významnou roli v kapverdské politice i mimo ni. Účastníci voleb je často využívají k ovlivňování/manipulaci voličů jako propagandu. Například auta s velkými reproduktory jezdí po městech, hrají placenou hudbu, umění je malováno na některých místech atd.

24. Už jste někdy použil/a sociální média k vyjádření svých politických názorů? Jak to bylo přijato?

- Ne. Nejsem na to.

25. Myslíte si, že základní (grassroots) hnutí mají významný dopad na kapverdskou politiku?

- Vůbec ne. Ve skutečnosti neznám žádná grassroots hnutí na Kapverdách.

26. Jak vnímáte vliv rapu a městské hudby na politické vědomí mladých lidí na Kapverdách?

- Lidé mají rádi hudbu a mládež zvláště má ráda rap. Ale jsou spíše na druhé straně plotu s myšlenkami typu „fuck the police, fuck the government“. Když politici v předvolebním období hrají jejich placenou hudbu lidem, je to většinou vnímáno jako

urážka většinou vědomými posluchači, jako pokus „koupit si je“ tím, že se dostanou do oblasti, kterou (mládež) mají rádi.

27. Znáte nějakého kapverdského rappera, který ve svých písních řeší politické otázky? Kdo jsou tito rapeři?

- Ano. Jap Pires, Helio Batalha, Dibaz MOB, PCC, Apollo G atd.

28. Jaký je váš názor na roli rapu jako nástroje politické a sociální mobilizace?

- Mohl by to být mocný nástroj ve správných rukou s správným poselstvím. V současné době je zneužíván, předpokládajíce, že lidé jsou hloupí a budou následovat cokoliv, co zní dobře na beat, což - jako fakt - uráží lidi.

29. Myslíte si, že rap může pomoci zvýšit politickou účast mezi mladými lidmi? Jak?

- Rozhodně by mohl

. Pokud by lidé cítili, že mohou něco změnit, byli by dostatečně motivovaní a měli by pro to touhu.

30. Už jste se někdy zúčastnil/a hudebních nebo kulturních akcí, kde byly diskutovány nebo prezentovány politické témata? Jaká byla tato zkušenost?

- Ne, nikdy. Věřím, že tyto typy akcí se v tomto formátu na Kapverdách nikdy neuskutečnily.

Přiloha 7: Respondent č. 4

1. Como você define a importância da participação política na sua vida?

R: Para mim, a participação política é essencial porque é através dela que posso ter voz nas decisões que afetam minha vida e meu futuro.

2. Você se sente representado pelos atuais líderes políticos de Cabo Verde? Por quê?

R: Não muito bem, pois eles costumam dividir o povo em certas coisas onde eu moro, por exemplo, costumam ignorar os problemas em certas zonas, pois a % dessa zona e pertencente a outro partido sendo assim eles ignoram por esse motivo, eu acho isso muito injusto.

3. Qual foi a última vez que você participou de uma eleição? Como foi a sua experiência?

R: Nunca participei de uma eleição. Este ano será minha primeira vez. Estou animado para exercer meu direito democrático e contribuir para a escolha dos líderes que representarão os interesses da nossa comunidade. Espero que seja uma experiência significativa e que eu possa contribuir para o processo democrático de forma positiva.

4. Quais mudanças políticas você gostaria de ver em Cabo Verde nos próximos cinco anos?

R: Seria importante implementar medidas eficazes para combater a corrupção em todas as esferas da sociedade, garantindo que os recursos públicos sejam utilizados de maneira justa e equitativa para o benefício de todos os cidadãos.

5. Você acha que os jovens têm oportunidades suficientes para se envolver na política em Cabo Verde? Por quê?

R: Embora haja oportunidades para os jovens se envolverem na política em Cabo Verde, pode haver obstáculos que dificultam sua participação efetiva como os jovens podem sentir que suas vozes não são ouvidas ou representadas adequadamente pelos líderes políticos existentes.

6. Quais são as principais barreiras que você encontra para se envolver mais ativamente na política?

R: Falta de Tempo, desconfiança nas Instituições Políticas, as barreiras financeiras podem dificultar o envolvimento ativo na política. Isso pode incluir custos associados

à participação em campanhas políticas, como viagens, material de divulgação e outras despesas relacionadas.

7. Como você se informa sobre as questões políticas e sociais que acontecem em Cabo Verde?

R: Eu me informo sobre questões políticas e sociais em Cabo Verde principalmente pela internet, usando YouTube, Facebook e Instagram. Às vezes, também assisto ao jornal das 8:00 para me manter atualizado.

8. Qual é a sua opinião sobre a transparência e a corrupção na política cabo-verdiana?

R: A falta de transparência e os casos de corrupção na política cabo-verdiana são preocupantes, pois minam a confiança dos cidadãos nas instituições governamentais e desviam recursos que poderiam beneficiar a população. Medidas rigorosas são necessárias para promover a transparência e responsabilizar os responsáveis pela corrupção.

9. Você acredita que a educação em Cabo Verde prepara bem os jovens para a participação política? Explique.

R: A educação em Cabo Verde poderia melhorar na preparação dos jovens para a participação política. É necessário um foco mais forte em educação cívica e desenvolvimento de habilidades de pensamento crítico e engajamento cívico desde as séries iniciais.

10. Em que medida a sua família influencia suas opiniões políticas?

R: Minha família tem influência nas minhas opiniões políticas, mas também mantenho minhas próprias opiniões, formadas por minha própria pesquisa e experiências pessoais.

11. Qual é a sua opinião sobre o papel das mídias sociais na mobilização política dos jovens em Cabo Verde?

R: Bem são essenciais para os jovens se envolverem politicamente em Cabo Verde, permitindo que compartilhem informações e organizem atividades, embora seja importante usá-las de maneira responsável para evitar a disseminação de informações incorretas, já ouvi esse problema.

12. Você sente que tem uma voz ativa na comunidade? De que forma?

R: Eu não sinto que tenho uma voz ativa na comunidade, pois muitas vezes o meu ponto de vista pode não ser totalmente compreendido pelas pessoas.

13. Qual é a sua visão sobre a igualdade de gênero na política cabo-verdiana?

R: Minha visão é que a igualdade de gênero na política cabo-verdiana ainda enfrenta desafios significativos. É preocupante que algumas pessoas ainda acreditem que apenas homens devem ter poder político. Isso é claramente errado. Para alcançar uma sociedade mais justa e inclusiva, é crucial que haja igualdade de oportunidades para homens e mulheres na política.

14. Você acha que os líderes políticos estão preocupados com as questões que afetam os jovens? Por quê?

R: Não, acho que os líderes políticos não estão suficientemente preocupados com as questões que afetam os jovens. Muitas vezes, as políticas públicas e decisões governamentais parecem focar mais em questões que afetam os adultos e setores econômicos tradicionais, negligenciando áreas cruciais para os jovens, como educação de qualidade, emprego, oportunidades de formação e participação política.

15. Qual é a sua opinião sobre a atuação das organizações não governamentais (ONGs) em Cabo Verde?

R: Acredito que as ONGs desempenham um papel crucial em Cabo Verde, abordando questões que o governo não consegue resolver completamente, como educação e saúde. Elas fornecem suporte essencial e promovem o desenvolvimento sustentável, sendo importante a colaboração com o governo.

16. Como você acha que o governo pode melhorar a participação dos jovens na política?

R: Acredito que o governo pode melhorar a participação dos jovens na política de várias maneiras: Educação Cívica, Plataformas de Participação, Incentivos Representação...

17. Você já participou de alguma organização ou movimento estudantil? Como foi essa experiência?

R: Nunca participei infelizmente.

18. O que você acha que é necessário para fortalecer a democracia em Cabo Verde?

R:Fortalecer a democracia em Cabo Verde envolve diversas ações e esforços, especialmente considerando que tenho 19 anos e faço parte da geração jovem que herda a responsabilidade de sustentar e melhorar o sistema democrático do nosso país,algumas ideias que eu acho importantes:Incentivo ao debate e ao Diálogo e combate à Desigualdade.

19. Você já se sentiu desencorajado a participar da política? O que causou isso?

R:Sim, já me senti desencorajado a participar da política, e isso é algo que muitos jovens também enfrentam.O que causou isso é desconfiança nos políticos e ambiente político tóxico

20. Como você vê o futuro político de Cabo Verde e o papel dos jovens nesse contexto?

R: Vejo o futuro político de Cabo Verde como promissor, com diversas oportunidades para crescimento e desenvolvimento sustentável. Um dos principais fatores que contribuirá para esse futuro é o papel crescente dos jovens no cenário político e social.

21. Você já se envolveu em alguma forma de participação política não convencional, como

protestos, manifestações ou campanhas online? Conte-nos sobre essa experiência.

R: Não, nunca me envolvi diretamente em formas de participação política não convencional, como protestos, manifestações ou campanhas online. No entanto, acompanho com interesse essas formas de engajamento e reconheço a importância delas na promoção de mudanças sociais e políticas.

22. Qual é a sua opinião sobre a eficácia dos protestos e manifestações em Cabo Verde?

R: Acredito que os protestos e manifestações em Cabo Verde podem ser eficazes para chamar a atenção das autoridades e da população para questões importantes. No entanto, sua eficácia depende de uma organização adequada, objetivos claros e um engajamento contínuo da sociedade civil.

23. Como você vê o papel das artes, como a música e a arte de rua, na política cabo-verdiana?

R:Vejo as artes, como a música e a arte de rua, desempenhando um papel significativo na política cabo-verdiana. Elas são poderosas ferramentas de expressão e mobilização, capazes de sensibilizar a população sobre questões sociais e políticas. Através da

cultura, artistas podem inspirar mudanças, dar voz às comunidades marginalizadas e fomentar um senso de identidade e unidade nacional.

24. Você já usou as redes sociais para expressar suas opiniões políticas? Como foi recebido?

R: Não, nunca usei as redes sociais para expressar minhas opiniões políticas.

25. Acredita que movimentos de base (grassroots) têm impacto significativo na política cabo-verdiana?

R: Sim, acredito que movimentos de base têm um impacto significativo na política cabo-verdiana. Eles mobilizam comunidades locais, promovem a participação cidadã e podem influenciar políticas públicas ao pressionar por mudanças sociais e econômicas.

26. Como você vê a influência do rap e da música urbana na consciência política dos jovens em

Cabo Verde?

R: Vejo o rap e a música urbana como influentes na consciência política dos jovens em Cabo Verde, abordando temas de desigualdade e injustiça e incentivando o engajamento crítico e ativo nas questões sociais e políticas.

27. Você conhece algum rapper cabo-verdiano que aborda questões políticas em suas músicas? Quem são eles?

R: Sim, PCC, Wise Henrick, DJ Letra e outros abordam questões políticas em suas músicas.

28. Qual é a sua opinião sobre o papel do rap como ferramenta de mobilização política e social?

R: Minha opinião é que o rap desempenha um papel poderoso como ferramenta de mobilização política e social. Suas letras muitas vezes refletem as realidades vividas pelas comunidades, abordando questões sociais, políticas e econômicas de forma direta e impactante.

29. Você acha que o rap pode ajudar a aumentar a participação política entre os jovens? Como?

R: Depende de como vai ser introduzido, mas acredito que o rap pode ajudar a aumentar a participação política entre os jovens de várias maneiras sendo que o rap pode inspirar os jovens a se envolverem mais ativamente na política, despertando um

interesse renovado em questões políticas e motivando-os a participar de debates, eleições e atividades cívicas.

30. Já participou de eventos musicais ou culturais onde temas políticos foram discutidos ou apresentados? Como foi essa experiência?

R: Não, nunca participei de eventos musicais ou culturais onde temas políticos foram discutidos ou apresentados.

Překlad:

1) **Jak definujete význam politické účasti ve svém životě?** Pro mě je politická účast zásadní, protože mi umožňuje mít hlas při rozhodnutích, která ovlivňují můj život a moji budoucnost.

2) **Cítíte se zastoupen současnými politickými lídry Kapverd?** **Proč?** Ne moc dobře, protože často rozdělují lidi v určitých věcech tam, kde bydlím. Například ignorují problémy v určitých oblastech, protože většina lidí v těchto oblastech podporuje jinou stranu. Myslím, že to je velmi nespravedlivé.

3) **Kdy jste se naposledy zúčastnil voleb? Jaká byla vaše zkušenost?** Nikdy jsem se nezúčastnil voleb. Tento rok to bude poprvé. Jsem nadšený, že mohu uplatnit své demokratické právo a přispět k výběru lídrů, kteří budou zastupovat zájmy naší komunity. Doufám, že to bude významná zkušenost a že budu moci pozitivně přispět k demokratickému procesu.

4) **Jaké politické změny byste rád viděl na Kapverdách v následujících pěti letech?** Bylo by důležité zavést účinná opatření na boj proti korupci ve všech sférách společnosti, aby veřejné zdroje byly využívány spravedlivě a rovnoměrně ve prospěch všech občanů.

5) **Myslíte si, že mladí lidé mají dostatek příležitostí k zapojení se do politiky na Kapverdách? Proč?** I když existují příležitosti pro mladé lidi zapojit se do politiky na Kapverdách, mohou existovat překážky, které brání jejich efektivní účasti, jako například pocit, že jejich hlasy nejsou dostatečně slyšeny nebo reprezentovány současnými politickými lídry.

6) **Jaké jsou hlavní překážky, které vám brání v aktivnějším zapojení se do politiky?** Nedostatek času, nedůvěra v politické instituce a finanční překážky, které mohou ztížit aktivní zapojení do politiky. To může zahrnovat náklady spojené

s účastí na politických kampaních, jako jsou cestovní náklady, náklady na propagační materiály a další související výdaje.

7) **Jak se informujete o politických a sociálních otázkách, které se dějí na Kapverdách?** Informace o politických a sociálních otázkách na Kapverdách získávám především přes internet, používám YouTube, Facebook a Instagram. Někdy také sleduji zprávy v 8:00, abych byl aktuální.

8) **Jaký je váš názor na transparentnost a korupci v kapverdské politice?** Nedostatek transparentnosti a případy korupce v kapverdské politice jsou znepokojivé, protože podkopávají důvěru občanů v vládní instituce a odvádějí zdroje, které by mohly přinést užitek obyvatelstvu. Jsou nutná přísná opatření na podporu transparentnosti a odpovědnosti za korupci.

9) **Myslíte si, že vzdělávání na Kapverdách dobře připravuje mladé lidi na politickou účast? Vysvětlete.** Vzdělávání na Kapverdách by se mohlo zlepšit v přípravě mladých lidí na politickou účast. Je potřeba větší důraz na občanskou výchovu a rozvoj kritického myšlení a občanské angažovanosti od raných školních let.

10) **Do jaké míry vaše rodina ovlivňuje vaše politické názory?** Moje rodina má vliv na mé politické názory, ale také si udržuji vlastní názory, které jsou formovány mým vlastním výzkumem a osobními zkušenostmi.

11) **Jaký je váš názor na roli sociálních médií v politické mobilizaci mladých lidí na Kapverdách?** Sociální média jsou pro mladé lidi nezbytná k politickému zapojení na Kapverdách, protože umožňují sdílení informací a organizování aktivit. Je však důležité je používat zodpovědně, aby se zabránilo šíření nepravdivých informací, což už se stalo.

12) **Cítíte, že máte aktivní hlas v komunitě? Jakým způsobem?** Necítím, že mám aktivní hlas v komunitě, protože můj názor není často plně pochopen lidmi.

13) **Jaký je váš názor na rovnost pohlaví v kapverdské politice?** Rovnost pohlaví v kapverdské politice stále čelí významným výzvám. Je znepokojující, že někteří lidé stále věří, že pouze muži by měli mít politickou moc. To je zjevně špatně. Abychom dosáhli spravedlivější a inkluzivnější společnosti, je zásadní, aby muži a ženy měli rovné příležitosti v politice.

14) **Myslíte si, že političtí lídři se zajímají o problémy, které ovlivňují mladé lidi? Proč?** Ne, myslím si, že političtí lídři se dostatečně nezajímají o problémy, které

ovlivňují mladé lidi. Veřejné politiky a vládní rozhodnutí se často zaměřují více na otázky, které ovlivňují dospělé a tradiční ekonomické sektory, a zanedbávají oblasti klíčové pro mladé lidi, jako jsou kvalitní vzdělání, zaměstnání, příležitosti k dalšímu vzdělávání a politická účast.

15) Jaký je váš názor na činnost nevládních organizací (NGOs) na Kapverdách?

Věřím, že nevládní organizace hrají klíčovou roli na Kapverdách, řeší problémy, které vláda nedokáže zcela vyřešit, jako je vzdělávání a zdravotní péče. Poskytují zásadní podporu a podporují udržitelný rozvoj, přičemž je důležitá spolupráce s vládou.

16) Jak si myslíte, že by vláda mohla zlepšit účast mladých lidí v politice?

Myslím si, že vláda by mohla zlepšit účast mladých lidí v politice různými způsoby: občanskou výchovou, platformami pro účast, pobídkami a reprezentací.

17) Zúčastnil jste se někdy nějaké studentské organizace nebo hnutí? Jaká byla tato zkušenost?

Bohužel jsem se nikdy nezúčastnil.

18) Co si myslíte, že je nutné k posílení demokracie na Kapverdách?

Posílení demokracie na Kapverdách vyžaduje různé akce a úsilí, zejména proto, že mám 19 let a jsem součástí mladé generace, která nese odpovědnost za udržení a zlepšení demokratického systému naší země. Některé důležité myšlenky zahrnují podporu debaty a dialogu a boj proti nerovnostem.

19) Cítil jste se někdy odrazen od účasti na politice? Co to způsobilo?

Ano, cítil jsem se odrazen od účasti na politice, což je něco, co mnoho mladých lidí také zažívá. Co to způsobilo, je nedůvěra v politiky a toxické politické prostředí.

20) Jak vidíte politickou budoucnost Kapverd a roli mladých lidí v tomto kontextu?

Vidím politickou budoucnost Kapverd jako slibnou, s různými příležitostmi pro růst a udržitelný rozvoj. Jeden z hlavních faktorů, který přispěje k této budoucnosti, je rostoucí role mladých lidí na politické a sociální scéně.

21) Zúčastnil jste se někdy nějaké formy nekonvenční politické účasti, jako jsou protesty, demonstrace nebo online kampaně? Jaká byla tato zkušenost?

Ne, nikdy jsem se přímo nezúčastnil nekonvenčních forem politické účasti, jako jsou protesty, demonstrace nebo online kampaně. Nicméně, sleduji s velkým zájmem tyto formy zapojení a uznávám jejich význam pro podporu sociálních a politických změn.

22) Jaký je váš názor na účinnost protestů a demonstrací na Kapverdách?

Myslím si, že protesty a demonstrace na Kapverdách mohou být účinné při upoutání

pozornosti úřadů a veřejnosti na důležité otázky. Jejich účinnost však závisí na správné organizaci, jasných cílech a nepřetržitém zapojení občanské společnosti.

23) Jak vidíte roli umění, jako je hudba a pouliční umění, v kapverdské politice?

Vidím umění, jako je hudba a pouliční umění, jako významnou součást kapverdské politiky. Jsou to mocné nástroje vyjadřování a mobilizace, schopné zvýšit povědomí o sociálních a politických otázkách. Umělci mohou prostřednictvím kultury inspirovat změny, dávat hlas marginalizovaným komunitám a podporovat pocit identity a národní jednoty.

24) Použili jste někdy sociální média k vyjádření svých politických názorů? Jaká byla odezva? Ne, nikdy jsem nepoužil sociální média k vyjádření svých politických názorů.

25) Věříte, že základní hnutí (grassroots) mají významný dopad na kapverdskou politiku? Ano, věřím, že základní hnutí mají významný dopad na kapverdskou politiku. Mobilizují místní komunity, podporují občanskou účast a mohou ovlivňovat veřejné politiky tím, že tlačí na sociální a ekonomické změny.

26) Jak vidíte vliv rapu a městské hudby na politické vědomí mladých lidí na Kapverdách? Vidím rap a městskou hudbu jako vlivné na politické vědomí mladých lidí na Kapverdách, protože se zaměřují na témata nerovnosti a nespravedlnosti a povzbuzují kritické a aktivní zapojení do sociálních a politických otázkách.

27) Znáte nějakého kapverdského rappera, který se ve svých písních zabývá politickými otázkami? Kdo jsou? Ano, PCC, Wise Henrick, DJ Letra a další se ve svých písních zabývají politickými otázkami.

28) Jaký je váš názor na roli rapu jako nástroje politické a sociální mobilizace? Můj názor je, že rap hraje silnou roli jako nástroj politické a sociální mobilizace. Jeho texty často odrážejí realitu, kterou žijí komunity, a přistupují k sociálním, politickým a ekonomickým otázkám přímo a působivě.

29) Myslíte si, že rap může pomoci zvýšit politickou účast mezi mladými lidmi? Jak? Záleží na tom, jak bude představen, ale věřím, že rap může pomoci zvýšit politickou účast mezi mladými lidmi různými způsoby. Rap může inspirovat mladé lidi k aktivnějšímu zapojení do politiky, probouzet nový zájem o politické otázky a motivovat je k účasti na debatách, volbách a občanských aktivitách.

30) **Zúčastnil jste se někdy hudebních nebo kulturních akcí, kde byly diskutovány nebo prezentovány politické témata? Jaká byla tato zkušenost?** Ne, nikdy jsem se nezúčastnil hudebních nebo kulturních akcí, kde byly diskutovány nebo prezentovány politické témata.

Príloha 8: Respondent č. 5

1. Como você define a importância da participação política na sua vida?

- Ela é essencial para uma boa democracia na nossa sociedade, apesar de em Cabo Verde não estar tendo tanta relevância para mim.

2. Você se sente representado pelos atuais líderes políticos de Cabo Verde? Por quê?

- Não, porque pra mim não estão fazendo nada de bom para a sociedade/comunidade.

3. Qual foi a última vez que você participou de uma eleição? Como foi a sua experiência?

- Primeira vez e ultima vez a uns 8 anos atrás, foi rápida porque não teve muitas filas.

4. Quais mudanças políticas você gostaria de ver em Cabo Verde nos próximos cinco anos?

- Os tópicos são muitos, mas o mais importante gostaria que tivesse um governo de políticos leais e que pensassem no seu povo.

5. Você acha que os jovens têm oportunidades suficientes para se envolver na política em Cabo Verde? Por quê?

- Não chegam a dar oportunidades aos jovens, os mais privilegiados, digamos “apadrinhados” e que tem oportunidades de se envolver na política mesmo sem conhecimentos profundos, que é uma lástima para a nossa sociedade.

6. Quais são as principais barreiras que você encontra para se envolver mais ativamente na política?

- A falta de recursos por parte dos governantes, falta de ajuda mesmo, falta de conhecimento ou experiência.

7. Como você se informa sobre as questões políticas e sociais que acontecem em Cabo Verde?

- Através de notícias online, mídias sociais, fontes oficiais, relatórios e estudos, feedback dos usuários e atualizações de notícias.

8. Qual é a sua opinião sobre a transparência e a corrupção na política cabo-verdiana?

- Digamos que a corrupção já ultrapassou a transparência na política cabo-verdiana

9. Você acredita que a educação em Cabo Verde prepara bem os jovens para a participação

política? Explique.

- Não muito, porque a educação em si está a precisar ser trabalhada, primeiro para a parte dos pedagogos, depois para os jovens.

10. Em que medida a sua família influencia suas opiniões políticas?

- Desde menina a minha família transmitia valores, crenças, experiências e perspectiva sobre questões políticas. Mas eu tomo minhas próprias decisões de forma consciente e informada.

11. Qual é a sua opinião sobre o papel das mídias sociais na mobilização política dos jovens em Cabo Verde?

- Elas têm um papel importante na mobilização política dos jovens, transmitindo informações sobre as questões políticas, mas é preciso tomar cuidado com as desinformações.

12. Você sente que tem uma voz ativa na comunidade? De que forma?

- Perante os amigos e conhecidos sim, porque temos as mesmas ideologias, já na sociedade em si não.

13. Qual é a sua visão sobre a igualdade de gênero na política cabo-verdiana?

- Não levam muito a sério. As mulheres ainda não tem voz, são esculachadas.

14. Você acha que os líderes políticos estão preocupados com as questões que afetam os jovens? Por quê?

- Sim. Porque os jovens não estão evoluindo tanto hoje em dia como antes, e a falta de recursos para ajudar os jovens a se desenvolverem mais na educação também não ajuda muito, muito jovens desempregados, falta de estudos é preocupante.

15. Qual é a sua opinião sobre a atuação das organizações não governamentais (ONGs) em Cabo Verde?

- Desempenham um bom papel, ajudam com doações, ajudam a promover mudanças positivas para a sociedade.

16. Como você acha que o governo pode melhorar a participação dos jovens na política?

- Estando mais presente perante os jovens, ajudar com recursos para que os jovens possam também interagir na vida política.

17. Você já participou de alguma organização ou movimento estudantil? Como foi essa experiência?

- Já sim, e a experiência foi muito boa pra mim.

18. que você acha que é necessário para fortalecer a democracia em Cabo Verde?

- Lealdade e respeito com a sociedade acima de tudo.

19. Você já se sentiu desencorajado a participar da política? O que causou isso?

- A falta de transparência por parte dos políticos e a corrupção.

20. Como você vê o futuro político de Cabo Verde e o papel dos jovens nesse contexto?

- Se não houver mudanças drásticas e rápidas, os jovens não estarão caminhando para um futuro melhor.

21. Você já se envolveu em alguma forma de participação política não convencional, como protestos, manifestações ou campanhas online? Conte-nos sobre essa experiência.

- Nunca participei.

22. Qual é a sua opinião sobre a eficácia dos protestos e manifestações em Cabo Verde?

- Nem todos os protestos/manifestações são levados a sério, “não tem relevância”.

23. Como você vê o papel das artes, como a música e a arte de rua, na política cabo-verdiana?

- Na sociedade em si tem muita relevância, criatividade, e positividade. Já na política nem tanto.

24. Você já usou as redes sociais para expressar suas opiniões políticas? Como foi recebido?

- Não costumo me posicionar nas redes sociais pra falar de política.

25. Acredita que movimentos de base (grassroots) têm impacto significativo na política cabo-verdiana?

- Penso que sim, porque de uma maneira ou de outra são influenciáveis.

26. Como você vê a influência do rap e da música urbana na consciência política dos jovens em Cabo Verde?

- Influenciam muito os jovens, porque fala muito como a nossa sociedade está a ser governada, então já os jovens ficam mais mente aberta perante como o desenvolvimento da política no nosso país está se desenvolvendo.

27. Você conhece algum rapper cabo-verdiano que aborda questões políticas em suas músicas? Quem são eles?

- Sim. Tem vários na sociedade: Helio Batalha, PCC, BOY Game, Jap Pires, etc.

28. Qual é a sua opinião sobre o papel do rap como ferramenta de mobilização política e social?

- Diria positivo, porque abre mentes da sociedade, aborda fatos reais que acontecem na política e social, o que as pessoas precisam ouvir e reagir perante o que está acontecendo.

29. Você acha que o rap pode ajudar a aumentar a participação política entre os jovens? Como?

- Penso que sim, de uma forma positiva, porque daí os jovens já estariam conscientes do que está acontecendo na política e social, então para que no futuro possam fazer a diferença, uma sociedade melhor.

30. Já participou de eventos musicais ou culturais onde temas políticos foram discutidos ou apresentados? Como foi essa experiência?

- Não .

Překlad:

1. Jak definujete důležitost politické účasti ve vašem životě?

- Je nezbytná pro dobrou demokracii v naší společnosti, i když v Kapverdách pro mě nemá takovou relevanci.

2. Cítíte se být reprezentován/a současnými politickými vůdci Kapverd? Proč?

- Ne, protože podle mě nedělají nic dobrého pro společnost/komunitu.

3. Kdy jste se naposledy účastnil/a voleb? Jaká byla vaše zkušenost?

- Poprvé a naposledy asi před 8 lety, bylo to rychlé, protože nebyly velké fronty.

4. Jaké politické změny byste rád/a viděl/a v Kapverdách v následujících pěti letech?

- Témat je mnoho, ale nejdůležitější by bylo mít vládu loajálních politiků, kteří myslí na svůj lid.

5. Myslíte si, že mladí lidé mají dostatek příležitostí zapojit se do politiky v Kapverdách? Proč?

- Mladým lidem nedávají příležitosti, privilegovaní, tzv. „opatrovaní“, mají příležitost se zapojit do politiky i bez hlubokých znalostí, což je pro naši společnost smutné.

6. Jaké jsou hlavní překážky, které vám brání se aktivněji zapojit do politiky?

- Nedostatek zdrojů ze strany vlády, nedostatek pomoci, nedostatek znalostí nebo zkušeností.

7. Jak se informujete o politických a sociálních otázkách, které se dějí v Kapverdách?

- Prostřednictvím online zpráv, sociálních médií, oficiálních zdrojů, zpráv a studií, zpětné vazby uživatelů a aktualizací zpráv.

8. Jaký je váš názor na transparentnost a korupci v kapverdské politice?

- Řekněme, že korupce již překročila transparentnost v kapverdské politice.

9. Myslíte si, že vzdělání v Kapverdách připravuje mladé lidi na politickou účast? Vysvětlete.

- Ne moc, protože vzdělání samo potřebuje zlepšení, nejdříve u pedagogů, pak u mladých.

10. Jakým způsobem vaše rodina ovlivňuje vaše politické názory?

- Od dětství mi rodina předávala hodnoty, víru, zkušenosti a pohledy na politické otázky. Ale rozhodnutí dělám sama, vědomě a informovaně.

11. Jaký je váš názor na roli sociálních médií v politické mobilizaci mladých lidí v Kapverdách?

- Mají důležitou roli v politické mobilizaci mladých lidí, předávají informace o politických otázkách, ale je třeba být opatrný před dezinformacemi.

12. Cítíte, že máte aktivní hlas ve své komunitě? Jakým způsobem?

- Mezi přáteli a známými ano, protože máme stejné ideologie, ale v celé společnosti ne.

13. Jaký je váš pohled na rovnost pohlaví v kapverdské politice?

- Není to bráno vážně. Ženy stále nemají hlas, jsou přehlíženy.

14. Myslíte si, že političtí vůdci se zabývají otázkami, které ovlivňují mladé lidi? Proč?

- Ano. Protože mladí lidé se dnes nevyvíjejí tak, jako dříve, a nedostatek zdrojů k tomu, aby se mohli více rozvíjet ve vzdělání, také moc nepomáhá, mnoho mladých je nezaměstnaných, nedostatek studií je znepokojující.

15. Jaký je váš názor na činnost nevládních organizací (NGO) v Kapverdách?

- Hrají dobrou roli, pomáhají s dary, pomáhají prosazovat pozitivní změny ve společnosti.

16. Jak si myslíte, že vláda může zlepšit účast mladých lidí v politice?

- Více se přiblížit k mladým, pomáhat jim se zdroji, aby se mohli také zapojit do politického života.

17. Účastnil/a jste se někdy nějaké organizace nebo studentského hnutí? Jaká byla tato zkušenost?

- Ano, a zkušenost pro mě byla velmi dobrá.

18. Co si myslíte, že je potřeba k posílení demokracie v Kapverdách?

- Loajalita a respekt ke společnosti především.

19. Cítil/a jste se někdy odrazován/a od účasti na politice? Co to způsobilo?

- Nedostatek transparentnosti politiků a korupce.

20. Jak vidíte politickou budoucnost Kapverd a roli mladých lidí v tomto kontextu?

- Pokud nedojde k rychlým a drastickým změnám, mladí lidé nebudou směřovat k lepší budoucnosti.

21. Zapojil/a jste se někdy do nějaké formy neformální politické účasti, jako jsou protesty, demonstrace nebo online kampaně? Povězte nám o této zkušenosti.

- Nikdy jsem se nezúčastnil/a.

22. Jaký je váš názor na účinnost protestů a demonstrací v Kapverdách?

- Ne všechny protesty/demonstrace jsou brány vážně, „nemají relevanci“.

23. Jak vnímáte roli umění, jako je hudba a pouliční umění, v kapverdské politice?

- Ve společnosti jako takové má velký význam, kreativitu a pozitivitu. V politice ani ne.

24. Použil/a jste někdy sociální média k vyjádření svých politických názorů? Jak to bylo přijato?

- Nevyjadřuji se na sociálních médiích ohledně politiky.

25. Myslíte si, že základní hnutí (grassroots) mají významný dopad na kapverdskou politiku?

- Myslím, že ano, protože jsou do určité míry vlivná.

26. Jak vidíte vliv rapu a městské hudby na politické vědomí mladých lidí v Kapverdách?

- Mají velký vliv na mladé lidi, protože hodně hovoří o tom, jak je naše společnost řízena, a tím mladí lidé získávají širší povědomí o tom, jak se politika v naší zemi vyvíjí.

27. Znáte nějakého kapverdského rappera, který se ve svých písních zabývá politickými otázkami? Kdo jsou to?

- Ano. Je jich ve společnosti mnoho: Helio Batalha, PCC, BOY Game, Jap Pires, atd.

28. Jaký je váš názor na roli rapu jako nástroje politické a sociální mobilizace?

- Řekl/a bych, že pozitivní, protože otevírá myslí společnosti, zabývá se reálnými fakty, která se dějí v politice a společnosti, což lidé potřebují slyšet a reagovat na to, co se děje.

29. Myslíte si, že rap může pomoci zvýšit politickou účast mezi mladými lidmi? Jak?

- Myslím, že ano, pozitivním způsobem, protože mladí lidé by si tak uvědomovali, co se děje v politice a společnosti, a mohli by v budoucnu udělat rozdíl, lepší společnost.

30. Už jste se někdy zúčastnil/a hudebních nebo kulturních akcí, kde byly diskutovány nebo prezentovány politické témata? Jaká byla tato zkušenost?

- Ne.